

The Project Gutenberg EBook of Omatunto, by Juhani Aho

Copyright laws are changing all over the world. Be sure to check the copyright laws for your country before downloading or redistributing this or any other Project Gutenberg eBook.

This header should be the first thing seen when viewing this Project Gutenberg file. Please do not remove it. Do not change or edit the header without written permission.

Please read the "legal small print," and other information about the eBook and Project Gutenberg at the bottom of this file. Included is important information about your specific rights and restrictions in how the file may be used. You can also find out about how to make a donation to Project Gutenberg, and how to get involved.

Welcome To The World of Free Plain Vanilla Electronic Texts

eBooks Readable By Both Humans and By Computers, Since 1971

*****These eBooks Were Prepared By Thousands of Volunteers!*****

Title: Omatunto
Saaristokertomus

Author: Juhani Aho

Release Date: July, 2005 [EBook #8494]
[Yes, we are more than one year ahead of schedule]
[This file was first posted on July 16, 2003]

Edition: 10

Language: Finnish

Character set encoding: ASCII

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK OMATUNTO ***

Produced by Robert Connal and the Online Distributed Proofreading Team.

JUHANI AHO

OMATUNTO

SAARISTOKERTOMUS

I

Oli taas niinkuin aina, harva se paeivae, mutta varsinkin silloin, kun meri myrskysi ja taivas satoi eikae ollut menemistae ulapalle eikae viitsinyt muuhunkaan ryhtyae--oli turinaa ja tarinaa siitae samasta, satoja kertoja vatvotusta, vanhasta, mutta kuitenkin yhae uudesta--merestae ja sen saaliista. Niistae oli aina ehtymaetoeen puheenaihe, entisistae hyvistae ja nykyisistae huonoista--mutta varsinkin silloin, kun oli joku vieras, niinkuin nyt saeetae pitaevae moottoriherra, joka viitsi kuunnella ja jolle siis oli hauska soittaa suutaan.

Moottoriherra, iso, mustapartainen mies, suupielessae paksu sikari ja kasvoilla salamyhkaeinen hymy, vaikenee ja taeyttaeae istuen selkaekenossa seinaeae vasten, jalat pitkaellae rojottaen. Aeijae puhuu ja maistaa, nousuviinassa viittiloiden. Haen on harvahampainen, pitkae ja luiseva, poskilla viinan ja ahavan ikuinen puna.

--Niin, naehkaeae, mikaes olisi meidaen ollessa ja elaeessae, jos olisivat ajat, niinkuin olivat ennen. Mikaes olisi konsti rakentaa ja laittaa, jos laivat ajaisivat karille, niinkuin entisinae hyvinae aikoina. Mutta ajaakos ne enaeae! Pthyi!

--No mutta, pappa hyvae, et nyt sylkisi vieraan saappaille.

--Ole vaiti ... enhaen minae saappaille ... ylihaen se meni....

--Vieras antaa anteeksi ... isae on semmoinen porsas.

--Ei se mitaeaeen ... elaekeoeen vapaus! nauroi vieras, vatsa hyllyen.

--Porsas? Sano: sika! niinkuin oikeastaan tarkoitat ja niinkuin sanot silloin, kun ei ole vieraita....

--Maljanne, vaari ... elkaeae unhottako lasianne.... Onko emaentae tyttaerenne?

--Onhan se, ja taemae Soederling taessae--minun nimeni on Saukko taemaen saaren mukaan, jossa meidaen suku on ikaensae elaeenyt--taemae vaehaen nahjuksen naekoeinen mies, on haenen miehensae, ja tuo kivulloisen naekoeinen tyttoe tuossa on heidaen tyttaerensae, ja taemae pitkae poika on heidaen poikansa, ja se herraspiian naekoeinen tyttoe, joka toi kahvia, on olevinaan muka haenen morsiamensa ... vaan hiisi tiesi, milloin paeaeesevaet menemaeeen yhteen, kun ei ole minkae paeaele menna. Se oli merillae, taemae Kalle poika, ja sillae oli jo rahaakin, mutta meri vei kaikki.

--Ei nyt vieras viitsi kaikkea kuunnella.

--Paeinvastoin. Terve!

--Terve, terve! Taemae on hyvaeae, oikein hyvaeae.... Vai taemae se nyt on sitae viskiae ... olen usein kuullut, mutta en ole ennen itse maistanut. Niin, naehkaeaees ... mitae minae ... niin, sitae minae, ettae jos olisivat ajat niinkuin olivat ennen, niin mikaes olisi konsti olla ja elaeae taeaeellaekin, rakentaa ja laittaa.... Ennen saatiin pelastaa ja anastaa ja tallettaa, ei sitae vuotta, ettei joku laiva karahtanut karille. Mutta nyt ne eivaet enaeae koskaan kaey karille, olkoon myrsky millainen tahansa. Eikae niitae ole myrskyjaekaeaeen niinkuin ennen. Kyllaehaen siellae pihisee ja puhisee, ryskaeae ja raiskaa ja on olevinaan helkkarinmoinen herranilma niinkuin nytkin....

--Ukki! kuului kivulloisen tytoen lempeaen moittiva aeaeni tuvan peraeltae ikkunan alta, ja suuret ruskeat silmaet vaelaehtivaet esiin kalpeista kasvoista. Mutta ukko jatkoi, niinkuin ei olisi kuullut:

--Vaan ei siitae nykyaikana enaeae mitaeaeen oikeata repeae. Ja vaikka joskus repeaeisikin ja puski siin, ettei kalliolla pystyssae pysy, niin aina ne saakelin hoerylaivat paeaeensae paerjaaaevaet meressae melkein millaisessa tahansa. Sillae mikae niillae on haetaenae monine masinoineen ja vedenpitaevine eri osastoinen ja kaksinkertaisine pohjineen. Ja kun on majakoita ja loistoja ja kummeleita ja senkin seitsemiae haerrykoeitae joka karilla niinkuin kaupungissa lyhtyjae.... Viime kesaestae se nyt on Hylekarillakin, ainoalla, jolle vielae joskus saattoi karahtaa.... Se ulvoo, hullu, niinkuin olisi maailman loppu tulossa, niin pian kuin vaehaenkaeaeen ajelehtii usvaa meressae, ja kuuluu siellae nyt olevan telehvoonikin. Ja mitae siitae on hyoetyae, jos joskus karahtaisivatkin kiinni--sekin engelsmanni, joka kolmanna kesaenae selvaellae paeivaellae ja melkein tynnessae saeaessae laske puolitahallaan vanhan ruostuneen romukoppansa tuohon Revon nokkaan ... niin ennenkuin taeaeltae ehdittiin sinne, niin jo olivat ne saakelin raeaevelilaeiset siinae kuin lokit hylkeenraadon kimpussa. Niin se on, ja koeyhae saariston mies, jonka pitaeisi merestae elaeae, saa pyyhkiae naelaestae sylettyvaeae suutaan jollain oeljiisellae koneraeaeesyllae, jonka suurten ihmeiden edellae ehkae joskus sattuu loeytaemaeaeen ryssaen panssarilaivan vanavedestae.

--Onhan nyt sentaeaeen muutakin loeydetty ... onhan silloin taelloein, pappa, muutakin loeydetty, sanoi emaentae.

--En minae nyt viitsi ottaa lukuun muutamata tukkipuuta, joka milloin kulloin paeaeesee irti jostain kotkalaisen tukkilautasta. Eihaen ole viisiin vuosiin tullut sen vertaa, ettae olisi saanut edes tupansa laudoitetuksi.... Kohta ei saa puutavaraa rahallakaan, kun vaativat pystyssae metsaessae kaksi markkaa syleltae. Pthyi!

--Kas, nyt se meni omille saappailleni. Saanko minae, Emma, sylkeae edes omille saappailleni?

Tupa vastasi nyt naurahduksella, ja kalpea, totinen tyttoekin tuvan peraeellae hymaehi.... Sillae oli totta, kaikkien tietaemaeae ja tunnustamaa totta, mitae ukkovaari nyt jutteli.

--Eikoe sitten kalastus mitaeen anna? kysyi herra.

--Kalastus ... niin herra luulee, mutta jos minae saan sanoa, mitae kalastus on taehaen maailman aikaan, niin se on yhtae paljon kuin ei mitaeen. Sitten kun sisaesaaristossa kevaeaellae otetaan isolla rysaellae kaikki kutukala, niin ei taeaeellae ulkona saa suomuakaan. Ja jos joskus saakin, niin eihaen sillae ole hintaa. Ennen kelpasi mikae tahansa ja miten tahansa, kun haentae vain sulloi nelikoihin ... nyt on rivitettaevae ja sokeroitava ja ryyditettaevae ja reuteraitava. Ei me taeaeellae semmoiseen joudeta eikae me taeaeellae semmoista osata. Ei taeaeellae mikaeen kaey eikae taeaeellae mikaeen enaeae kannata eikae menesty.

--Ja ennenkoe oli kaikki toisin? sanoi herra.

--Ei sitae vuotta, ettei joku purjelaiva tai kaljaasi tai jaala karahtanut jonnekin kiinni. Ei taemae meidaen saaristomme kyllae ollut parhaita haaveripaikkoja silloinkaan, mutta aina sitae tuli taeaeellaekin toimeen. Tuli lautaa, tuli lankkua. Jokainen huone taellae saarella on kyhaetty meren tuomista puista. Taessaekaeen tuvassa ei ole yhtae ainoata ostettua hirttae. Tuli kerrankin kokonainen kajutta kelluen--tuo tuossa kalliolla, jossa nyt Helga asuu kesaeisin. Tuli syoetaevaeae, tuli juotavaa ... kerran tuli kokonainen konjakkitynnoeri, tuli jauhoja, leipiae ... kerran tuli laatikko rusinoita.

--Minae olin pikku tyttoe silloin, kertoi emaentae, ja muistan, kuinka aeiti keitti vuoden pitkaen toisella padalla potattipuuroa, toisella rusinasoppaa.

--Tuo kahvipannu tuossa tuli kelluen vettae pitkin ja sumpppi oli vieläe sissaessae.

--Meri sai ja meri antoi ja merellae oli mitae antaa. Nyt sillae ei ole mitaeen antaa ja se ulvoo kuin naelkaeinen susi.... Yhden ainoan laivan rikistae saattoi ennen vanhaan saada huoneen, suuren kuin salin. Naapurilla tuolla--joka muuten ohimennen sanoen on maailman suurin roisto, haaskakorppi, ruumiinryoestaejae--sillae on kokonainen nuottikota masto- ja raakapuista rakettu. Entiseen aikaan eli koko saaristo hyvin, paremmin kuin manner ... isaentaein torparit elivaet taeaeellae ylpeaemmin kuin isaennaet itse; kun hyvin sattui, tulivat meiltae rahaa lainaamaan.

--Ei meiltae, pisti emaentae. Papalla ei ole ollut milloinkaan rahaa lainata... meillae ryypaettiin, mikae muualla lainattiin.

--Siinae sanoit toden sanan.... Ja miksei olisi ryypaetty! Minae ryypaesin jo pikku poikana ... en muista sitae aikaa, milloin en olisi ryypaennyt ... siitae on jo siksi pitkae aika.

--Oletteko jo vanhakin?

--En tiedae niin tarkoin, mutta kahdeksatta kymmentae jo kaeyn ja kaeyn kunnialla, sillae minae en voi vielaekaeen tulla niin paeihini, etten pysyisi pystyssae, paitse talvella kaljamalla, sillae kaljamalla minae en enaeae pysy kohdallani kahdella jalalla--neljaellae kyllae ... ja sehaen on sama, kunhan

ruuheen paeaesee.... Ruuhessa minae pysyn ja istun ja soudan, niin etteivaet koskaan tiedae, olenko paeissaeni vai enkoe. Meillae oli kerran kesy hanhi, minae syoetin sille viinaan kastettua leipaeae ... maissa se ei paeaessyt mihinkaeaeen, mutta meressae paerjaesi mainiosti. Maissa se pyoeri paikoillaan kuin hassu, mutta kun minae hiivasin sen mereen, niin laehti menemaeaeen kuin moottori, suoraan niinkuin olisi ollut koeli alla eikae maha litteae kuin ruuhen pohja, vaikka sitten menikin paeaetaepahkaa kallioon ja siihen jaei. Mutta minae en jaeae. Minae ryyppaesin ja kaikki ryyppaesivaet ja voivat siitae hyvin ja elivaet vanhoiksi ja saivat paljon lapsia niinkuin Israelin patriarkat. Ne olivat aikoja ne! Terve taas, herra ... herra ... jaa, en tiedae ... taessae on juotu vieraan viskiviinoja enkae vielae tiedae, kuinka kunnioittaa, sillae paeaeltaepaein ei osaa koskaan niin tarkkaan arvata....

--Konsuli....

--Konsuli, kauppaneuvos ... jotain semmoista minae ajattelin vehkeistae paeaettaeen. Mahdatte olla mahdottoman rikas, kun on semmoinen venhekin vain huvin vuoksi. Millae keinolla herra konsuli on rikastunut, jos saan luvan kysyae?

--Se on meri, joka on tehnyt minut rikkaaksi.... Toivotaan, ettae meri teistaekin vielae tekee rikkaan.

--Toivotaan--hahahah! ... toivotaan, ettae nousisi semmoinen myrsky, ettei ole vielae moista ennen naehy, toivotaan, ettae se sammuttaa kaikki majakat ja pyyhkaesee teidaen laivanne taenne meidaen rannoille ... hahah!

--Malja sen paeaele!

--Malja sen paeaele, konsuli! Kaeykoeoen, niinkuin herra konsuli itse tahtoo ja toivoo! Hahah!

Kaikki nauroivat pilalle, mutta jokaisen silmaessae oli pohjimmaisena toisen toivon kiilto.

Emaentae katsoi kuitenkin asiakseen kursailla.

--Ei herra konsulin pidae uskoa, ettae ukko tarkoittaa kaikkea, mitae sanoo.

--Enkoe tarkoita! Varmasti! Miksen tarkoittaisi? Toivot itsekin, ettae meri antaisi. Ottaisit kuinka paljon vain saisit. Kyllae rusinasoppa yhae vieläekin sinulle maistuisi. Elae siinae viittiloel naamallaasi. Herra kyllae ymmaertaeae meidaen tarpeemme ja suopi meille mielellaeaeen ... eikoe niin?

--Niinpae tietenkin.

--Siinae sen nyt kuulit! Herra ajattelee niinkuin minaeekin.

--Ei saa kuitenkaan toivoa toisen vahinkoa eikae haluta itselleen toisen tavaraa, virkkoi Soederling, sovittavasti hymaetaen.

--Ei se ole kenenkaeaeen toisen tavaraa, joka on kerran meren. Se on meren asia, mitae se antaa ja mitae se on antamatta. Se on meri, joka ottaa siltae,

jolta tahtoo, ja antaa sille, jolle tahtoo ... ottaa niiltä, joilla on liikaa, ja antaa niille, joilla ei ole tarpeeksi. Ennen vanhaan rukoiltiin kirkoissakin, että jumala antaisi laivain ajautua maihin.

--Rukoiltiinko?

--Niinkuin ainakin hyväeä vuodentuloa. Nyt ne eiväet enää kirkoissa rukoile, mutta minä rukoilen vieläkin, kun sille päälle satun.

--Eiä nyt, isä....

--Voi, voi, ukki....

--Rukoilen minä ... hiljaa, kirkossa, kun sinne joskus satun ... passaan päälle, kun pappi papattaa hyvän vuodentulon puolesta. Ja hyväe olisi, jos muutkin rukoilisivat. Kun ei haaksirikkoja jumalalta rukoilla, niin sentähden haen ei niitä laehetaekäen.

--Pappa....

--Ukki....

--Herran ei pidä kaataa sille enempää.

--... Eiä ole olevinasi, Emma! Ota sinä esimerkkejä vanhasta isästäsi, ja kun ensi kerralla menet kirkkoon, niin mene ja tee samoin ... ja kuka tietää, etkoe jo ole tehnytkin ... uhria olet varmaankin tehnyt, koska aetisikin teki, mutta et liene tehnyt sitä tarpeeksi asti kirkolle, koska ei ole ollut apua.

--Mitä uhria? kysyi herra uteliaasti.

--Ilman se vain.

--Lahjaa semmoista, taikaa ...jotta jumala antaisi meren antaa ... kalaa, lintua ja mitäpäähän, sen semmoista ... ja hyväeä lehmiä ... pikku taikaa semmoista, niinkuin naisilla on tapana.

--No, nyt en minä kehtaa kuunnella! sanoi emäntä punastuen.

--Ja mitä pahaa sinä olisi! Enhäen minä etkäähän sinä ... emmähen me pyynnöilläämme häntä mihinkäen pakota. Saahan se silti tehdä, mitä tahtoo. Minähen vain hänelle huomautan, ehdotan. Eiähän hänen tarvitse tehdä, niinkuin minä pyydän. Mutta jos häen kuulee rukoukseni ja esimerkiksi antaa laivan joutua haaksirikkoon, niin silloin se kyllä on merkki siitä, että jumala tahtoo tehdä, niinkuin minä tahdon.

Täällä meni jo ukkin puheiksi niin pitkälle, että näytti--jo vieraankin vuoksi--olevan aika saada hänet lopettamaan.

--Siellä kiihtyy yhä ja vesi nousee, sanoi emäntä. Saa nähdä, pitäköe papan pieni ankkuri hänen venhetäen. Jos annat Kallelle aittanne avaimen, niin häen menee noutamaan sen isomman ankkurinne.

--Kyllä se pitää. Anna kiihtyä vain. Ehkä se onkin kohta semmoinen, että kykenee pyyhkimään kansilastia mereen, jos on mitään pyyhkiä. Ehkä siellä ainakin jokin Viron potattiijahti pianakaa heittää haeränpölyä. Ja jos hyvä herra vielä antaa sumun, niin voi sieltä tulla se suuri kolmimastoinenkin, ja silloin meillä taas on herran päivät. Ei se kovinkaan kummaa tuulta tarvitseisi, kun se vain oikein tahtoi.

--Kuka se? kysyi konsuli.

--Se ... se, sanoi ukki, iskien silmää.

--Mitä vaari sitten oikein toivoi sieltä tulevan?

--Mitäkö? Herra kysyy, niinkuin olisi herran vallassa antaa. Herra on niin pirullisen näköinen kuin itse paha. Minä olen nähnyt haenet ja minä tiedän, minkä näköinen haen on. Haen on hyvin paljon tuommoisen koukkunokkaisen ja mustasilmaisen kaupunkikonsulentin näköinen. Mutta haenelta me emme mitään tahdo. Jos mieli jonkun antaa, niin se on sen toisen annettava.

--Nyt se jo näkee näkyjä.

--Sanokaa nyt kuitenkin, mitä toivoisitte haenen antavan, kuka haen sitten liekin.

--En tahtoi kuin yhden ainoan asian. Jolla on se, haenella on kaikki. Lekkerin, joka herui lape vuoden, kesät, talvet, ehtymättä ... litran viinaa viikossa.

--Tietysti! Ja sitä lekeriä varten pitäisi laivain tehdä haaksirikkoja! nauroi emäntä.

--Minä vastaan, kun herra kysyy.

--Mitä te muut tahtoisitte, jos saisitte? kysyi konsuli, kääntyen yhtäkkiä toisten tuvassa olevien puoleen.

Ja oli niinkuin jokainen jo olisi tehnyt itselleen sen kysymyksen ja siihen vastannut. Huumaus odottamattomasta onnesta oli taas saanut heidät valtaansa, nyt niinkuin joka kerta ennenkin, kun siitä tuli puhe ja kun ukki sitä korvaan paeristi. Se kultti ainaisena sammumatonna hiilloksena silmänpohjassa ja lehti helposti liekiksi rypyisimmillekin poskille.

--Minä tahtoisin lehman, joka antaisi kymmenen litraa päivässä ja jolle ei tarvitsisi koskaan heiniä ostaa! Joka eläisi syömättä ja lypsäisi lape vuoden poikimatta.

--Ottaisit kaksi yksin tein, kun kerran saat.

--Entä te?

--Minä tahtoisin, hymähti Soederling ... hymähti, niinkuin olisi ollut vain leikki kysymyksessä, mutta lausui samalla, ääni hiukan vavahtaen,

hartaimman haaveensa.... Minae tahtoisin semmoiset verkot, jotka eivaet koskaan repeisi, ja semmoisen venheen, joka ei koskaan lahoisi.

--Tietysti, ettei tarvitseisi talvella pannaksesi tikkua ristiin, ei paikataksesi eikae korjataksesi! Kullakin omat ilonsa. Entae sinae, Kalle!

--Anna minae sanon, mitae sinun pitaeisi saada! huudahti Helga. Sinun ja Hannan pitaeisi saada uusi tupa, uusi oma venhe, uusi oma ruuhi ja kaikki kalavehkeet uudet.

--Antakaa meille moottori! sanoi Hanna.

--Paeaestaeksesikoe joka tuulella kaupunkiin? pisti emaentae.

--Niin, viemaeaeen niitae kaloja, joita te saatte uusilla verkoillanne, ja sitae maitoa, jota uudet lehmaenne lypsaeae.

Kalle, totinen, hiljainen poika, hymaehi:

--Ei toki niin paljoa.

--Kyllae se siinae yhdessae menisi, sanoi ukki. Kun meri kerran rupee antamaan, niin antakoon samalla taeyden sylyyksen.

--Entae sinae, Helga?

--Minae en tarvitse mitaeaeen, sanoi tyttoe lyhyesti ja ikaeaenkuin torjuen.

--Kyllae sinaekin ... ota, kun saat.

--Minulla on kaikki, mitae tarvitsen.

--Haenpae taessae juuri tarvitseisikin, sanoi haenen aeitinsae yhtaeakkiae totisesti, vieraan puoleen kaeentyen. Sairas keuhkotautinen raukka, jonka pitaeisi saada rohtoa ja hoitoa ja paeaestae talveksi maihin.

--Aeiti, minae en tahdo taeaeltae mihinkaeaeen, vaikka paeaesisinkin, minulla on taeaeltae kaikin puolin hyvae.

--Kesaet vielae menettelet, mutta talven pitkaen ryyt niin, ettae sydaentae saerkee. Voi, voi, mitae me, aika-ihmiset, hourailemme, ei meri meille mitaeaeen tuo.

--Se tuo! Minae uskon, ettae se tuo! Tuokoon vain minullekin, jos te, aeiti, vaeltaemaettae tahdotte!

Konsuli oli kaivanut taskustaan kynaan ja kaeaentynyt poeytaeaeen paein.

--Vai niin, vai sellaiset olisivat viimeiset vaatimukset suuresta odottamattomasta onnestanne, sanoi haen. Eihaen nuo aivan mahdottomiin mene. Lasketaanko pilanpaeiten, mihin summaan unelmanne rahaksi muutettuna nousisi....

--Saisihan tuon laskea. Olisi hupaisa tietää.

--... että mitä meri teille teidän mielestänne on oikein velkaa?

Kaikki tulivat, heti pilaan antautuen, Uteliaina poeydaen luo, huulet hymyssä, mutta silmäen pohjassa toden kiilto, niinkuin lapsilla, jotka eiväet ole varmat siitä, onko joulu-ukko totta vai leikkia.

--Vanhan herran viina, litra viikossa a 2 markkaa litra, siis 2 x 52, yhtä paljon kuin 104 markkaa vuodessa. Elinkautinen viinaeläke tekisi ehkä noin ... kuinka kauvan aiotte vielä elää?

--Jos saan vakituiset viinat, eläen minä vähintään kymmenen vuotta.

--Elätte enemmaenkin, jos pidätte säästäen.

--Kyllä minä juon kerrallaan kaikki, mitä on, mutta kyllä litra viikossa kymmeneksi vuodeksi sentään riittää.

--Se oli se ... noin 1000 markkaa. Sitten tulee emännän laepi vuoden lypsäevä lehmä ... mistä semmoinen saadaan ja millä hinnalla?

--Laepi vuoden lypsäevä lehmä on kaksi lehmää ... kun toinen on ummessa, niin toinen lypsäevä.

--Yhteensä ehkä 400?...

--Kyllä ne sillä saa.

--Sitten tulee teidän aina uudet verkkone, Soederling? Paljoko niihin tarvitaan?

--Jos saan 100 markkaa vuodessa rihmoin, niin tulen hyvin toimeen, kun itse kudomme.

--Se olisi noin 2000:n korko.

--Ai ai!

--No, ei se nyt niin paljo.

--Paljonkos sitten tarvittaisiin nuorten kodin perustamiskustannuksiin?

Kalle arveli saavansa kaikki, mitä tarvitsi, 1000 markalla.

--Pannaan varmuuden vuoksi 2000.--Kaiken kaikkiaan siis noin 4000 markkaa.

--Kas kuinka pian se sai sen lasketuksi.

--Mutta Helgahan jaei ilman.

Emäntä tuli poeydaen luo, aivan niinkuin olisi totinen tosi ollut kysymyksessä.

--Jos Helga saisi kaksikaan sataa markkaa, niin haen paeaesisi laeaeakaeriin ja saisi rohtoja niin paljon, ettae kyllae riittaeisi, ja minae veisin haenet talveksi pois taeaeltae kuivempaan paikkaan, koska semmoiset taudit kuin haenen kuuluvat paranevan maissa.

--Siis vielae taemaen tytoen osa eli, kun summa pyoeristetaeen, 4500 markkaa....

--Ollappa tuossa poeydaellae se raha!

--Tehdaepae joku laiva haaksirikon! nauroi herra, pistaeen kynaeensae liivin taskuun.

--Kuulkaa, herra konsuli--saanko sanoa? sanoi Soederling. Pitaeisi saada vielae toiset puolet lisaeae! Jos kerran antaa, niin antakoon semmoisen summan, ettae voitaisiin ostaa koko taemae saari, sekae meidaen oma puolemmee ettae Korsun puoli.

--Luuletko, ettae isaentae moeisi? sanoi Soederlingska.

--Moeisi se! kyllae se moeisi! innostui Soederling. Joka kerta kun haentae kirkolla tai kaupungissa tapaan, hokee haen: "Osta sinae minulta se saari, niin sillehaen haenetae paeaeset. Minae en tahdo haentae haeetaeae, kun arentinsa kerran maksaa, mutta kun saari on sinun, niin annat Korsulle semmoisen potkun, ettae haenetae paeaeset!"

--Kuka on Korsu?

--Naapuri ... tuossa toisessa paeaessae saaren, sanoi Soederling.

--Maailman suurin roisto! Verkkovaras! Salakalastaja! Sala-ampuja! Merirosvo! Ruumiinryoestaejae! puhkesi ukki.

Mutta emaentae otti haeneltae sanan suusta:

--Sitae ei voi sanoa, mimmainen mies se on, sillae semmainen se on. Sittenkuin ne tulivat taenne, ei ole muilla ihmisillae ollut rauhan paeivaeae naeillae vesillae. Anastaa kaikki kalapaikat, valtaa kaikki lintukarit, pelaettaeae pois hylkeet, kun niitae muut vaanii. Vaakkuu kuin haaskalokki kaikilla vesillae, vie saaliin nenaen edestae ... eikoe lie siellae nytkin.

--Ei tuo toki taessae ilmassa, arveli Soederling.

--Saat naehdae, ettae on, sanoi ukki ... jos ehkae loeytaeisi jonkun hukkuneen, jolta saisi saappaat jalkaansa.

--Elkaeae nyt toki....

--Niitae kenkiae, jotka sillae oli jalassa kolme vuotta sitten, se ei ollut voinut saada mistaeen muualta kuin merestae, mutta meri ei tuo kenkiae muuten kuin ruumiin mukana.... Vedaepaes ruumiin jalasta kengaet ... otappas kuolleelta haenen omansa ja jaetae haenet vesien vietaevaeksi!

--Onkohan nyt niin suuri ero, mistä ottaa, kun kerran merestä ottaa!
puhkesi yhtäkkiä Hanna.

--Ei puhu niin, hyvä lapsi, et sinä nyt kuitenkaan sitä tarkoita, torui
Soederlingska.

--Onhan se melkein aina jonkun kuolleen omaa, joka meressä ajeltii ...
pitäisi haen siitä kiinni tai olipa haen sen päästänyt ... eihän sinä
oikeastaan ole suurtakaan eroa.

--Kyllä sinä on ero ... sinä, kaupunkilaistyttö, et näytä ymmärtävä, mutta
kyllä sinä on ero. Ei nyt koetakaan puolustaa Korsun tekoja.

--Eihän se nyt tekeäen sitä toisissaan, sanoi Soederling.

Hanna nakkasi niskaa ja nousi ja meni ulos. Hän näkyi meneväen rantaan,
herran moottorivenheen luo. Kulkija kutsui hänet sisäen kaudesta auttaen.
He istuivat ensin perässä, sitten Hanna pujahti kajuttaen, tuli sitten
sieltä taas ulos ja istahti vastapäätä nuorta, kiillonappista miestä, sen
hakkailtavaksi--minkä kaiken Kalle voi nähdä ikkunasta, toisten jatkaessa
tarinataan.

--Olisi se juttu, puhui taas ukki... Olisi se koko potku! Minä en
näki selvästi pöytästä enää eläimästä, jos auttaisi onni niin, että se mies
joutuisi pois tältä saarelta!--Herra, kuuluu! Mikä sinä on, ettei tässä
maailmassa milloinkaan tapahdu se, minkä oikein pitäisi tapahtua? Osaako
herra sen sanoa?

--Enhän tiedä ... mutta kyllä hän aina väliin tapahtuukin. Ja voihan nytkin
tapahtua. Terve! Toivokaamme, että merellä on ja että meri antaa ... että
joku suuri laiva--niin pian kuin suinkin--tekee haaksirikon ja ajautuu
tänne teidän rannoille.

--Ei nyt sentään aivan haaksirikkoa, sanoi Soederling, koettaen sanoa sen
pilalla ... ei toki haaksirikkoa. Kunhan edes niinkään, että esimerkiksi
olisi eksynyt usvassa väylältä ja saisi opastaa sen oikeaan ja kapteeni
antaisi siitä palkkioksi hyvän sikarin--olisihan sitä siinäkin.

--Tikka sitten sillä tavalla ... mikä teitä itseänne eniten miellyttää.

Herra hymähti ja nousi, jokaisen tuvassaolijan seurattessa häntä kasvoilla
kysyvä ilme, huulilla epäuskoisena hymy. Laski hän leikkiä vai
tarkoittiko totta? Sillä oli suupielessä syvä juova, silmäin ympäritys oli
musta ja silmät olivat tuuheain kulmakarvain varjossa. Oliko se ehkä
pitänyt heittää pilkkanaan?

--Joko vieras lahtee? Ei suinkaan tähtään ilmaan?

--Eikö hän ole jo aika lahtea. Ei se taida siitä talttua.

--Kyllä se vain yhä on niinkuin yltymään päin.

--Sisaesiaristossa me kuljemme missä ilmassa tahansa, kun vain näemme

merkit, ja nehaen me nyt naeemme.

--Se on hieno kulkuneuvo, jonka ei tarvitse ilmoista vaelittaaee....

--Laskee laineilla kuin linnun poika, kokka ilmassa kuin kaula, perae vedessae kuin raepylaet ... sitae oli hauska naehdae aesken, kun tulitte....

--Mahtanee maksaa semmoinen?

--Kyllaehaen se jotain maksaneekin.

--Useita tuhansia?

--Toista kymmentae kappaleen.

--Se on rahasumma se.

--Onhan se.

Herra heitti hyvaestinsae ja laehti, mahtavana, pitkaenae, leveaenae, uusi oeljytakki hartioilla--niinkuin joku kummitus, niinkuin toisen maailman ilmestys pienten kalastajain rinnalla.

Soederling kaeydae kaeaekkyroei haenen jaelessaean rantaan.

--Herra konsulin ei pidae ajatella, ettae on totta ja tarkoitettua kaikki, mitae taessae on puhuttu, ukko ja muut. Ukko puhuu aina poetyae, kun on juonut.

Herra ei sanonut muuta kuin:--Jaa, jaa, hyvaesti sitten vaan, Soederling.--
Haen istui moottoriin, jonka kokka oli ankkurissa, perae maissa, ja melkein samassa puhalsi pursi liikkeelle kuin raepylaelintu laineilla, kuin myrskylintu, aave, savuton, purjeeton ja airoton, paiskautuen satamasta ulapan aallokkoon yhtae aekkiae kuin oli sieltae aesken ilmaantunutkin, kenenkaeaeen osaamatta odottaa vierasta taemmoeisellae ilmalla, kenenkaeaeen tietaemaettae, mitae asiaa sillae oikeastaan oli ollut, mutta joka oli kuin huumannut heidaet, pannut heidaet puhumaan sisimpaensae ventovieraalle, tunteattomalle.

Soederlingin oli yhtaeekkiae melkein ilkeae olla. Luulikohan tuo nyt ... mutta ymmaertaeneehaen herrakin pilan.

Kalle ja ukkikin olivat tulleet tuvasta moottorin laehtoeae katsomaan, ennaettaemaettae kuin puolitiehen rantaan, kun se jo porhalsi satamasta.

Hanna oli juossut kiikarin tuvan porstuasta ja kirmaissut kiikarikalliolle.

--Se tervehtii lipullaan! Hyvaesti, hyvaesti! Kalle, joudu pian, muuten et kohta naee mitaeaan!... Nyt meni herra kajuttaan....

* * * * *

Emaentae ja Helga olivat jaeaeneet tupaan. Emaentae istui kaedet helmassa, hetken

aikaa, sitten haen sanoi kuin heräeten:

--Niin! Siinä se nyt meni.

--Ajattele, äeiti, jos se olisi mahdollista ... jos meri auttaisi ... jos meri antaisi sen, mitä me olomme vailla!

--Ei se anna ... sanoi haen kuin torjuen, eläe kuvittelekaan, ei pidä semmoista uskoa....

--Jos oikein uskoisi?

--Ei sitä osaa semmoista uskoa, huohti emäntä.

--Minä osaan ... minä koettelen.

--Joko ne nyt taas, humalaiset, nostivat veret sinunkin päähäsi. Olet ihan punainen....

--Olette tekin.

--Mene jaaehdytteleimäen, lapsi raukka.... Hanna, mitä se siellä huijaa ihan naapurin nenaen edessä!

Soederling ja ukki tulivat takaisin.

--Se sanoi sen moottorinsa maksavan toista kymmentä tuhatta markkaa, sano Soederling. Mutta kyllä se maksaa kaksikymmentäkin tuhatta.

--Mitä lienee sillekin tuloja vuodessa, joka voi pitää semmoisen.

--Niitä on kaupungeissa semmoisiakin, joilla on viisikymmentäkin tuhatta.

--On semmoisiakin, joilla on sata tuhattakin.

--Kuinka voi olla niin rikkaita ihmisiä? Mitenkään voidaan tulla niin rikkaiksi?

--Ne perivät monissa polvissa, kaupunkien porvarit.

--Ei ne aina peri. Toisia auttaa onnensa.

--Ehkä ne--loeytäevaet.

--Mitä ne loeytäeivaet ... ryöstäevaet, rosvoavat, raastavat koeyhiltä ... sosialistit puhuvat kuin puhuvatkin totta, äerisi ukki, yhtäekkie äeissäen jostain, poeydäelle jaaenyttä pulloa tarkastaen.--Jos saisi pelastaa tuommoisen herran moottorinkaan, niin olisi siinä kaikki, mitä meikäeläiset tarvitsisivat. Jos sen kone taella saella joutuu epäkuntoon, niin siinä se onkin, airoton ja purjeeton.

--Olkää nyt vaiti, pappa.

--Sellainen kitupiikki. Ilkesi jaettaeae jaelkeensae tuon tyhjaen pullon, vaikka oli ruuma toisia taeynnae.

--Oli joutavaa, pappa, ettae puhuitte haenelle sitae kaikkea, mitae puhuitte. Luulee vielae, mitae luulee.

--Luulkoon.

--Ei sieltae mitaeaeen tule ... ei ole tullut eikae tule.

--Vaikkei tulisikaan, hauska sitae on sentaeaeen aina kuvitella, sanoi Kalle, joka oli tullut Hannan kanssa tupaan.

--Kuvitella! puuskahti Hanna. Kuvittelemista, sitae sinae osaat.

Syntyi jurottava hiljaisuus. Innostuksen ja huumauksen sijaan oli yhtaeckiaie tullut kuin ujostus ja pettymys jostakin.

--Pthyi! sylkaeisi ukki. Taisin minae sille poetyae puhua, mitae lienen puhunutkin. Olisi vielae edes viinaa.... Hohhojaa! Menen maata.

Haen meni kompuroiden ulos ja kuului potkiskelevan jotakin kammarissaan porstuan takana.

--Mitae se nyt taas siellae?

--Tyhjaeae lekkeriaeaeen.

* * * * *

Emaentae oli korjannut kupit ja kahvipannun poeydaeltae ja pyyhkinyt sen. Ilta oli alkanut pimitae. Pienessae tuvassa oli jo melkein haemaerae. Ei naehnyt ommella eikae paikata verkkoa. Helga jaetti tyoensae ja hiipi ulos, saaden yskaekohtauksen mennessaeaeen. Haenellae oli oma kesaemajansa kalliolla vaehaen matkaa tuvasta, se vanha, maihin nostettu, meren tuoma kajutta. Istahteen sen seinamaelle, penkille, jonka edessae haenellae oli pienoinen kukkasmaa, haen naeki Hannan tulevan ja pysaehtyvaen vaehaen matkan paeaehaen, haentae huomaamatta. Kalle tuli ja jaei seisomaan haenen taakseen. Hanna ei tuulelta kuullut haenen tuloaan. Helga naeki, ettae Kallella on aikomus salaa tarttua haentae hartioihin. Silloin Hanna kaeaennaeheti, loei alas haenen kaetensae ja laehti menemaeaeen, pysaehtyen kuitenkin kohta, jolloin Kalle taas saavutti haenet.

--Miksi sinae nyt noin, Hanna? Miksi sinae nyt taas olet noin tyly?

--Siksi, ettei taestae nyt kuitenkaan tule mitaeaeen! kivahti Hanna. Minae en tule koskaan tuohon teidaen vanhaan tupaanne, yhteen kaikkien muiden kanssa. Sen olen sanonut ja siinae minae pysyn ja sen sinae tiedaet. Sinun uusi tupasi, josta aina puhut, ei ole vielae alullakaan. Ethaen vielae ole saanut edes tuota ruuhtasikaan valmiiksi, vaikka olet sitae koko kesaen tuhrinut.

--Kun loppui laudat.

--Mikae loppuu, sen oikea mies hankkii.

Kalle koetti lyoedae leikiksi.

--Elae nyt aina toru. Suusi moekoettaeae niin rumasti. Uskotaan, ettae meri antaa.

--Meri ei anna teille milloinkaan mitaeeen. Ei sinulle eikae teille kenellekaeen. Meri ei anna mitaeeen nahjuksille. Antaapas se Korsulle ja haenen penikoilleen. Sillae ne ovat semmoisia lokkeja, jotka lentaevaet ja liikkuvat. Ne ovat liikkeellae missae ilmassa hyvaensae. Mutta te juoksette rantoja kuin rantasipit, odottaen, ettae laine siihen jonkun raakun heittaetae. Et sinae taeaellae saa milloinkaan mitaeeen aikaan. Minae menen pian takaisin kaupunkiin.

--Ethaen, Hanna.

--Menen, ja jos tahdot minut, niin tule mukaan ... siellae on sinullekin tyoetae.

--Mitae tyoetae siellae olisi?

--Raitiokonduktoeoeerin tai sahvoeoeerin tai moottorimasinistin tai mitae hyvaensae ... niillae on hyvaet palkat. Konsulin masinistikin, joka on samalla sahvoeoeeri, saa kaksisataa kuussa ... kyllae minae toimitan.

--Ennen sitten menen taas vaikka merille ja koetan siellae.

--Ja tulet yhtae tyhjaena takaisin kuin viime kerrallakin.

--Eihaen ollut minun syynti, ettae laiva ajoi karille ja minulta meni kaikki.

--Ajaapas ne siellae karille!

Hanna pyoeraehti ja meni. Kalle jaei alakuloisena seisomaan. Sitten haen astui muutamia askelia ylemmae kiikarikalliolle, josta voi naehdae meren, ja jaei siihen seisomaan. Haenen housunsa olivat repeytyneet takaa, haenen kyynaerpaeeensae olivat rikki.

Helgan tuli haentae niin saeaeli, ettae itku tyrskaehti kurkkuun.... Hanna jaettaetae haenet, haen jaettaetae haenet varmaan. Kun vielae odottaisi jonkun aikaa. Kun Hanna vain uskoisi.... Sillae totta kai meren taeytyy antaa Kallelle takaisin se, minkae se on siltae kerran ottanut. Meri on sen haenelle velkaa. Kallella olisi jo oma tupansa, jos vain meri ei olisi vienyt haenen ansioitaan.

Helgan tuli yhtaeckiae niinkuin kaikkien, niinkuin koko maailman onnettomuus olisi ollut haenen hartioillaan ja niinkuin haenen olisi pitaenyt se poistaa, saada se poistetuksi millae tavalla tahansa. Haen nousi ja meni majaan.... Meren taeytyy antaa Kallelle se, minkae se haeneltae otti. Jonkun laivan taeytyy ajaa maihin, ettae me saamme sen pelastaa, vaikka olkoon vain vaikka tuommoinen ryssaen moottori tai miinavenhe. Tai vaikka joutuisi edes joku pieni kansilastikaan mereen, tai vaikka vain hajoaisi joku lautta, ettae

siitae saisi tuvan hirret. Ei niin paljoa kuin toivottiin ... ei niin, ettae kaikille osansa. Vaan jotain, jonka Kalle saisi pelastaa ja josta saisi hyvaen ja kunniallisen palkinnon. Eihaen ukki tarvitsisi viinojaan ... ei isae verkkoihinsa ... ei aeiti lehmaeensa ... enkae minae ... aina me jollain lailla niinkuin taehaenkin asti. Ei muuta kuin ettae Kalle saisi ... ettei Hanna haentae jaettaeisi.... Voi, voi, ettae minaekin olen taeaellae heidaen rasiuksenaan, kun en kuitenkaan voi tehdae parempaa tyoetae ... en jaksa soutaa, en kulkea kalassa! Meren taeytyy antaa Kallelle....

Ja Helga lankesi polvilleen vuoteensa viereen ja rukoili:

"Jos, hyvae Jumala, tahtosi on, ettae joku laiva ajaa karille, niin anna sen ajaa karille niin, ettae me voimme sen pelastaa. Minae uskon, ettae annat. Anna sen tapahtua iankaikkisen armon ja rakkautesi taehden. Mutta elae kuitenkaan anna meidaen taehemme ihmishenkiea mennae hukkaan."

II

Kun miehet aamulla nousivat kahville, naeki Soederlingska heti, ettae ne olivat nukkuneet yoensa yhtae huonosti kuin haenkin. Olivat happamia ja veltoja ja haukottelivat aerjaehdellen.

Jotain sanoakseen haen virkkoi:

--Tuuli on hiukan tyyntynyt, ja naeyttaeae siltae, kuin vesikin rupeisi laskemaan.

Kukaan ei vastannut. Haerpittyaeen kahvinsa poistui ukki ensin ja laehti kiikari kainalossaan toikkaroimaan vastatuuleen kiikarikalliolle, josta haen, vaehaen aikaa taehystelyaeen, palasi takaisin, mennen yhae haukotellen ja syleskellen omaan huoneeseensa toiselle puolen porstuan. Kalle odotti siksi, kunnes kuuli, ettae ukki oli laskenut kiikarin sen telineelle porstuan oven pieleen, otti sen siitae ja meni sitten haenkin kiikarikalliolle. Soederling oli pannut piippunsa ikkunalaudalle ja kun naeki Kallen palaavan, laehti haen ja meni haentae vastaan, ottaen taas vuorostaan haen kaukoputken. Kalle tuli sisaeen ja istahti penkille, tylsaena lattiaan tuijottaen, kaedet riippuen polvien vaelissae.

--Ottakaa, tytoet, kahvia ja menkaeae tekin katsomaan, mitae meri antaa, sanoi emaentae, iva aeaenessaeen. Ehkae tuo teidaen silmaenne onnella antaisi, koska ei naey antavan miesten.

Hanna seisoi porstuassa ja suki tukkaansa, tily ilme paksuilla huulillaan ja tummilla kasvoillaan. Helga istui jo verkkotelineensa aeaeressae, rinta onttona, selkae suurena, ja kutoi, posket kalpeina, mutta silmaet hehkuen tavallista enemmaen. Tuontuostakin haen loi pikaisen silmaeyksen ulos ikkunasta, mutta vetaeisi yhtae aekkiea paeaensa pois, ikaeenkuin torjuen sitae uteliaisuuttaan, ettae sinne katsoi.

--Ei siellae mitaeen naey. Se on sitten nyt niin itara, ettei ole heittaenyt laudan paetkaeae maihin. Olisi ne muuten naapuri kai jo aikoja sitten vienyt. Siellae oli akka taas mahallaan kalliolla. On varmaan valvottu koko yoe, vuorotellen vahtia pidetty.

--Oletteko tekin ollut jo taehystaemaessae? kysyi Helga.

--Olin jo, kahvin kiehuessa.--Missae lie itse Korsu poikineen, koska heitae ei ole naekynyt pariin paeivaeen. Luultavasti makaavat Ulkokarilla vaeijymaessae. Turhaan silloin taeaeltae kiikaroidaan. Luulisi siellae olevan yhtae hyvaen meidaenkin miesten olla.... Kuulitteko, tytoet, mitaeen viime yoena?

--En minae ainakaan, sanoi Hanna.

--Minusta oli niinkuin olisin kuullut huutoja ja haetaelaukauksia ja miesten aeaeniae, vaan ainahan niitae on kuulevinaan. Ukko se luultavasti uneksi ja paukutti kantapaeillaeen saenkynsae selkaeaeen, kun tuo ei yoeksikaeen riisu saappaitaan. Se oli ainakin varma, ettae joku hiipi ladon ohi Kaeermesaareen paein. Paeivaellae ne ei toki ilkeae meidaen puolelle, mutta yoellae hiivitaean ja otetaan mitae saadaan. Oli myoeskin niinkuin olisi pyoeritetty tyhjiae tynnoereitae kalliota pitkin, tai niinkuin niitae olisi heitetty yloes merestae ja sitten taas vierineet sinne takaisin. Vaikka minae kuinka olisin vetaenyt peitettae paeaeni yli, niin yhae kuulin samaa. Ettae pitaeekin semmoista uskoa ja ajatella ... ettei pidae saada yoellaekaeen rauhaa. Vakuuttipa itselleen kuinka tahansa, niin aina sitae sittenkin odottaa.

--Aeiti ... sanoi Helga yhtaeckiae.

--Mitae niin?

--Ei mitaeen.

--Ehkae sinaekin kuulit?

--En.

--Minae olisin oikein iloinen, jos kerrankin voisin lakata siitae meren annin ainaisesta odottamisesta.... Hohoo, kuinka kahvi sentaeen on hyvaeae aamutuimaan. Mitaes olisi elaemae, jos ei olisi sitae ... jos pitaeisi alkaa paeivaensae ilman. Taitaa niitae olla niinkin onnettomia.... Olkoon se viimeinen kerta, kun siitae rikastumisesta taessae tuvassa haaveillaan ja haastetaan ja huumautaan. Huomenna laehdetaeen kalaan, sanoipa meri mitae tahansa. Tottahan monen viikon sama tuuli vihdoinkin ajaa ainakin silakan maihin. Siitae se kuitenkin on lopulta elaeminen. Jos olisivat meidaen miehet toisellaisia eivaetkae semmoisia iankaikkisia nahjuksia kuin mitae ovat!

Hanna, joka vihdoinkin oli tullut juomaan kahviaan, turskahti hyvaeksyvaesti.

--Saa nyt naehdae, mihin taenaeenkaeaeen ryhdytaean. Ei mihinkaeen.

--Aeiti hyvae, elae nyt tora isaeae, kun haen tulee.

--Tuleeko se jo? Ei sinun tarvitse antaa aeidillesi neuvoja.

Soederlingska oli vaehaen aikaa vaiti. Kalle nousi, otti takkinsa ja naekyi menevaen rantaan. Soederlingskakin teki laehtoeae, mutta pysaehyi vielae puheihinsa, pusertaen pannuaan.

--Mokomakin moottoriherra, senkin konsulentti. Uskotellaan ja luulotellaan ja sitten varmaankin takanapaein nauretaan. Haevytoen laski tuohon pennin paeaele puhtaaksi rahaksi, minkae meri muka voisi tuoda, niinkuin olisi rahat omasta lompakostaan poeytaeaeen paiskannut. Lennettiin siihen kuin kaerpaeset sokerisylkeen ... mahtoi nauraa partaansa. Herrat aina nauravat meille takanapaein. Saattaa parhaallaan kertoa kaupungissa, ettae siellae Saukkosaarella nyt odotetaan tuhansia maihin tulevaksi ja ostetaan saaret ja muut. Se vain puuttuisi, ettae naapuri saisi tietaeae, mitae taeaeellae puhuttiin.

--Mistae se sen saisi tietaeae.

--Ole varma, ettae se ensi kerran kaeydessaeaeen hakee kaesiinsa konsulin rengin ja urkkii siltae kaikki. Sinae haastelit, Hanna, sen kanssa ... minkaelainen mies se oli?

--Semmoinen hauska nuori mies.

--Raekaettelitte minusta liikaa ... ei minusta sovi toisen morsiamen raekaetellae jokaisen nuoren miehen kanssa. Minusta tuntui, ettae Kalle kaevi siitae surulliseksi.

--Milloinka se Kalle sitten on muuta kuin surullinen?

--Ei minua vaehaeaeaeen ihmetyttaeisi, jos Korsun akka pianaikaa tulisi ja kysyisi: "No, joko on tullut ne kymmenen tuhatta?" Ei olisi ihme, jos se tulisi siitae asian alkaen pistelemaeaeen. Vaan tulkoon, saa sanan sanasta. No, sinae tulee pappa laahustaen vuorta alas. Saa haenkin odottaa verkkorihmojaan minkae minaekin laepi vuoden lypsaevaeae lehmaeaeeni.

--Aeiti, lupaa, ettet sano isaelle mitaeaeen ... minun on niin paha olla, kun sinae sille riitelet.

--En sano, en sano, otan rannan ja menen lypsaemaeaeen.

Ei haen kuitenkaan malttanut, kun Soederling samassa tuli.

--Minkaetaehden sinae jo nyt tulit pois? Olsit vielae vaehaen tuijottanut, niin ehkae olisi tullut, mitae odotat.

--En minae mitaeaeen odottanut ... muuten vain katselin.

--Ethaen sinae ... muuten vain merta ihailit ... menisit vielae vaehaeksi aikaa. Oliko Korsun akka vielae siellae kalliolla mahallaan?

--En katsonut.

Emäntä meni, mutta kääntyi vielä ovessa:

--Mihin ne on meidän reippaat tänne päivän aikoneet kouransa iskeä?

--Onko sinulla siinä vielä tippa kahvia pannussa?

--Lähtäkää tuota, ja jos ei ole, niin keitettävä uusi pannu, keitettävä uusi--
sittenpähtäen jaketaan raataa ... kahvi se on poikaa antamaan voimaa.

--Anna minä kaadan, ehaatti Helga väliin.

--Multaistitte nyt viimeinkin edes sen perunamaan Kallen kanssa.

Silloin Helga huudahti:

--Kalle soutaa ulos merelle!

--Onko se nyt sillä pöydällä taas? Ennen minä sillä mitään tarkoittanut.
Luulikohan se nyt todella, että minä tahdoin sitä lähtemään Ulkokarille
taas ilmassa? Mitä se nyt enää hyödyttää! On siellä otettu, jos on mitään
tullut. Aina tällä tehdään asiat jotenkuten nurin.... Vie sahat
pellolle, niin minä sitten tulen kanssasi niiden kurkeen--jos ne on
kunnossa.

--Kunnossa niiden pitäisi olla.

Mutta kai Soederling ei kuitenkaan ollut siitä aivan varma, koska kurkotti
naulalaatikon hyllyltä, ennenkuin meni.

--Ota narua samalla! huusi emäntä jälkeä--ei se naulaamalla pysy--jo se
oli kevyellä poikki.

--Onko sinulla narua jossain?

--Tuossahan tuota riippuu naulassa nokkasi alla.

Soederling otti narun ja meni. Hänen mentävä kysyi emäntä Hannalta:

--Oliko teidän välillä mitään, koska se meni niin sanan puhumatta?

--Ei minun tietäkseni, sanoi Hanna.

--Minusta väheän silta näytti.

--Tarvitsetteko muuripataa?

--Mitä sinä sillä?

--Pesisin vaatteeni.

--Onko totta, mitä olit sanonut, että aiot lähteä?

--Kenelle minä sen olen sanonut?

--Helga sanoi kuulleen, että olit uhannut.

--Vaikka laehtisinkin--vaan saatan kai minä pestä vaatteeni, vaikken laehtisikään. Vai onko teillä minulle jotain muuta?

--Eihän toki, pese vaan pestäväsi.

--Minulla on kyllä omat kokoamani puut.

--Hyvä on.

Hanna meni.

--Siitä tulee tuosta aeksy minä, jos tullakseen, tuhkasi Soederlingska haenen jälkeensä.--Senkin letukka. Ei olisi isoa vahinkoa, vaikka menisikin. Ei siitä kuitenkaan olisi pitkäen päälle kalamiehen akaksi, herraspiista.

* * * * *

Niin ne taas menivät--Helgan suruksi--kukin taholleen, aertyisinä ja pahatuulisina heti aamusta alkaen, mitkä murjottaakseen omissaan niinkuin Kalle ja Hanna, mitkä aeykkäekseen ja riidellaekseen niinkuin äiti ja isä pianaa perunamaallaan, heille kaikista ikaevimmaessa työssä. Kun se taas alkaa tavalla, niin sitä kestävä yhdessä itäetulen ajan.

Helga yksin jäi tupaansa verkkoon, poskessa hekuva taeplä ja kuumeinen silmä kyyneltä keittäen. Kaapy keikkui laihoissa, hermostuneissa sormissa, kurahtaan silmukan läpi ja vetaisten siihen rasahtavan solmun. Rinnasta tuli tuontuostakin, yhtä saeannoellisesti kuin hengitys, kuivahko, kiireinen ysäisy, ikään kuin paeten jotain ja jotain edellä ajaen.

Haenelle oli yhtäekkä selvinnyt: tein väärin, kun rukoilin jumalta sitä, mitä rukoilin. Juuri sentähden tämä myrsky ei antanut mitään, että rukoilin. Jumalta ei saa semmoista rukoilla. Jumala ei anna mitään niille, jotka kadehtivat toisiaan ja toivovat toisten vahinkoa. Semmoiseen tarkoitukseen jumala ei anna. On suuri synti haenella sitä pyytää. Jumalta täytyy ensin rukoilla sitä, että haen antaisi meille toisen ja paremman sydämen. Ehkä ei auta, rukoilipa miten hyvänsä, kun on semmoinen viha naapurien välillä kuin meidän. Pitäisikö rukoilla vihamiestensäkin puolesta? Niinkö, että antaisit, hyvä Jumala, meren tuoda Korsullekin samalla kuin meillekin? Kun pääsis pian kirkkoon ja saisi puhua opettajattarelle....

* * * * *

Äiti tuli lypsyltä, rainta maitoa täynnä, vaahto kuohuen yli reunojen, yhtäekkä ihan toisella tuulella kuin äsken. Haen liikaheli vielä kulmikkaasti ja ääni pysytteli karuna, mutta silmänsä pohja hymähteli ja kasvojen rypyt olivat laukeamisillaan kiristyksestä.

--On se siunattu asia, ettae tuo lehmae edes jotain antaa. Ne ovat ne ruohot ja kaislat, jotka raemmin Kaeaermesaaren suosta. Kun saisi siihen laskuojan poratuksi, niin elaeisi taellae saarella kaksi lehmaeae ilman konsulin rehurahojakin. Sadalla markalla sen saisi. Sen minae saeaestaen vielae vaikka kahvirahoista.... Se on sitten vasta lystikaes lehmae, tuo Tepla. Katsoo maurottaa, niinkuin olisi hyvillaeaeen, ettae saa antaa ja ettae on mitae antaa. Ollappa meri semmoinen kuin meidaen Tepla....

Ja puuhatessaan siinae maitonsa kanssa, ensin sitae pyttyyn siiviloeidessaeaeen ja sitten pyttyae hyllylle asettaessaan ja peitellessaeaeen, puheli emaeentae yhae:

--Taeae on paksua kuin kerma.... Elaekae sinae, Helga, sitae sure, ettae minae vaelistae riitelen. Taetytyhaen minun, eihaeen taessae paeaestaeksi mihinkaeaeen, jos en minae hiukan kiinnittaeksi purjenuoria. Heidaen kokkapurjeensa aina lepattaa. Olisi varmaan nytkin jaeaeenyt sahrain aisa korjaamatta ja peruna multaamatta.... Ei se Hanna sitae heitae, sillae mistaepaehaen saisi paremmankaan. Antaa vain peitota vaatteitaan paeivaen, siitaepaehaen itsekin pehmiaeae.... Eikoes ala ilma jo hiljetae. Ennen puoltapaeivaeeae on ehkae siivo saeae ja yoeksi paeaestaeaeen kalaan. Huomenna on ehkae tynnoeri silakoita suolassa. Paeaeasia on, ettae ollaan tyytyvaeisiae.

--Kunpa voitaisiin....

--On yksi asia, jota kun muistan, kohta tulen hyvaelle paeaeelle, olipa maailma kuinka musta tahansa, niinkuin se vaelistae on. Meillae ei ole koko taessae talossa ei niin mitaeaeen vaeaeraellae tavalla hankittua tavaraa eikae ainoatakaan luvattomasti pidaetettyae esinettae eikae kalua. Kaikki, mikae on merestae joskus milloin saatu, on aina rehellisesti ilmoitettu tulliin, niinkuin laki vaatii. Tullipaeaellysmies sanoo aina: "Ei nyt toki tuonvertaisen taehden tarvitse tulla." Niinkuin silloinkin, kun tuli se tyhjae viinitynnoeri, jos muistat, joka nyt on laehteen puitteena. "Vaehaen tai paljon", sanoin minae tulliherralle, "mutta se on meille omantunnon asia". Mikae on oikein, se on oikein.... En kertaakaan ole punninnut vaeaerin kalarannassa, vaikka rouvat olisivat olleet kuinka kauvan tahansa katsomatta. Ei koko taellae rannalla ole kuin yksi ainoa akka, joka ei pane huonompaa tavaraa astian pohjaan ja parempaa paeaeelle: Minae panen aina huonommat eri astioihin ja paremmat niinikaeaeen eri astioihin.. Kerran sanoi asessorska minulle markkinarannassa: "Jos vaan kaikki lienee sitae, miltae naeyttaeae."--"Tahtooko asessorska, ettae kumoan nelikon tuohon?" minae sanoin.--"Sitae ei Soederlingskan tarvitse tehdae, minaehaen vain laskin leikkiae. Kyllaehaen kaikki tietaevaeet, ettae Soederlingska ei koskaan petae." Siinae istui Korsun akka viereisessae venheessae ja kuuli kaikki, vaikkei ollut kuulevinaan. Sillae kyllae se on niin, ettei maailmassa sittenkaeaeen ole sen suurempaa onnea kuin ettae tietaeae olevansa rehellinen. Mitae olisi raha, rikkaus, valta ja kunnia, jos ei olisi rehellisyyttae! En ymmaerrae, kuinka voisi elaeae sellaisessa ainaisessa ilmitulemisen pelossa kuin missae Korsujenkin varmaan taetyty alinomaa elaeae.

--Osannevatko nuo raukat edes pelaetae.

--Olenko minae milloinkaan kertonut sinulle, mitae pastori sanoi meistae kerran?

Helga tiesi, mitäe oli tulossa, mutta antoi mielelläeäen haenen kertoa.

--"Ne ovat taemaen saariston aatelia naemae Soederlingit. Ne ovat sitae vanhaa pohjaa. Soederlingit ovat melkein ainoat rehelliset ihmiset koko saaristossa. Heistae ei ole koskaan kuultu, ettae olisivat varastaneet, anastaneet tai edes puhuneet valetta. Ja eikoe ole omituinen kohtalon iva, ettae juuri heillae pitäeae olla naapurinaan saariston suurin ryoevaeri?" Kenellekaes se olikaan sen sanonut?

--Opettajattarelle....

--Jaa, niin ... sinaehaen sen kerroitkin....

Soederling pisti paeaensae ovesta:

--Nyt on aura perunamaalla!

--Hyvae on, minae tulen!--Helga, elae nyt jaeae koko paeivaeksi siihen yksille sijoillesi. Vaikka menisit Kaeaermesaaren lahteen katsomaan, onko sinne noussut tuulella saeyneitae tai lahnoja.

Soederlingska laehti reippaasti ulos ja huilahutti mennessaeäen tyytyvaeisen virrenvaerssyn.

Hetken kuluttua, kun oli paeaessyt silmukkarivin paeaehaen, tyoensi Helga telineensae syrjaeäen ja laehti haenkin ulos.

III

Tuuli oli ilmeisesti tyyntymaessae ja taivas ohenemassa. Ennenkuin Helga oli ehtinyt verkko- ja kala-aittain kohdalle, vaelaehti paeivae pilven raosta. Haenelle tuli tarve tuntea sen laemmintae ja samalla saada tuulensuojaa. Haen tiesi, mistae sen loeytaeisi. Ulko- ja sisaesataman vaelisen kannaksen poikki, jossa oli vain ruuhen paeaestaevae kapea vaeylae satamasta toiseen, haen meni, kiveltae kivelle astuen, kotisaaresta toiseen saareen.

Se oli suurehko, korkea maa, ulkomeren puolelta jyrkkae ja mantereen puolelta loiva ja sileaekallioinen. Keskusta oli kuin kumottu jaettilaeiskuppi, jonka reunat sitae siihen pilvistae paiskattaessa olivat murskautuneet sen ympaeerille sokkeloiseksi raunioksi. Saari oli siltae kohdalta taeyntae kuiluja ja rotkoja. Haljenneiden paasien vaelissae kasvoi toisin paikoin metsaeae, toisin paikoin kanervan- ja marjanvarsikkaa; siellae ei, kuilukaeytaevissae, tuntunut mikaeäen tuuli eikae sinne kuulunut meren kohina kovimmallakaan myrskyllae.

Se oli ollut taemae Helgalle haenen laesnae ollessaan yllaetysten ja kaikkien kummien maa. Aina haen sinne marjoja etsiessaeäen hetkeksi eksyi, ennenkuin sitten taas loeysi tien, joka halkeama halkeamalta, paasi paadelta

pujottelihe ja kohosi saaren ylimmaelle laelle, sen tasaiselle kupukannelle, joka paikoin kasvoi kanervaa ja maan tasalla matelevaa kuusikkoa, toisin paikoin oli sileaeae kuin hiottu kivi. Ylinnae oli sammalta paisuva suopyoerylae, jonka keskessae kasvoi yksi ainoa leppae, latva pyoereae kuin petaejaen, rungossa telkaen pesae.

Tuuli vielae ja leppae ravisteli paeaeataeaeen tyytymaettoemaesti ja kuin torjuvasti. Oli taeysi paiste, ja meri liekehti vaahtopaeinae vedenalaisten karien ylitse ja vedenpaeaeellisten ympaeri. Hattara tuli auringon eteen ja pyyhkaeisi varjonsa ensin omaan pihaan, jossa isae ja aeiti astelivat vakoaan selaet koeyryssae ja Hannan pesupadan alta tuprusi vihaisten vihuripaeiden tempoma savu--ja siitae Korsun puolelle, jossa ei naekynyt muuta kuin heidaen tupansa harja ja ullakon ikkuna kallion takaa, kuin lakkaamatta vaanien, mitae Soederlingin puolella tapahtui.

Helga haki tuulensuojaa ja loeysi sen tietystae paikasta. Vaehaen alempana kallioseinaein kulmauksessa oli tasainen permanto kuin pieni linnan piha, kolmelta puolen suljettu, yhdeltae avoin idaen aurinkoon, laemmin ja tyven. Aivan sen alla oli lahti kuin umpilampi, jonka vain kaitainen, kohtisuorana kohoavien kallioden vaelitse kulkeva salmi yhdisti mereen.

Siitae aukeni yhtaeaealtae eteen koko itaeinen ulappa ja haeaeemoeitti kaukaa Hylekarin majakka, toisaalta sisaesaaristo ja mantereen metsaeinen piikkiharja.

Siinae oli ollut yksinaeisen, toverittoman tyttoelapsen monivuotinen leikkipaikka. Yhae vielaekin naekyi siinae kivistae rakennettuja tarhoja, tarhojen sisaessae taloja ja kirkkoja ja niiden ulkopuolella laiumelle pantuja lehmiae ja lampaita, kaikkein hienoimpia kiviae, erimuotoisia, erivaerisiae, punaisia, sinisiae, valkeita, ruskeita, rannoilta poimituita ja hameen helmassa taenne kannetuita.

Siinae haeaeerivaelle ja hyraehtelevaelle oli kesae tyyninae paeivinaeaeen antanut kaikki ilonsa, kun kotona tuli ikaevae; siinae seisoskelevalle ja avosilmin uneksivalle oli meri naeyttaenyt kaikki ihmeensa: kaukana paistavat purjeet, karien ympaerillae haastelevat haahkaparvet, ulapoilla itkevaet hylkeet ja ilmassa nauravat lokit, totensa ja valheensa--laivan, joka, milloin haen vain sitae oikein hartaasti halusi, ilmaantui auringon tietae, taeysin purjein, tyynellaekin kokka vaahdoten, sitae suurempana kuta kauvempana, sitae pienempaenae kuta laehempaenae ... milloin haihtuen ilmaan kuin usvapallo, milloin pienen kalavenheen kokoisena, mutta katettuna ja kannellisena kuin suuri laiva kolmine mastoineen ja raakapuineen saapuen aivan saaren alle, salmen suuhun, mutta siihen aina kadoten. Sinne sitae vastaan juosten ei tyttoe siellae siitae koskaan naehnyt jaelkeaeakeaeen, ei vedenviriaekaeen. Mutta se oli ollut siinae, "enkeliin laiva", jolla he tulivat maihin kahvia keittaemaeaeen. Haen oli kuullut soittoa ja niinkuin toisten lasten heleitae aeaeniae. Monet kerrat, melkein milloin tahansa haen itse niin tahtoi, sai haen sen tulemaan. Ja toisin kerroin taehaen tullessaan oli haen taas naehnyt sen menevaen, pakenevan salmen suusta ulapalle, kallellaan kuin myrskyssae, purjeet melkein vettae viistaeen, niinkuin pelaestynyt lintu, suureten kuta kauvemaksi tuli auringon alle. Sentaehden haen taeaeellae liikkui hiljaa, koetti yllaettaeae sen hiipimaellae, paeaeastae kiven suojasta sitae laeheltae katsomaan. Mutta aina se oli lahden suusta menossa ulapalle.

Oli jo kauvan siitae kuin se oli lakannut tulemasta ja menemaestae, mutta aina sittenkin, yhae vieläekin, tuli Helga siihen varpaillaan hiipien. Sillae lahdessa oli melkein aina vesilintupoikue tai nousi siihen saeyne ja lahna suurissa parvissa, jotka oli helppo pyydystaeae sulkemalla salmen suu.

Luultavasti oli siinae lahnarparvi nytkin, koska vesi oli sekaisin. Mutta ennenkuin laehti ottamaan siitae tarkempaa selkoa, istahti haen auringon laemmittaemaelle kalliolle, nojasi selkaensae kiviseinaeaeen, joka oli sekin laemmin kuin tuvan uunin kylki, ja antoi auringon hivellae ja hyvaeillae jaeseniaeaeen, joilla muuten melkein aina oli kylmae.

Oli niin suloista samalla ajatella, ettae aeiti taas oli hyvaeillae tuulella.

IV

Soederling ja Soederlingska astuivat yhae vakoaan, toinen vetaeen, toinen tyoentaeen. Molempia heitae jo uuvutti ja olisi tehnyt mieli huoata, mutta kun toinen ei sitae esittaenyt, niin ei toinenkaan.

Aeijae oli kompuroinut huoneestaan tuvan nurkalle eikae naeyttaenyt tietaevaen, mihin ryhtyisi. Haen seiso i kaedet taskussa, polvet koukussa, selkae koeyryssae ja naama happamena, ja oli juuri tirskahtanut kaikkein halveksivimman sylkaeisynsae kaikkein halveksivimmilta huuilta, kun naeki Helgan viittovan leppaekalliolta.

--Mitae se tyttoe siellae huitoo?

Samassa naeki sen Soederlingskakin ja painalti auran kaeren multaan, niin ettae vetaejae oli lentaeae selaelleen.

--Mitae Helga siellae huitoo? Onko se naehnyt meressae jotain?--Jo naehdaeaeen!--
Tullaan! Tullaan!--Lakkaahan jo!

Haen teki kaedellaeaeen kieltaevaen liikkeen, viitaten kiukkuisesti Korsuun paein. Helga naeytti ymmaertaevaen, koska samassa katosi.

--Se on varmaan naehnyt meressae jotain. Miksei se tule itse sanomaan? Tarvitseeko koko maailman saada tietaeae, jos siellae nyt onkin joku laudanpaetkae. Aina se on niin malttamaton.

--Luultavasti siellae on lahnoja Kalliolahdessa, sanoi Soederling.

--Mene ja ota riimuverkot aitasta.--Hanna, mitae sinae juokset?--Onko se hullu?

Mutta Hanna, joka haenkin oli naehnyt Helgan, meni jo taeyttae karkua kannaksella, hameet polvissa hulmuten.

Muut olivat, verkot selaessaeen, ehtineet juuri Kaeermesaaren kannaksen yli, kun Hanna jo juoksi heitae vastaan Kalliolahdesta paein, posket hehkuen, silmaet palaen.

--Siellae on meren saalista ... meren saalista!

--Mitae saalista ... missae?

--Kalliolahdessa ... Helga naeki ... minae naein....

--Mitae te naeitte ... missae Helga on?

Ne koettivat olla tyyniae ja vaelinpitaemaettoemiae, isae, aeiti ja ukki, mutta vapisivat jokainen, niin etteivaet polvet tahtoneet pitaeae.

--Helga on tuossa....

Helga kyyhoetti kiven kupeella, raskaasti hengittaeen ja sylkien verta, mutta samalla hymyillen, saamatta sanaa suustaan, viitaten kiihkeästi lahteen paein.

--Mutta sanokaahan toki, mitae siellae on?

--En minae tiedae, huohotti Hanna.

--Vaan tottahan naeit?

--Joitain mustia ... maettaeitaie ... suuria kuin pakkilaatikoita ... koko lahti on niitae taeynnae.

Hanna pyoerahti ja karkasi takaisin sinne, mistae oli tullut. Verkot romahtivat kallioon, ja vanhat riensivaet rantaa pitkin, eukko eilimaeisenae. Siinae oli ensin sileaeae kalliota, sitten piti kiertaeae maerkae paikka, sitten taas juosta tasaista rantaa, kiivetae kallion kielekkeen yli, ja siinae oli sitten Kalliolahti, yhdeltae puolelta jyrkkaerantainen, muilta loivempi. Ukki suurine saappaineen jaei jaelkeen, lipesi pari kertaa, kaatui ja saapui viimein kiroillen ja ronkkoaan pidellen lahden pohjaan, jossa muut seisoiivat sanattomina, huohottaen hekin juoksustaan.

Heidaen edessaeen oli lahden pohjaan ajautuneita neliskulmaisia esineitae, vieri vieressaeen kiinni, joitain, joista he ensi naekemaellae eivaet voineet sanoa, mitae ne olivat. Niiden ympaerillae oli karkeaa saekkikangasta ja ne olivat kiedotut rautavanteihin.

--Mitae ihmeitae ne ovat nuo? Turvepehkupaaleja ne eivaet ole, mutta joitain paaleja ne ovat.

--Kiskaistaan maihin muuan ja katsotaan.

--Naeen minae katsomattakin, sanoi ukki, jo nuorestakin minae naeen, ettae ne ovat pumpulipaaleja....

Kiskaistiin kuitenkin yksi miehissae maihin. Soederling ratkoi veitsellae

kangasta ja sai sieltä pian esiin kuivaa, pilaantumaton pumpulia.

--Kauvan ne eivät ole vedessä uineet.

--Ovat luultavasti jotain kansilastia.

--Mitä luulet tuon painavan?

Paalia kohotettiin ja sen paino arvioitiin noin sadaksi kiloksi.

--Paljonko edestä luulette olevan tavaraa tuommoisessa?

--Mitä maksanee kilo pumpulia?

--Koivistolainen kertoi kerran löytäneensä pumpulipaalin ja saaneensa löytöjälkeksi viisikymmentä markkaa, kolmanneksen sen hinnasta.

--Tuommoinen olisi siis sadanviidenkymmenen arvoinen?

--Kuinka monta niitä siinä on?

Kaikki laskivat, osoitellen sormillaan kutakin paalia erikseen, ja saivat kahdeksantoista.

--Tuolla on vielä kaksi ja salmen suussa tulee kolmas.

--Niitä on siis jo nyt ainakin kaksikymmentäyksi.

--Se tekee siis noin kolmetuhatta markkaa! huudahti Hanna.

--Ja meressä voi olla vielä kuinka paljon tahansa.

--Se on tietysti vain pieni osa, joka on osunut salmen suusta sisäin.

--Vaan kuinka ne ollenkaan ovat siitä osuneet?

--Se on ikuinen ihme!

--Se on niinkuin isä Jumala itse olisi ne tänne ohjannut ... ajanut kuin lampaat karsinaan.

--Niin onkin ... minä tiedän, että niin onkin! kuiskasi Helga, joka oli tullut jälkeästä, kaettaen heikosti huiskuttaen, saaden tuskin aeaentä.

--Tulivathan ne halotkin silloin ... viisi syltä yhtenä yönä.

--Silloin oli sama tuuli kuin nykyin.

Oli pian valmiina selitys siihen, miten ihme oli tapahtunut. Tavara oli nähtävästi joutunut mereen niin, että aalto yhdellä pyyhkäisyllä oli heittänyt kansilastin laidan yli ja meri sitten ajanut niitä edelläin kuin lampaita karsinaan. Koska ne eivät olleet tarttuneet Ulkokareille, mihin tavallisesti kaikki meren tuoma tarttuu, niin ne olivat kulkeneet sen

kaeren ohi itaepuolitse. Sieltae taenne ajautuessaan oli niiden taeytynyt
hajaantua, mutta kun ne kohtasivat taemaen Kaeaermesaaren, oli tuuli, joka
puhalsi viistoon rantaa vastaan, hiljalleen sujuttanut niitae salmen
suhun, josta eivaet paeaesseet ohi, koska siitae pisti pieni niemen sarvi
mereen. Se oli kuin otsaverkko, joka kaeaensi ne salmeen kuin rysaen nieluun.

Taemae oli ukin arvelu.

Helga hymahti itsekseen. Haen tiesi, kuinka ne olivat tulleet--omia teitaeen
... suoraan siihen, missae olivat ... kolme tuhatta ... kolme tuhatta
markkaa ... kuin taivaan tietae!

--Tulivatpahan miten tahansa ... ne ovat nyt nostettavat heti maihin,
sanoi emaentae melkein haetaeillen.

--Olisi se Kallekin saanut olla apuna, sanoi Soederling.

--Saadaan naemae ilman haentaekin. Ei vitkastella nyt. Antaa Kallen olla
siellae, missae on... niitae voi olla meressae vielae kuinka paljon tahansa.

Helga hymahti taas. Haen tiesi, ettei meressae ollut taemaen enempaeae.

--Ei vitkastella nyt!

--Eihaen ne nyt siitae mihin mene.

--Vaikkeivaet ... mutta ei vitkastella nyt. Soederlingska oli melkein
hengaestynyt jo ennen kuin ryhtyi tyoehoen.

--Kaeystaeisiin ensin aamiaisella.

--Kaeystaeae ... kaeystaeae ... minae jaeen ... kaeystaeae ja pankaa tupakka ja maatkaa
ruokalepo... saan minae naemae Hannan kanssa yksinkin maihin! Hanna, juokse
puoshaka pihasta. Elaekae vie verkkoja mennessaesi sieltae ... anna naapurin
jaeadae siihen luuloon, ettae taeaeliae ollaan kalassa.

Haen ryhtyi heti kiskomaan saalista maihin, ja muiden taeytyi seurata
mukana. Paalit vedettiin ensin kaikki luisulle rannalle ja kiskottiin ja
kannettiin siitae ylemmae kahden kallion vaeliin, jossa niitae ei voinut naehdae
maalta eikae mereltae.... Sitten ne katettiin sammalella ja kanervan
varsilla.

--Taeytyy siinae olla tarkka vainu sillae, joka ne siitae loeytaeae.

--Miksi ne ovat noin piilotettavat? kysyi Hanna.

--Siksi vaan, vastasi emaentae.

* * * * *

Oli tuskin joudettu sanaa vaihtamaan puskiessa ja puuhatessa. Syoemaettae ja
juomatta oli paeivae mennyt. Oli jo melkein pimeae, ennenkuin paeaestiin pois.
Oli tyyntynyt ja sataa tuhutti. Helga oli mennyt ennen muita keittaemaeen

kahvia ja laittamaan ruokaa.

--Taeaelle on jo Kallekin! huusi haen tulijoille oveen.

Kalle istui aeaeneti poeydaen paeaessae ikkunan alla, maerkaenae ja vaesyneen naekoeisenae.

Nyt Soederlingska ei enaeae saanut riemuaan pidaetetyksi.

--Meillae on kolme tuhatta! Mitaes sinulla on, poika?

--Mitae lie tuossa, sanoi Kalle nostaen maeraen esineen vierestaeen penkiltae poeydaelle.

--Mikae se on? Mitae siinae on?

--Katsokaa.

Sen sanottuaan haen nousi ja meni ulos.

--Mitae siinae on? Mikae kaeeroe se on? Tehkaeae tulta, ettae naekkee!

Kaeeroe, jonka Kalle oli jaettaenyt poeydaelle, oli nahkainen torvikotelo. Sen sisaessae oli toinen kotelo vahakankaasta, josta ilmaantui tukku papereita, niinkuin laivan papereita. Niitae avattaessa patosi poeydaelle setelitukku.

--Taessae ... taessaehaen on rahaa.... Se on ... se on loeytaenyt rahaa.

Hanna syoeksyi ulos Kallen jaelkeen. Kalle seisoi kalliolla, paein sateeseen.

--Kalle, sinae olet loeytaenyt rahaa! Tiedaetkoe sinae, ettae sinae olet loeytaenyt rahaa?

--Tiedaen.

--Kalle!

Hanna tahtoi kaeydae haentae kaulaan, mutta Kalle tyoensi haenet pois ja laehti menemaeen.

--Mikae sinun on?

--Ei mikaeen.

--Tule tupaan!--mutta Kalle vetaeytyi vaeltellen yhae edemmae. Hanna riensi takaisin sisaeen.

--Taessaehaen on tuhansia! huusi emaeentae--kuinka monta tuhatta lieneekaeen!-- Haen koetti turhaan laskea rahoja.--Lue sinae, Hanna! Minkae maan rahaa se on?

--Tien gulden, luki Hanna setelistae. Naeissae on sama kymmenen numero ... ei, toisissa on viiden.

--Paljonko se on meidaen rahassa?

--Elaehaen, montako niitae on?

--On naeitae ainakin sata.

--Paljoko se on meidaen rahassa?--Kalle sen kyllae tietaeae. Minne se meni?
Saahan nyt sisaeen se poika. Miksi se ei tule?

--En tiedae, mitae oikkuillee.

Mutta samassa Kalle tuli, istahtaen ynseaesti saenkyynsae oven suuhun.

--Minkae maan rahoja ne ovat naemae?

--Hollannin guldeneja, jurahti Kalle.

--Paljonko on taemmoeinen kymmenen guldenia meidaen rahassa?

--Lienee se ainakin kaksikymmentae.

--Kaksikymmentae ja sata! Silloin meillae on, Kalle, kaksituhatta markkaa.

--Ei meillae ole vielae mitaeen, sanoi Kalle.

--Loeytoekalu on sen, joka on sen loeytaenyt.

--Tottahan!

--Vasta sitten, kun omistajaa ei ole ilmaantunut.

--Ne makaavat meren pohjassa! remahti Hanna.

--Hiljaa, tyttoe, elae huuda! Pankaa ovi kiinni! Vedae, Helga, uutimet
ikkunan eteen.

Katseita kulki ristiin, toisesta toiseen. Ei kukaan oikein tiennyt, mitae
toinen ajatteli. Helga veti uutimet ikkunan eteen. Soederlingska koetti
sitoa seteleitae yhteen pinkkaan, mutta haenen kaetensae vapisivat niin, ettae
haen tuskin sai sen tehdyksi. Soederling pyoeraehteli ja tepasteli niinkuin
haetaeissaeen jostain. Ukko istui poeydaen kulmalla kasvot kiinteinae niinkuin
hammasta purren, huulet samalla aukeillen, silmaet aelyttoeminae ja tuijotti
rahoihin, saamatta sanaa suustaan. Hanna vaeijyi Kallea, Helga keitti
kahvia, kasvoilla voitonriemuinen, melkein hurmaantunut ilme.

--Ulkokariltako sinae ne loeysit? kysyi Soederling.

--Sieltae.

--Oliko se ajautunut maihin?

Kalle ei vastannut.

--Oliko naapuri siellae? kysyi Soederlingska, osaamatta muuta.

--Ei.

--Et naehnyt siellae pumpulipaaleja?

--En.

--Voi, hyvae jumala, onko nyt milloinkaan kuultu, ettae meri antaa puhdasta rahaakin! Minne minae naemae nyt panen?

--Anna Kallelle, nehaen ovat Kallen.

--Aeiti panee vain ne omaan talteensa.

--Samahan se on ... yhteistaehaen meille on kaikki, naemae ja paalit myoes....

Haenen kasvonsa repeilivaet, haen tempasi esiliinansa silmilleen ja pillahti itkuun.

--Mitae siinae on itkemistae! aeraehti ukki. Mutta haenenkin kasvojaan repi ja leuka jaerisi.

--Semmoinen summa rahaa, jolla saattaa saada mitae tahansa ... kuolinpaeivaeaensae saakka....

Soederlingska samassa tointui, kahmasi rahat ja lennaetti ne suinpaein kaappiin ja paiskasi oven kiinni.

--Elae pane niitae sinne ... pistae ne takaisin koteloon ... pane ne kirstuun!...

--Niinpae niin ... kirstuun ... Kuinka paljon pitaeae antaa pois, jos omistaja ilmaantuu?

--Loeytaejae saa silloin vain kolmanneksen, jos sitaekaeaeen.

--Vaan jos omistajaa ei ilmaannu?

--Silloin saa kruunu haenen osansa.

--Pitaekaeae suunne siinae! karjaisi ukki. Ei penniaekaeaeen pois! Mikae on loeydetty, se pidetaeaeen! Sekae rahat ettae paalit. Lyhentaemaettae!

--Niin minustakin! sanoi Soederlingska.

--Vaan pitaeneehaen toki ilmoittaa tulliin! Eikoe? sanoi Soederling.

--Ei!

--Semmoinen on kuitenkin laki.

--Laki! Mikae laki? tiuskaisi ukki, melkein kuin vimmastuen.

--Isae, rauhoittukaa ... ei nyt rakenneta riitaa ... ollaan tyytyvaeisiae ...
hyvae kaikki, miten hyvaensae.

--Eikoe kuitenkin pitaeisi tehdae niin kuin on oikein, koetti vielae
Soederling.

--Niinhaen tehdaeaenkin ... niinhaen tehdaeaenkin. Mutta nyt minun taeytyy saada
ruokaa ja kahvia.... Kas niin, elae seiso siinae, Soederling, niinkuin puulla
paeaehaen lyoetyna ... olethan sinae sen naekoeinen kuin olisi tapahtunut joku
kauhean suuri onnettomuus. Kas niin, onko sinulla kahvia, Helga? Kun en
ole sitten aamun saanut tilkkaakaan ... tahtooko joku muukin ensin kahvia?

--Minae soeisin ensiksi, sanoi Soederling.

--Ka, syoe, mikset syoe ... onhan siinae ruoka edessaesi.

Ruoka rauhoitti. Oli yhtaeckiae, niinkuin kaikki olisi ollut entisellaeaan,
niinkuin ei olisi mitaeaan erikoista tapahtunut. Ei puhuttu sanaakaan.
Leuvat vain ehkae toimivat tavallista nopeammin, lusikat ehkae vain
vilahtelivat kupista suuhun tavallista vilkkaammin. Soederlingska joutui
ennen muita valmiiksi. Silmissae viekkaan leikillinen ilme haen virkkoi:

--Saalishan on oikeastaan Helgan ja Kallen. Ne on nyt ne, jotka ovat
rikkaita. Meillae muilla ei ole enempaeae kuin ennenkaeaen.

--Kyllae te saatte minun loeytoeni pitaeae, sanoi Kalle.

--Ja minun myoes, sanoi Helga.

Aeiti oli yhae puhuvinaan leikkiae, mutta vaikka suupieli nauroi, niin
silmaekulma urkki.

--Saan siis menetellae niinkuin omani kanssa? Vaikka pitaeisin kaikki enkae
ilmoittaisi mitaeaan tulliin?

Kalle ei vastannut. Haen soei koneellisesti, melkein ahneesti, ajatukset
jossain muualla.

--Ei ainakaan minun paalejani tarvitse ilmoittaa, sanoi Helga.

--Eikoe? Miksei?

--Ei kukaan tule niitae kuitenkaan kysymaeaan.

--Mistae sinae sen tiedaet?

--Minae tiedaen.

--Kuka niitae kysyisi! puuttui ukki puheeseen, poski ruokaa pingollaan.
Naeille tavaroille ei tule perijaeae eikae rahoillekaan. Se laiva, josta ne on
kotoisin, on meren pohjassa. Kun rahat ja paperit kerran tulevat maihin,

silloin on se laiva uponnut tai ainakin sen miehistoe hukkunut. Ei tuo kaeeroe olisi joutunut merellae ajelhtimaan, jolleivaet miehetkin olisi joutuneet mereen. Kyllae kapteeni aina pitaae viimeiseen asti kiinni laivansa papereista. On loeydetty hukkuneita merikapteeneja, jotka ovat puristaneet niitae rintaansa vasten niin, ettae on taeytynyt vaekisin luita longistaa. Ei ne niitae elaeissaaen hellitae.

Kalle oli lakannut puremasta, sitten haen taas jatkoi.

--En minae kuitenkaan luule, ettae kenenkaeaeen on tarvinnut hukkuu, sanoi Helga varmasti ja iloisesti. Ovat voineet tulla jotenkin muuten.

--Mitenkae muuten? hoenkaeisi ukki.

--Jumala on voinut antaa ne suoraan.

--Mitenkae suoraan?

--Ka, antakaa te Helgan uskoa, niinkuin haen itse tahtoo. Ja uskokaa te, pappa, niinkuin te osaatte. Helga tietysti tarkoittaa sitae, ettae taemae on kuin jumalan lahja, ja niin ihmeellinenhaen se onkin, ja ettae kun jumala antaa, niin haen antaa lyhentaemaettae. Olisiko tuo nyt niin kummaa, jos jumala kerran olisi antanut meillekin ja vaikka kuinka suoraan. Suurihan se on raha, mutta ovat monet saaneet suurempiakin. Meri kai kerran tahtoi palkita meillekin, maksaa monivuotiset velkansa menetetyistae verkoista ja saerkyneistae venheistae.... Pidetaeaeen tavarat ja pidetaeaeen reilusti!

--Ei penniaekaeaeen pois, kun kerran on saatu!

--Silloin tapahtuu vaeaeryys.

--Ja mikae? Ja kenelle?

--Totta laivan isaennaelle.

--Eihaen, koska laiva kerran on vakuutettu ja lasti myoes.

--Sitten vakuutusyhtiolle.

--Ei sillae ole aikaa eikae sen kannata periae merestae kaikkea, mitae siihen laivain kannelta tippuu. Sen rahoissa ei muutama kymmenkunta pumpulipaaleja paljoakaan tunnu. Vaikka tietaeisivaet, tuskin viitsisivaet vaivautua niitae noutamaan. Olen puhunut naeistae asioista herrain kanssa kuinka monesti tahansa. Niillae on ihan eri rahansa ja kassansa, joista taemmoeisiin tarpeihin otetaan, eikae niiden tulot siitae yhtaeaeen lyhene, vaikka laivoja hukkaisikin. Yhtae suuria korkoja ne silti maksavat, menkoeoen laivoja pohjaan tai olkoon menemaettae. Kuta enemmaen haaksirikkoja tapahtuu, sitae enemmaen vakuutusyhtioet ansaitsevat, sillae sitae enemmaen ja sitae korkeammalle toiset vakuuttavat. Ja jos siinae vaehaen haeviaeisivaetkin, niin herroja ne ovat, rikkaita, semmoisia kuin eilinen konsuli. Ja lyhentaemaettae ne ottaa. Ja mitae sanoo pelastuslaivan kapteeni, kun saapuu hylyn luo? "Raha tai henki! Maksa pois, mitae minae tahdon, tai mene pohjaan." Semmoisia ne on ne, yhdet niinkuin toisetkin.

--Juuri niin se on!

--Ja saakos ne sitten mitäeäen siitä, mikä on mennyt pohjaan! Ottakoot sieltä ensin! Siellä sitä kuitenkin on ensin siitä, mikä mereen on joutunut. Onko meren pohja milloinkaan kenellekääen maksanut takaisin? Ilmoittaako se koskaan tulliin? Sinne olisivat menneet pian paalit ja rahatkin, vettyneet ja menneet pohjaan. Jos ei sattunut Helga menemäeäen Kääermeäeäreen, niin huomenna ehkä olisivat uponneet. Kuluuhan vaelistä viikkoja, ettei siellä kukaan käy.

--On nyt kuitenkin väheäen kaameaa ajatella, että laiva ja miehistö ehkä makaavat meren pohjassa tuolla jossain ja me täällä kaetämme heidän tavaroitaan.

--Ei sinä jarruta! Ja kuka sen on sanonut, että laiva on uponnut ja miehistö hukkunut?

--Juuri aessen te, appi-ukki, itse arvelitte niin, sanoi Soederling.

--Yhtä hyvin saattaa arvella, ettei se ole uponnut. Tai ei ainakaan miehistöön ole tarvinnut hukkaa. Kääerö on muuten voinut joutua mereen.

Kalle niinkuin väheäen vähti, ja toiset luulivat hänen aikovan sanoa jotain. Ei hän kuitenkaan sanonut, eivätkä toisetkään kysyneet.

--Ei luulisi enää nykyiseen maailman aikaan ihmeitä tapahtuvan. Vaan siltä kun me kiikaroimme ulos ja sieltä odottelemme ja päivittelemme, ettei tule mitäeäen, ja olemme pahalla tuulella, siltä virta kantaa lekuttaa pumpulipaaleja kotilahteen ja rahaa omille rannoille. Onko koskaan semmoista kuultu?

Mutta ei Soederlingska kuitenkaan saanut mielialaa nousemaan.

Kalle jurotti ja Soederling oli yhä huolissaan olevan naekoeinen.

--Vaan jos ei paaleja ilmoiteta, kuinka ne sitten saadaan rahaksi?

--Myödeäen, tiemä! Heitä se minun huolekseni! Vaikka lähdet heti paikalla Helsinkiin--ja niin lähdetkin ... ja myö jollekin virolaiselle. Ykskaks se on täällä jähdillä ja paalit lähten takana.

--Entä mitenkä rahat?

--Ne vaihdetaan.

--Helsingissäkö?

--Siellä tai muualla tai missä tahansa ... ei sinä sitä sure..

--En minä sitä.

--Mitätä sinä sitten! Kas niin! Ei sinä moekoeta! Siltä kun minä hankin

rahat, sinae soudat Boolean isaennaen luo ja puhut valmiiksi Saukkosaaren oston. Saat sanoa minua valehtelijaksi, jos ei Korsu jo ensi talvikelillae aja huoneitaan toiseen saareen, ellei tahdo myoedae niille, joilla on, millae siihen paikoilleen ostavat. Tuparakennus ainakin jaeae, koska se on tehty talon metsaestae. Siinae on nyt teille, Kalle ja Hanna!

--Ettaekoe ettae--?

--Juuri niin! Kun vain ripeaesti liikutaan.

--Olisipa se!

--Se se olisi! Alatko aelytae?--Tuleeko Kalle toveriksi kaupunkiin?

--En tule, sanoi Kalle jyrkaesti.

--Minae tulen! huudahti Hanna.

--Minae myoes, sanoi ukki.

--Sehaen sopii. Kyllae minae teidaenkin kanssanne paerjaeaen.--Eikae sitten muuta kuin laehtoeae laittamaan!

Eukon touhu tempasi mukaansa kaikki, Soederlinginkin. Haen muisti, ettae isonpurjeen selkaenuora oli mennyt poikki viime retkellae ja pari knaappia irtaantunut. Tytoet alkoivat aedin lennaettaaminae huiskahdella tuvasta aittoihin, aitoista tupaan, sieltae rantaan, kooten tavaroita, vieden niitae venheeseen, muistaen sitae, unhottaen taemaen ... kahvipannu oli puhdistettava, spriikeittioe pantava kuntoon, piirakoita oli paistettava. Kaikki juoksivat, ei kukaan astunut, ukkikin hoelkkaesi noutaessaan laehteestae vettae viinalekkerillaeaeen, joka pian taas oli oleva parempaa taeynnae. Kalle yksin ei puuttunut mihinkaeaeen. Sen haen kuitenkin teki aetinsae pyynnoestae, ettae veti kalasumpun maihin ja otti siellae olevat muutamat hauet ja kampelat ja pani ne vasuun vesiheinien vaeliin.

Mutta kesken kiireen valtasi Soederlingin epaeily ja katumus.

--Jos siinae sittenkin tulee paha synti, jos ei ilmoiteta tulliin, niinkuin laki vaatii?

--Jos mikae synti tulee, tulkoon minun synnikseni! Ei siitae nyt ainakaan semmoista tule, ettae tarvitsee helvettiae pelaetae. Pikku katumuksella se on semmoinen sovittetuna, ettae pitaeae, minkae loeytaeae. Ole sinae huoletta, ei sinun missaeaeen tapauksessa tarvitse mennae helvettiin; jos sinne kenen on mentaevae taestae talosta, niin kyllae minae menen ... kaikkien puolesta.

--Aeiti, kuinka te saatatte? kauhistui Helga.

--No, olitko sinaekin nyt siinae? Suottahan minae, kun se tuossa turhia....

Mutta haetkaehti haen itsekin omia puheitaan.

* * * * *

Hupeni siinae yoe laehtoeae laittaessa, ja oli jo taeyysi paeivae, ennenkuin paeaeestiin purjetta nostamaan.

Pidelllessaeaeen kokkakoeyttae tuli Soederlingin vielae kerran paha olla.

--Kuulehan, Emma, eikoe sittenkin olisi parasta tehdae, niinkuin laki vaatii?

--Heit' irti vaan!--Jako minae tyytyisin vain loeytaejaeisiin ja rupeisin odottamaan niitae vuoden paeivae?--No, eikoe sittenkin ole klyvvarin knaappi poissa ... kuinka monta kertaa minae olen ... heitae irti! sanon minae. Kun meri kerran miehelle antaa ... nyt mennaeaeen ja sillae hyvae!

--No, no, menkaeae sitten, menkaeae sitten!

--Onnea matkalle! huusi Helga iloisesti esiliinaansa heiluttaen. Ja Hanna heilutti vantin varassa seisoen vastaukseksi omaansa.

Ja heidaen hyvae tuulensa tarttui Soederlingiinkin.... Ehkae se on niin ... ehkae on niin.... koska Helgakin sanoo ne jumalan laehettaemiksi.

--Hurraa, hurraa! Heiluta, Kallekin, Hannallesi, kun se juuri sitae varten seisoo vantissa ... on se sorja tyttoe....

Mutta Kalle seisoi hiukan ulompana, jurona, kaedet taskussa ja kaeaentyi pois jo ennen kuin venhe oli paeaessyt sataman suusta.

V

Soederling seisoo taas, ties kuinka monetta kertaa, Kalliolahden rannalla, pumpulipaalien kaetkoen luona, ja miettii, miten on meneteltaevae, sitten kun Viron jahti tulee niitae noutamaan. Sillae sitae Emma tuskin on ollenkaan ajatellut, ja se on kuitenkin hyvin arka asia, jos mieli saada se tehdyksi naapurin naekemaettae. Tekipae sen miten hyvaensae, kyllae se aina tulee saamaan siitae vihiae. Mukavinta olisi tietysti hinata jahti salmesta sisaeaeen ja vetaeae tuohon kallioon kiinni ja hiivata siitae paalit suoraan ruumaan. Mutta silloin naapuri heti kummastelemaan, niiksi jahti tulee taehaen Kalliolahteen eikae kotisatamaan, niinkuin ne tavallisesti tekevae saeetae pitaessaeaeen tai lastia ottaessaan. Mutta jos jahti taas ankkuroi kotisatamaan, taeytyy paalit soutaa taeaeltae sinne ihan sen silmaein alatse, ja silloin se vasta oikein saakin tietaeae, vaikka tuon tekisi kuinka yoen aikana tahansa. Voisihan olla, ettae taessae ehtisi miehissae yhtaeckiae hiivata paalit niin kiireesti jahtiin, ettei se ehtisi tulla nuuskimaan. Onhan meitae kolme miestae, heitae on kai yhtae monta, ja akkavaeki lisaeksi, Emma ja Hanna, kaikkiaan neljae paria. Se kaevisi kyllaeekin pian. Ja jos sitten luulee haenen saaneen vihiae, niin voihan virolainen, ennenkuin laehtee merelle, ollakin laskevinaan tulliin paein, maita kohti, ja sieltae vasta yoen tultua palata merelle.... Ei sitae ehkae sittenkaeaeen petae. Aina se on

jossain nuuskimassa. Joka verkon nostoa se vakoilee kiikarillaan.
Ilmiantoa se kyllä ei tule tekemänsä, vaikka saisikin vihaa.

Mutta yhtäkkiä Soederlingiä tympäisi. Hän tahtoi päästä sitä ollenkaan ajattelemasta. Tehkönsä Emma, niinkuin tahtoo. Senhän se oikeastaan on asia.

... Minänsä en ole loytenyt mitään. Olkoon se niiden asia, jotka ovat loytenneet. Vastakoon Emma puolestaan ja myös Kalle, jos on mitään vastaamista. Minänsä en ole muuta kuin ollut vahaan apurina. En minä voi eikä minun tarvitsekaan mennä kenenkään loytenjään ilmoitteluun. Itse se on ennenkin loytensä pitänyt ja ilmoittanut. Eihän tässä saa ottaa omiin tarpeihinsa pienintään lankunpaetkäänsä, jonka se on sattunut loytensänsä. Pitaekönsä nyt paalinsakin. On hänen asiansa, miten hän ne lastaa ja lossaa.

Siihen Soederling aina tuli ja siinä hän taas vahaan päästä lahti, tullakseen siihen jälleen takaisin.

Hän asteli kotiin ja kun näki Kallen veistäessäsi airopuuta, meni hän siihen ja alkoi veistää häntä.

--Mitenkä sinä, Kalle, luulisit, että olisi paras tehdä, kun virolainen saapuu jahtinsa kanssa? Olisiko parempi ottaa Kalliolahdesta vai omasta rannasta, ettei naapuri saisi vihaa?

--En tiedä, sanoi Kalle yksikantaan, tehänsä niinkuin tahdotte.

Soederling olisi oikeastaan tahtonut kysyä poikansa mieltä kokonaan toisesta, mutta ei saanut sitä suustaan irti.

--Tyyntyy yhä, sanoi hän hetken kuluttua. Voisi ehkä viedä koetteeksi silakkaverkot.

--Viedänsä vain, sanoi Kalle.

--Luuletko, että olisi parempi laskea tuohon Kampelakarin ympärille vaiko viedä ulomma Ulkokarin päänsä?

--On vaikea tietää. Jos koettaisi ensin lähempää.

--Käi siinä nyt kävisi ainakin turskasiiman syötiksi.

He tiesivät kumpainkin tarkoin tehtävänsä, ja hetken kuluttua olivat verkot, painot, nuorat ja kohot kannetut venheeseen. Kalle souti kokassa, isä huopasi perässään. Ei puhuttu sanaakaan, Kalle oli melkein tyyli ja tuijotti veteen airon viereen.

--Oli se kaunis summa rahaa, minkä sinä loydit, alkoi isä viimein kuin liehakoiden. Olihan se aivan erikoinen ihme. Harvoin semmoista kuulee. Onhan kultu, että maasta löydetään raha-aarteita, mutta liekö milloinkaan kultu, että ne tulisivat vettä viiletään. Kuinka sinä sen kääntönsä oikein keksit? Ei sitä niin pientä ollut aivan helppo huomata. Mistä sinä sen oikein loydit? Uiko se veden päällä?

--En kai minae olisi sitae pohjastakaan saanut.

Kalle katsahti ulapalle kuin vaistomaisesti, vastoin tahtoaan, mutta kaeaensi samassa paeaensae aekkie takaisin, niinkuin saeikaetaen.

--Ajattelin, ettae jos se olisi ajautunut maihin ja sieltae jostain olisit sen loeytaeny.

Enempaeae ei isae saanut urkituksi eikae haen oikeastaan tahtonutkaan sitae.

Laskettiin kiviriippa tuttuun paikkaan, kiinnitettiin koho, heitettiin verkot, pantiin vielä toinen kiviriippa, kiinnitettiin siihen jadan toinen paeae--eikae taaskaan sitae tehtaessae puhuttu sanaakaan ... kumpainenkin tiesi tehtaevaensae.

--Saa naehdae, mitae antaa ... vaiko ei antane mitaeaan.

--Miksei antaisi?

--Kun on jo antanut niin paljon.

--Eihaen tiedae.

Kun ei isae tarttunut airoonsa, ei poikakaan voinut sitae tehdae. Venhe kellui siis hetken myoetaetuuleen.

--Hohhoo ... ja-jaa, huokasi Soederling.--Jaa--jaa, huokasi haen uudelleen ja tarttui sitten airoonsa ja painoi sen veteen, kun ei Kalle sittenkaeaen sulanut kysymaeaan....

Mutta haenen taeytyi saada se sanotuksi. Oltiin jo kotisalmen suussa, kun Soederling yhtaeckiae pysaehytti huopaamisensa, niin ettae ruuhi melkein pyoeraehti ympaeeri.

--Luuletko sinae, Kalle, ettae siinae tulee tehdyksi suurikin synti, jos ei ilmoiteta tavaroita ja rahoja tulliin?

--En minae tiedae. Mitae se minuun kuuluu! purkihe Kalle melkein vihaisesti.

--Kuuluuhan se sinuunkin.

--Annoin rahat aeidille. Silloin ne ei kuulu.

--Osasihan niistae saat sinaekin.

--En pyydae penniaekaeaan.

--Yhteisestihäen ne kulutetaan. Jos siinae tulee muille synti, niin tulee sinullekin.

--Tulkoon sitten.

--Vaan jos se siis on mielestäsi synti, ettei ilmoiteta, niin mikset sanonut sitä aeidille heti, niin olisi asetettu toisin?

--Ei olisi aeiä kuitenkaan vaelittänyt--eikä Hannakaan.

--Mutta miksi se sinusta on vaeerin?

Kalle kiskaisi airollaan, pakottaen isäen vastaamaan huoparillaan. Kun hän kiinnitti soutuun, oli isällä taeysi työ pitäen venhetä oikeassa suunnassa.

--Minä taeas oikeastaan syytoemin olen. Minä en ole mitään loeytänyt. En ole muuta kuin ollut apuna korjaamassa. Aetisihän se kaiken niin tahtoi ja järjesti.

Ja kun Kalle ei vastannut:

--Tekisinkö sitten mielestäsi oikein, jos soutsin heti tulliin ja ilmoittaisin, ennenkuin tulevat kaupungista?

--Mitä teidän tarvitsee mitään ilmoittaa, jos tavarat teidän mielestänne kerran eivät ole teidän. Eihän yhden synti ole toisen synti.

--Eipä niin.--Mutta miksi sinä puhut ja olet, niinkuin olisit vihainen minulle?

--En minä teille.

Oli tullu maihin. Ruuhi kiskaistiin ylös. Kalle viskasi veden, ja isä meni askareilleen.

Koko päivän Kalle jurotti, ollen milloin selin, milloin syrjin. Syötyään hän lähti heti ulos.

Soederling loikoi penkillä. Helga oli korjannut pois ruuat ja astiat ja istunut työnsä ääreen ikkunan luo.

--Nyt se taas soutaa merelle.

--Mikä haentaa oikein vaivanee?

--Kai niillä oli jotain Hannan kanssa.

Soederling otti kiikarin ja meni kalliolle. Helgakin oli utelias ja seurasi mukana.

--Mitä se oikein mahtanee siellä? Aesken se oli ylhaella kalliolla ja taehysteli joka suunnalle.

--Katseleisiko hylkeitä tai lintuja?

--Ottiko se pyssyn?

--En naehnyt.

Soederling antoi kiikarin Helgalle ja meni aittaan, missae pyssyjae saeilytettiin kesaellae; mutta siellae ne olivat kaikki, Kallella ei ollut pyssyae mukanaan.

--Nyt se tulee kallion takaa ja menee ruuhelleen.... Nyt se soutaa salmessa edestakaisin, niinkuin haraisi. Mitae se sieltae voi harata? Olisiko joskus ennen ampunut hylkeen ja sitae haraisi? Eilen sillae kyllae saattoi olla pyssy mukanaan.... Nyt se on taas maissa ja taehystelee.

--Ehkae etsii haen uutta saalista merestae?

--Luuleekohan tuo nyt sen vielae tuovan jotain? Tyytyisi siihen, mitae jo on loeytaenyt. Eihaen nyt merikaeaeen mahdottomia anna, joka paeivae.

Kalle palasi vasta haemaerissae.

--Loeysitkoe mitaeaeen?

--En.

--Turhaan siellae enaeae soudat. Ei sieltae tule mitaeaeen silloin, kun sitae asian alkaen koettaa etsiae.

--En minae ole etsinytkaeaeen.

--Luulin, ettae olit katselemassa. Kyllae kai on tullut maihin kaikki, mikae on tullakseen. Ja onhan meidaen tarpeeksi tullutkin.

--Kyllae kai--yli tarpeenkin.

Se se sitae sittenkin painostaa....

* * * * *

Oltiin aamulla menossa verkkoja nostamaan. Tuntui kuin ei tultaisi saamaan mitaeaeen... Kun paeaesikin se Emma, ennenkuin taemae oikein selvitettiin. Vaeaeerinhaen se on. Se mikae on vaeaeerin, se on vaeaeerin. Siitae varmaan kerran, ehkae piankin, tulee jumalan rangaistus. On saattanut vihastua niin, ettei anna vuosikausiin silakkaa. Ei ne silloin pumpulipaalirahat paljoakaan tunnu. Eikae tunnu Kallenkaan rahat, jos silakkavesi kerran joutuu kiroihin. Se kun joutuukin kiroihin, niin se voi joutua vuosikausiksi.

Mutta verkot olivatkin niin taeyynae kalaa, ettae nousivat laejaenae venheeseen. Mitae se merkitsee? Sitaekoe, ettae jumala sittenkin sen hyvaeksyy? Antaisiko jumala noin, jos olisi pannut pahakseen? Saattoihan se hyvinkin olla haenen lahjansa, koska Helga on tietaevinaeaeen, mistae sitten tiennee.

Soederling rauhoittui rauhoittumistaan. Kun vain saisi Kallen samaan uskoon. Luulisi tuon taestaekin ymmaertaevaen.

Mutta Kalle oli yhae samallinen, kaevi paeivae paeivaeltae yhae kankeammaksi ja

jurommaksi. Taas haen souti merelle, taas haen naekyi siellae kaevelevaen ja taehystelevaen ja niinkuin haraavan. Ja kotiin tultuaan se sitten vain istuskeli kalliolla ja tuijotti eteensa.

Soederlingin taeytyi saada puhua ja paeivitellae.

--Mikae haentae oikein vaivannee? Ei saa mieheltae vastausta mihinkaeaeen. Ei virka paeivaekausiin sanaakaan. Luulisi pitaevaen olla iloinen, kun sai semmoisen rahan. Nythaen nuo paeaeese yhteen Hannan kanssa. Vaan ei olla meillae tyytyvaeisiae silloin, kun ei ole, eikae sittenkaeaeen, kun taas on. Vaikka kyllae minae toisekseen sen hyvin ymmaerraen. Painaa se minuakin. Vaeaerin se on minustakin, ettei menty tulliin. Koska kerran on aina ennenkin menty.

--Mutta eihaen se ole vaeaerin! Minae tiedaen sen!

--Mistae sinae sen sitten mm tiedaet?

--Minae tiedaen!

--Sanoisit sen sillekin, niin ehkae sekin siitae paeaesisi.

--Minae sanon sen sille heti paikalla. Missae se nyt on?

--Tuollahan se.

Helga sysaesi syrjaeaen telineensa ja meni ulos.

Haen oli ajatellut sen toisin. Haen ilmaisee sen vasta myoehemmin, vasta sitten, kun paalit on myoety ja saatu rahat ja niillae rakennettu tupa Kallelle ja Hannalle--sinae paeivaena, kun heidaen huoneensa on valmis ja kun istutaan ja juodaan tuliaisie haeiden jaelkeen. Silloin haen pyytaeae opettajatarta puhumaan ja haen puhuu: "Nyt meidaen, rakkaat ystaevaet, kuitenkin on muistettava, ettae taemae kaikki on saatu Herralta. Herraltahan meille kaikki tulee, mutta taemae tupa on tullut hiukan eri tavalla kuin tavallisesti. Se on saatu rukouksen avulla. Herra on kuullut yhden kaikkein pienimpaensa palavan rukouksen. Haen rukoili yoen hiljaisuudessa, ja Herra kuuli haenen aeaenensa. Herra antoi sen siksi, ettae sitae haeneltae rukoiltiin. Siitae siis naekyy, ettae Herra kuulee meidaen rukouksemme. Meidaen tulee uskoa se ja meidaen tulee rukoilla, aina rukoilla, kaikkein eikae vain yksien." Ja sitten olisi rukoiltu yhdessa ja veisattu yhdessa ja Herra olisi saanut sijaa heidaen kaikkien sydaemissaeen....

Niin oli Helga sitae kuvitellut. Mutta miksei haen voisi ilmaista sitae Kallelle jo ennenkin? Kalle ei saa murehtia. Haenen taeytyy tietaeae, millae tavalla haen sai rahansa, kuka haenelle ne antoi. Haenen taeytyy voida ottaa vastaan jumalan lahja ja siitae iloita.

Kalle istui kala-aitan kynnyksellae panemassa silakanpaloja turskasiimaan. Helga kyykaehti haenen viereensa haentae auttamaan.

--Ei se ole mikaeaeen synti, jos ei ilmoitetakaan tulliin. Isae luulee, ettae sinae sitae haudot. Isae hautoo sitae itse ja luulee, ettae sinaekin sitae

haudot. Mutta mikae on jumalan anti, sen saa pitaeae lyhentaemaettae.

--Mistae sinae tiedaet, ettae se oli jumalan anti?

--Koska minae sitae haeneltae rukoilin ja se samassa myoes tuli.

--Mitae sinae rukoilit?

--Ettae myrsky ajaisi jonkun laivan maihin. Ja tapahtui niin. Ensin tuli minulle paalit ja sitten sinulle rahat.

Kalle tuijotti melkein kuin kauhuissaan sisareensa. Sitten haen yhtaeckiae hypaehti yloes, niinkuin aikoen paeta, mutta istuutui samassa, typertyen takaisin aitan kynnykselle.

--Mistae sinae tiedaet, ettae minun rahani tulivat sinun rukouksestasi?

--Koska minae rukoilin juuri sinulle, puhui Helga, hymy huulillaan, naepaeraesti ja iloisesti pistellen silakanpaloja koukkuihin.... Juuri sinun taehesihaen minae rukoilin ... juuri sitae, ettae sinae saisit, mitae tarvitset ... ettae jumala antaisi niin paljon, ettae riittaeisi sinulle ja Hannalle. Ja tapahtui niin. Pidae sinae siis vain kaikki, koska se oli jumala, joka ne laehetti.... Kalle, mikae sinun on?

Kalle oli taas noussut, harppasi rihmavasun yli, laehti menemaeaan, pyoeraehdellen kuitenkin kalliolla, niinkuin ei olisi tiennyt minne. Sitten haen yhtaeckiae pysaehtyi, tuli takaisin ja syoeksi suustaan raskaasti hengittaen:

--Se ... se ei ollut jumala, joka laehetti, vaan piru.

--Mitae sinae sanot?

--Vaan piru!

Haen pyoeraehti kiukkuisesti toisaanne ja riensi pitkin askelin ruuhelle, jonka aikoi sysaetae veteen. Jaettaen sen tekemaettae laehti haen hartiat kyyryssae kuin raesateen alla juoksemaan Kaeaermesaaren kaalamolle paein, mutta pysaehtyi taas, kaeaentyi, tuli Helgan luo ja sanoi, silmaet kuin aelyttoeminae paeaessae:

--Minae ryoestin ne ruumiilta.

Sen sanottuaan haen yhtaeckiae kuin jonnekin lymytaekseen, kuin pakopaikan loeydettyaeaan, syoeksaehi Helgan aittaaan.

Helga riensi sinne jaelestae. Kalle oli heittaeytynyt haenen vuoteeseensa ja makasi siinae poikkiteloin, selkae nyyhkytyksistae hytkyen.

--Kuule, Kalle, nouse--mitae sinae sanoit?

Helga koetti nostatella haentae istumaan.

Kalle voihi toisen vuoron, koetti toisen vuoron voittaa itseään,
painautuen kiinnemmaksi seinään.

--Kuule, mitä sinä sanot? Etkö sinä ruumiilta ryöstänyt?

Mutta ei hän uskonut itseään, mitä tahtoi uskotella. Kyllä Kalle oli
tehnyt, niinkuin sanoi. Ja Helga lyykähti kirstulleen vuoteensa päälle,
nyyhkyttään haenkin.

Isä oli ilmestynyt oveen.

--Mikä sille tuli? Mitä te itkette?

--Kalle ryösti ne rahat ruumiilta.

--Eihän....

Yhtäkkiä Kalle lakkasi hytkymästä, tempasi he ylös ja seiso hetken
lattialla niinkuin laehteäkseen, mutta kun isä yhä seiso ovesta, vaipui
hän saengyn laidalle, silmät tuijottaen tylsää ja ilmeettömiä.

--Ruumiitako sinä ne otit?

--Ruumiilta.

--Missä sinä sen tapasit?

--Ison-Ulkokarin ja Pikku-Ulkokarin salmessa.

--Minne sinä sen jaetit?

--Sysäsin airoilla menemään.

--Minne se meni?

--En tiedä, menikö pohjaan vai uiko edelleen.

--Oliko se tulossa tännepäin vai oliko menossa merelle?

--Se siinä laeikkyi tyynessä mainingissa. Minä soudin ensin sen ylitse,
ennenkuin huomasin. Minusta näytti, että virta painoi sitä maihin ... pois
merestä.

--Mihin se oli pyrkimässä, vaikeri Helga. Hukkuneet pyrkivät mereltä
aina siunattuun maahan. Voi, voi, Kalle!

--Sitaekö sinä olet siellä joka päivää harannut? Näitkö sinä, millainen mies
se oli?

--En minä osaa sanoa.

--Kai se oli kapteeni tai perämies, koska sillä oli laivan rahat ja
paperit. Silloin on koko laivakin mennyt pohjaan. Minkälaiset sillä oli

vaatteet, etkoe sitaekaeaeen naehnyt?

--Enhaen minae semmoista voinut siinae naehdae, melkein pimeaessae.

--Kaedessaeaeenkoe sillae oli salkku?

--Ei, vaan ruumiissa kiinni ... niinkuin jonkun vyoen alla.

--Olisitko ehtinyt saada sen maihin, ennenkuin se katosi tai upposi?

--Miksen olisi ehtinyt, jos olisin tahtonut.

--Jos sinua kammotti kaeydae kaesiksi ruumiiseen?

--Olihan minulla puoshaka venheessae.

--Mikset sitten hinannut sitae maihin?--Sinae ajattelit ehkae, ettae saat pitaae kaikki, jos annat sen mennae, mutta et mitaaen, jos otat sen maihin.

--Jotain semmoista minae kai ajattelin.

--Niinpae niin ... jaa-jaa....

--Sinae olisit voinut hinata sen maihin ja saattaa sen siunattuun maahan etkae sitae tehnyt, uikutti Helga.

--Elae sinae nyt.... Sinae siis tempasit sen siitae vyoen alta ja sysaesit airolla, etkae tiedae, upposiko se vai uiko edelleen. Jos se upposi, niin mahtoi pelastusvyoe irtautua.

--Saattaa kai se olla niinkin.

--Vaen jos se ei uponnutkaan, niin se ehkae vielae loeytyy.

--Ei se loeydy.

--Ei se loeydy ... ei jumala anna sen milloinkaan loeytyae.

--Ethaen voi sitae tietaae.

--Ei, ei, jumala tahtoo meitae rangaista meidaen syntiemme taehden. Ei koskaan paeaese se siunattuun maahan eikae sen sielu saa koskaan rauhaa.

Helga istui yhae kirstunsa kannella, etukumarassa,
ruumistaan huojutellen ja kaesiaeaeen helmassa
puristellen.

--Mimmoisia me ollaan! Minae rukoilen jumalalta, ettae haen antaisi laivan joutua haaksirikkoon. Minun veljeni ryoestaae ruumiita, minun isaeni ja aeitini tallettavat vaaerin saatua tavarata. Me emme ole yhtaaen parempia kuin naapuri.

--Et sinae nyt voi sitae sanoa.

Mutta haen kiihtyi kiihtymistaeaeen.

--Ei jumala minulle taetae syntiae anna milloinkaan anteeksi, ei milloinkaan, ei milloinkaan! On kauheata, ettae minae olen jumalalta semmoista rukoillut. Mitenkae minae saatoin haeneltae semmoista rukoilla, ettae haen hukuttaisi ihmisia meidaen taetemme....

--Ethaen sinae ole sitae rukoillut.

--Minae rukoilen jumalalta ruumiita, ja minun veljeni ryoestaeae niitae, ja minun aietini menee hakemaan Viron rosvoja ... ja me aiomme kavaltaa ja varastaa ja olla ilmoittamatta tulliin....

--Itsehaen sinae olet koko ajan sanonut, ettae on lupa pitaeae lyhentaemaettae, mikae on saatu, koska se on jumalan lahja.

--Ei ole lupa ... ei ole enaeae lupa ... ei se ole jumalan lahja ... taeytyy antaa kaikki pois.

--Annetaan sitten, annetaan kaikki ... haetaeili Soederling, pelaeten, ettae tyttoe saisi kouristuksen. Annetaan vaan.... Mikaes siinae on muu kuin annetaan vaan. Sillaehaen se on tehty.

--Jumala tahtoi panna meidaet koetukselle. Haen laehetti ruumiin ja antoi meidaen ryoestaeae sen siksi, ettae me tietaeisimme, ettae meidaen taeytyy antaa kaikki pois.... Meillae ei puhuta muusta kuin rahasta ja saaliista ... kaikki ajattelevat vain rahaa ja saalista ... ei kukaan ajattele kuolematonta sieluaan. Nyt siitae tuli kosto. Kalle otti rahat ja sysaesi ruumiin menemaeeen, joka pyrki maihin.... Anna, Herra Jeesus, anteeksi Kallelle ja minulle ja meille kaikille iankaikkisen armosi ja laupeutesi taehden.... Herra Jeesus ... rakas Herra Jeesus....

--Nyt se pian siitae kaatuu....

--En minae ... elae pelkaeae.

Mutta Helgan koko ruumis vapisi, ja ainoastaan viimeiset voimansa ponnistaen haen sai vuoteen paeaedystae puristaen hivutetuksi itsensae sen laidalle, josta isae sitten auttoi haenet pitkaelleen.

Haen rauhoittui siinae vaehitellen, ja kouristuskohtauksen vaara meni ohi. Isae haasteli haenelle kuin lapselle:

--Ka, annetaan vaan pois ... eihaen siinae ole mitaeaeen ... vaikka mennaeaeen heti paikalla ilmoittamaan. Jos olisi Kalle sanonut tuon ennen, niin olisi jo tehtykin ... olisi annettu kaikki....

--Niin, niin, kaikki pitaeae antaa.

--Kaikkihan annetaankin ... eihaen me toki mitenkaeaeen iletae semmoista pitaeae, joka on ollut ruumiin kaedessae ... eihaen meillae toki tehdae, niinkuin naapurissa tehdaeaeen ... ollaanhan me toki siitae ihan toista vaekeae, vaikka

nyt sattuihin Kallelle sillae tavalla. Annetaan vain kaikki pois ... sillae tavalla siitae ei tule syntiaa kenellekääen ... ja jos olisi jo ennaettaenyt jotain pikkuista tullakin, niin kadutaan se synti.... Kallehan on jo katunutkin ja sinae myoeskin, ja minaekin alan katua ... kyllae jumala sen antaa anteeksi.

Tytoen kasvojen ja jaesenten jaennitys laukesi laukeamistaan. Haen avasi silmaensa ja katseli isaeaensa kuin turvaa hakien.

--Isae, veisataan virsi, sanoi haen hetken kuluttua.

--Veisataan vaan....

--Ottakaa tuo laulukirja tuosta.

Isae kurotti ikkunalta Helgan laulukirjan ja antoi sen haenelle.

--Kyllae minae luulen, ettae aitikin katu, kun kuulee, puhui Soederling. Siltae varalta, ettei katuisi, vaan ettei kuitenkaan tapahtuisi syntiaa kenellekääen, niin saatetaanhan ilmoittaa, ennenkuin se tulee ... soutakoon Kalle heti paikalla tulliin.

--Ei, ei, aetitae ei saa pakottaa ... aeidin taeytyy taipua omasta ehdostaan jumalan tahdon alle!

--Vaan jos se ei taivu.

--Aeiti taipuu, koska tekin taivutte. Miksi ei jumala valaiseisi aeidinkin mieltae! Ei saa pakottaa, ei jumalakaan ketaeaen pakota.--Voi, voi, kuinka minae olen onnellinen! riemuitsi haen nousten istumaan. Nythaen me kaikki saamme naeyttaeae jumalalle, ettae olemme haenen lapsiaan. Jospa olihin jumalan tahto, ettae Kalle ryoestaeisi ruumiin. Isae, etkoe sinaekin luule? Nyt minae tiedaen, miksi jumala kuuli rukoukseni! Ensi pyhaena me menemme kaikki kirkkoon ja kiitaemme ja ylistaemme haentae siitae, mitae haen antoi meille tapahtua. Kiittaekaeaeemme ja ylistaekaeaeemme haentae!

--Lepaeaeahaen nyt siinae, lapsi.

--En minae enaeae tarvitse levaetae....

--Sinae taas alat vapista.

--Veisataan nyt ... taemae.....

Helga etsi virren, alotti ja antoi kirjan isaelle.

--Veisaa sinaekin ... tuosta.

--Se on niin pientae praenttiaa ... en minae naee ilman laseja ... mutta minae koetan sinun mukaasi.

--Kalle, tule sinaekin taenne, kehoitti Helga.

Kalle oli seisonut ovelta, katsellen kiinteästi merelle.

--Siellae on joku purje tulossa taennepaein.

Kalle meni noutamaan kiikaria, ja he jouduttautuivat kaikki kiikarikalliolle. Pian kaevi selville, ettae se oli heidaen venheensae, joka palasi kaupungista.

Naekyi jo kaukaa, miten asiat olivat venheessae, joka teki pitkia luoveja kotiulapan yli. Aeiti oli peraesimessae ja hoiti isoa purjetta. Hanna hoiti halkaisijan nuoria. Ukki makasi kokassa, toinen jalka roikkuen laidan yli.

--Se on sanottava heti, kun aeiti tulee maihin. Sanotko sinae, Kalle?

--Kyllae minae sanon.

VI

Soederlingska istuu poeydaen paeaessae ja lopettelee kolmatta kuppiaan kahvia, toisessa kaedessae teevati, toisessa nyrkin kokoinen sokeripala. Helga odottaa pankon kulmalla, valmiina taeyttaemaeaeen.

--Tahtooko aeiti vielae?

--Annahan, kun hiukan huokaan ... huhuh. Se oli seilausta se. Ajatelkaahan, ettae meidaen taeytyi Hannan kanssa hoitaa koko kryssaeys. Pappa kepertyi lekkerinsae viereen jo heti satamasta laehdettyae. Lallatti ja ryyppaesi, ryyppaesi ja lallatti. Lopulta nukkui. Kun heraesi, alkoi alusta.

--Sen nyt saattoi arvata, sanoi Soederling.

--Saattoihan sen, mutta jos arvasin, ettae se tekisi meille sen kepposen, minkae teki, niin kaupunkiin jaetin. Kun potkaisi rikki pirttupullon, niin ettei saatu koko matkalla tulta keittioeoen ja piti olla kahvitta koko eilinen paeivae ja yoe ja taemae paeivae ja loiskia viisi tuntia tyynessae mainingissa Pellingin selaellae ... vaikka jauhoja olisi ollut ja sokeria kuinka paljo tahansa ... kerrankin!

Eukko oli olevinaan vihainen, mutta nauroi samalla. Helga pakottihe hymyilemaeaeen kuin mieliksi aeidille, mutta Soederling ja Kalle jurottivat totisina, Soederling silloin taelloein arasti katsahtaen Kalleen.

--Taeti koetti sytytaeae ukin viinallakin! nauroi Hanna.

--Koetin, mutta mitaes se palaisi.... Hohhoo ja-jaa ... oli se kryssaeystae se, pakottaa kaesiaeni ja selkaeaeeni niin, ettae ... mutta perille tultiin. Tuo Hanna on riski tyttoe ... hoiti yksin klyyvarin.... Kyllae siitae vielae tulee kalamiehen akka.... Kaadahan nyt sitten vielae, jos siellae on.... Mitaes teille nyt sitten oikein kuuluu? Kuulkaahan, menkaeaeahaen ja tuokaa se kirstu

maihiin.... Nostakaa samalla saekit aittaani, toisessa on vehnaejauhoja....
Nyt meillae tullaan juomaan vehnaeskahvia kerta paeivaessae, ettaes tiedaette....
Ei kai maksa vaivaa heraaettaeae ukkoa, antaa sen nukkua humalansa venheessae,
kun vain heitaette jotain sen paeaele, ettei kylmety.

Vitkastellen poistuivat Soederling ja Kalle.

--No, mitaes taenne nyt sitten oikein kuuluu?... Annahan, Helga, taenne tuo
nyyty ... ota siitae se paeaellimaeinen kaeaeroe ... siinae on sinulle
villapaita. Se on hyvae vaatteiden alla, kun sinae aina olet niin viluinen.
Tohtori sanoi, ettae sinun aina pitaeae koettaa pysyae laempimaena.

--Olitteko te nyt tohtorissakin?

--Ensi toeikseni ... kohta kun olin saanut paaliasian reilatuksi ...
tottahan toki, koska ne oikeastaan ovat sinun kaikki.... Olet niin
kalvakka ja raukean naekoeinen, oletko sinae taas ollut sairaampi?

--En....

--Antoi se rohtojakin ja monenlaisia muita maeaeraeyksiae, jotka eivaet maksa
mitaeaan ... puhutaan niitae sitten ... kaksi markkaa se vain otti, vaikka
kirjoitti kolme reseptiae ... apteekki maksoi viisi markkaa
viisikymmentaeneljae penniae.... Ovatko miehet kalastaneet?

--Saivat ne nelikon toiss'aamuna.

--Kas vaan.... Meri yhae vain antaa. Onhan se sekin jotain. Mutta kyllae se
kuitenkin on pientae sen rinnalla, mitae se sitten toisin ajoin antaa. Oli
se toisenmoinen apaja se, kun oikein ajattelee.... Onko isaesi ollut maissa
isaennaen puheilla?

--Ei.

--Ei tietysti. Minun se on hommattava sekin. Ja minae hommaan, sillae saari
on ostettava, ja naapurin pitaeae tulla pois, sen minae olen paeaettaenyt. Ja
ensi pyhaena se ostetaan. Toin jo lutikanmyrkkyaeekin. Kun sen Korsun
sikopahnan puhdistaa ja savustaa, tappaa syoepaelaeiset ja siistii ja
paperoi, niin siinae on asunto Hannalle ja Kallelle. Ja se meni niin, ettae
livahti, niinkuin olisi meri ne siihen teille kaesillaeaan kantanut. Onko
naapurua itseaeaan naekynyt liikkeellae?

--Ei ole, tuskin se on ollenkaan kotona.

--Joku sanoi naehneensae sen Helsingissae, en tiedae. Sen parempi, niin ei ole
nuuskimassa taeallae. Viron jahti tulee, niin pian kuin on saanut potattinsa
myoedyksi. Eikae niitae ollut sillae enaeae muuta kuin vaehaen ruuman pohjassa.

Taellae tuulella se voi olla taeallae milloin hyvaensae, jos pitaeae
puheensa....--Tuokaa taenne vaan ... taenne, taenne.... Pankaa siihen ...
liikutte siinae niin juhllallisina kuin ruumiskirstua kantaisitte.

--Mitae siinae oikein on?

--Ostokset ja tuomiset ... se on raskas, mitae?

--Millae rahoilla ne kaikki on ostettu?

--Rikas ei tarvitse rahoja. Rikas ottaa velaksi. Oli se mukavaa Matrosoffissa. "Mitae saa luvan olla? Saako olla kahvia ... sokeria ... veskunoita ... rusinoita?" sanoi.--"Annetaanko velaksi?" minae sanoin.-- "Minkaetaehden velaksi, kun on rahaa?" sanoi. "Minae naeke jo riimistaekin, ettae on rahaa."... Mistae se sen naeki, mutta naekipaes.... "Ei ole vielae", minae sanoin, "mutta ehkae meri joskus antta".--"Aa, harshoo, maksa sitten, kun meri antaa. Meri hjuva takkumies. Paljoko pannaan?" Jos olisi haenestae riippunut, olisi punninnut koko puotinsa pusseihin. Saipas kerrankin ostaa rentonaan, tarvitsematta saerkeae paeaetaeaeen sillae, mihin kaikkeen pitaeae markkansa murentaa. Laskin lystikseni, montako kahvipussia oli Matrosoffin etelaehyllyllylae. Niitae ei ollut siinae enemmaen kuin ettae olisiin voinut ostaa koko seinaelisen, jos halusin.

--Kun et ostanut.

--Mitaes minae. Ilmanhan minae vain.

Kun kurkku oli kahvista selvinnyt, niin yhtenae tulvana valui taas Soederlingskan puhe:

--Kysyin vielae kurilla, mitae se veskunalaatikko maksaa, josta ne aina mittaa. "Viisi sataa", sanoi. Olisi ollut veikeaetae naehdae, miten ryssaen naama olisi venaehaenyt, jos minae paukahutin: "Mittaa sitten niin, ettae pohja paistaa." Vasta sitten, kun on ollut kaupungissa ja naehnyt, mitae kaikkea rahalla saa, voi tulla oikein iloiseksi siitae, ettae on, millae saa.... Jos hyvin onnistuu, kuuluu toisella puolen lahden saavan pumpulipaalista sata ruplaa, jos nimittaein saa tullin sivu sisaeaeen. Siellae on korkeampi tulli kuin taeaeliae. Sentaehden niiden siellae kannattaa maksaa enemmaen.

--Ruvetaanko me nyt salakuljettajiksikin? kysyi Soederling, aeaeni vaehaen vavahtaen, piippuansa rassaten.

--Emme me.... Viron veitikka kyllae sen puolen hoitaa.... Taeytyy heittaeytyae hetkeksi pitkaekseni.... Me sovittiin sen kanssa niin, ettae se joko maksaa heti kaeteisellae, ja saa silloin itse pitaeae voiton, jolloin riskikin on haenen, tai niin, ettae otetaan riski yhdessae, mutta silloin on jonkun taeaeltae oltava mukana hommassa. Taeytyy vielae tuumia sitae, sitten kun se tulee.

--Tuleeko se?

--Niin pian kuin on potattinsa myoenyt. Minusta sopisi kyllae hyvin, ettae Kalle menisi mukaan, niin saisit samalla vaihtaa rahatkin Raaevelissae. Siellae ne saapi helposti vaihdetuksi, niin ettei kukaan saa vihiae. Minae tiedaen nyt kurssinkin pennilleen.

--Ettaekoe Kalle laehtisi paalien kanssa?

--Kalle tai sinae ... kumpi tahansa.

Haen ei saanut vastausta, ei myoentaevaeae, ei kieltaevaeae. Haen naeki ... oli naehnyt jo heti rannassa, kun tulivat jurraillen vastaan, ettae oli jotain.. haen arvasikin sen melkein, mitae se oli....

--Ettepaee arvaa, kenen tapasimme kaupungissa.... Kerrohan sinae, Hanna.

--Konsulin ja haenen masinistinsa, ja me ajettiin sen piilillae.

Mutta Soederlingska ei malttanutkaan jaettaeae puhetta Hannalle.

--Se oli nyt sitae nurjinta, mitae minae elaeessaeni, iski haen.... Meidaen piti juuri laehteae, purjeet olivat jo ylhaaeallae ... minae tulin juuri siitae pankista, joka on siinae vastapaeetae Stockmannia.

--Mitae sinulla oli pankkiin asiata?

--Ajattelin, ettae miksikaes en kaevisi kysyssaessae guldenien kurssia, kun kerran olen kaupungissa, niin sen tietaeae senkin, koska Kalle ei tieteenyt pennilleen, eivaetkae sitten saisi Raaevelissae pettaeae ... sillae jos se vaihtuu sekin niinkuin ruplan kurssi, niin ei niihin ole luottamista. Vaikka ei se kuulu vaihtuvankaan, vaan on aina kaksi markkaa ja penniae ... jos vaihtuu, niin vaihtuu enintaean pennillae tai parilla, mutta sehaen ei ole mikaeaan asia se.... Niinpae niin, kun tulin ulos....

--Minae seisoin ulkona ja odotin....

--Hanna seiso i ulkona ja odotti.

--Jaetittekoe sitten venheen satamaan purjeet levaelleen?

--Pappa jaei sinne.... Ja kun minae tulen kadulle, niin kuulen jonkun sanovan: "Paeivaeae, Soederlingska", enkae ensin aelynyyt, mistae se tuli.

Nyt otti Hanna vaekisin puheenvuoron:

--Se oli konsuli ... se istui siinae piilissaeaan. Se oli juuri sanonut minulle: "Saa naehdae, tunteeko Soederlingska minut." Minae tunsin heti sen sahvoeorerin, vaikka sillae oli turkki nurin paeaeallae ja riihilasit nenaellae.

--Annahan kun minae haastan ... haasta sinae sitten.... Se oli todellakin se meidaen konsuli, joka istui punaisessa pillissae, joka hyrraes i kuin vimmattu.... En minae ensin osannut, mihin katsoa. "Tulkaa sisaeaan, niin ajetaan vaehaen." Hanna hyppaes i heti sahvoeorerin viereen kuskipukille.... En minae tiedae, mutta siinae minae sitten samassa jo minaekin istuin sen mustan vieressae, tulipunaisessa paholaisen kelkassa ja tulipunaisella sohvilla ... sillae oli silmaet edessae ja takana ... minae upposin kuin heinaerukoon. Samassa ovi paukahti kiinni ja minun hameeni jaei vaeliin ja repesi, tuossa vielae naeette. Ja sitten mentiin, enkae minae tiedae, minne mentiin ja minne tultiin; milloin oltiin kaupungissa ja milloin maalla ja se hohotti vain ja nauroi, kun minae huusin. "Taemaehaen menee ihan helvettiin!" minae sanoin.

"Ei taemae nyt mene, vaikka kyllae taellae sinnekin paeaesee. Mennaeen koe?"--"En minae vielae taellae kertaa."--"Sen pakana! Mutta kun se viimein pysaehy, niin oli syoestae minut suin paein mereen, ja jos ei Hanna ollut jo siinae vastassa, niin kolera-altaaseen menin. "Kiitos kyydistae!" minae sanoin, "ja kiitos siitae laepi vuoden lypsaevaestae lehmaestae!" minae huusin. "Mistae lehmaestae?"--"Siitae, laepi vuoden lypsaevaestae!" minae sanoin. En tiedae, kuuliko se tai ymmaersi, sillae taas se raejaehi menemaeen ja meni eikae jaeenyt muuta kuin vaehaen haikua jaeelle. Pappa toelloetti venheen kokassa, suu auki, eikae osannut muuta kuin: "Missae helvetissae te!" Se oli kerrankin sana paikalleen. Niinpae niin! Mutta kun me suistuimme Hannan kanssa samalta laidalta yhtae kyytiae venheeseen, niin pappa hoipertui ja astui rikki pirttupullon, jonka Hanna oli pannut keskituhdon alle, eikae me huomattu sitae ennen kuin Villingin salmessa, kun rupesi tekemaeen kahvia mieli, mutta silloin se oli jo myoehaeistae. Se oli maksu konsulin kyydistae.... Ja siinae humussa unohtui potattisaekkikin vielae Viron jahtiin. Sus siunaa, minkae naekoeisiae ne oli ... turkki nurin kummallakin sekae itsellaeen paeaepirulla ettae haenen rengillaeen ja riihilasit otsalla.... Jos sitae kesti vielae vaehaen aikaa, niin merikipeaksi tuln, vaikka olenkin kalastajan akka.

--Minae olisin ajanut siinae vaikka koko paeivaen....

--Niin sinae ... kyllaehaen sinae....

Soederlingska ja Hanna saivat nauraa yksin seikkailuilleen. Helga koetti kyllae nauraa mieliksi, onnistumatta, Soederling ja Kalle eivaet koettaneetkaan.

--Se oli sitae, ja nyt avataan kirstu ja otetaan tuomiset esiin.

--Eikoehaen olisi parasta, ettei sitae avattaisikaan, sanoi Soederling.

--Miksei? Mikae herran nimessae teitae oikein vaivaa? puhkesi emaeentae. Mikae teillae on?

--Mamman ei pitaeisi turhaan lausua ... virkkoi Helga ujosti.

--Minae kysyn, mikae teitae vaivaa? Miksei saisi kirstua avata?

--Sano sinae se nyt, Kalle, sanoi Soederling ja nousi ja meni.

Ovessa tuli haentae vastaan ukki, hyvaellae tuulella, nukkuneena, mutta ei vielae selvinneena, lekkeri kainalossa.

--Hei! Hei! Terveisiae kaupungista! Missae ne on kaikki? Saako taeaelle kahvia tai muuta maerkaeae?

Soederling livahti ulos, aikoi pysaehyae oven eteen, mutta loittoni niin kauvas, ettei voinut kuulla, mitae tuvassa puhuttiin. Haen pysaehy, laehi taas menemaeen, kaevaeisi kiikarikalliolla, meni sieltae kala-aitalle ja nosti turskasiimavehkeet pois oven edestae, johon ne olivat jaeeneet Kallelta ja Helgalta, mutta katui ja pani ne siihen takaisin. Sai koukun peraeimineen lahkeeseensa ja astui peraeimen paeelle ja oli lentaeae nokalleen. Sitten haen

palasi tuvalle, niin laehelle, ettae voi kuulla jotakuinkin.

Emman aeaeni kuului ylinnae, yhae kiihtyen, Kallen ja Helgan sanoessa sanottavansa saeyseaesti ja tyynesti.

--Kyllae pitaae olla! Mutta siitae ei tule mitaaeen! Vai semmoistako te taeaellae sittenkin olette hautoneet! Mutta sehaen on niin hullua kuin suinkin saattaa olla. Antaa pois kaikki! Vaan sehaen olisi sama kuin halkaista nuotanperae nostaessa.

--Ei se ole ihan sama.

--Minkaetaehden se ei ole sama! Se on ihan sama kuin jos halkaiseisi nuotan peraeen juuri silloin, kun siinae potkii lohi. Sanokaa, miksi se ei olisi sama?

--Jos on potkenut nuottansa toisen vesille, niin silloin onkin oikein, ettae joko avaa nuotanperaeen tai vie saaliin veden omistajalle, sanoi Kalle.

--Toisen vesille? Kuka taessae on potkenut toisen vesille? Sanokaapas pilanpaeiten, kuka taessae on potkenut toisen vesille?

--On kauhea synty ottaa ruumiilta.

--Synty ... synty ... mikae synty?

--Kyllae aeiti ymmaertaae, ettae minae en voi pitaae ruumiilta ryoestaemiaeni rahoja.

--Nakkaa ne sitten herran nimessae takaisin mereen!

--Semmoiset rahat! Te olette hulluja! kuului ukki henkaeisevaen.

--Niin juuri! vahvisti Hanna.

--Pitaekaae te suunne ja antakaa minun puhua lasten kanssa! tiuskaisi taas Soederlingska. Sitten haen koetti puhua saeyseaemmin:... Sanokaahan nyt, ihan totisesti ... tarkoitatteko te todella sitae, ettae rahat ja paalit olisivat pantavat menemaaeen sitae tietae, mitae ovat tulleetkin, takaisin mereen?

--Ei mereen, vaan annettakoon ne sille, jonka ne ovat.

--Ja kenen ne ovat?

--Siitae kai kyllae saadaan aikanaan selko, kun saadaan tietaae, kenen oli laiva.

Oli syntynyt aeaenettoemyys; silloin meni Soederling sisaaen.

--Oletko sinaekin yhdessae hullutuksessa kuin nuo? huusi emaeentae haenelle oveen.

--On minunkin mielestaeni ilmoitettava tulliin.

--Mutta minun mielestäni ei ole!

--Oli se kuitenkin kovin paha, että tuli otetuksi vaekisin ruumiilta.

--Vaekisin? Mitenkä ruumiilta voi ottaa vaekisin? Joka ei vastustele. Yhtä hyvin voi sanoa, että se antoi ottaa ne mielellänsä.

--Kallen olisi pitänyt toimittaa haenet siunattuun maahan, mutta Kalle sysäsi haenet tahallaan menemään.

--Sysäesikö haen tahallaan? Soederlingska jäi hetkeksi sanaa vaille.

--Minkaetahten sinä sen teit? kysyi haen sitten säyseämmin.

--Kai minä tein sen sinä tunnossa, että kun en tietäisi, kenen rahat olivat, ja kun ei olisi ollut ruumista, niin ei minun tarvitseisi antaa niitä takaisin.

--Mahdoitkohan sinä ennaettaaksit sinä mieltäks? Etköhaen sinä muuten vain haetaessaasi sitä sysännyt menemään? Etäen sinä silloin vielä tiennyt, että sillae oli sinä salkussa edes rahojakaan? Niin! Sinä olet ruvennut hautomaan sitä jaelestaepäin. Muut ovat sinua siihen yllyttäneet.

--Helgan hupsutuksia se on, tuhkasi Hanna.

--Ole sinä vaiti ja anna Helgan olla.

--Kalle katuu sitä sydämensä pohjasta eikä saa siltä rauhaa, sano Helga.

--Hirvittäisi minuakin pitääks mitään siitä, mikä on ruumiilta otettu, vaikka olisi miten kuten otettu, sano Soederling.

Siinähaen oli kyllä jotain peräks, mutta sinä ei saanut olla peräks. Kuta enemmäen sitä sinä oli, sitä vaheemmaen sai sitä näyttäks olevan. Ja kahta kiivaammin kaevi Soederlingska nyt miehensä kimppuun.

--Joko sinäkin alat aaveita pelaaks? Mutta mistä sen taeaellae meren rannalla tietäks, mikä tavara se milloinkin on ruumiin omaa? Jos rupeisi sen mukaan valikoimaan, niin eihän silloin voisi mitään itselleen pelastamaansa pitääks. Hukkuneiden tavaraahan se on kaikki, no, jos ei kaikki, niin suurin osa siitä, minkä vesi kantaa maihin. Ruveta nyt semmoisesta tunteilemaan. Mitä taeaellae sitten ollenkaan elaemaestae tulee? Muuttakaa maihin samassa. Menkäks talonpoikain rengeksi, niin isä kuin poikakin! Sontakuskeiksi! Suota kuokkimaan! Mahdoin päeaestae sinut, Kalle, seminaariin, silloin kun sinne pyrit. Siellae olisi ollut oikea paikkasi. Maallikkosaarnaaja mikä lienet!... Ensi kerran heidän elaemaessaeen oikein iso lohi miesten nuotan perässa potkii, eikä nämä uskalla sitä pitääks. Synti? Synti! Mahtaisi naapuri nauraa, jos saisi tietäks.

--Eihän mamma kuitenkaan tahtone, että tekisimme niinkuin naapuri.

--Minä vain sanon, että te olette päeaestaenne vialla ja Helgan hengen

hurmauksissa, ja se on se sen uskonsisar, se sen ystävää, tekopyhä vanhapiika tuolta kirkonkylän koululta virsineen ja veisuineen ja rukouksineen, josta on alkujuuri kaikkeen. Että minä pääestinkin sen täne maihin toissa kesänä!

--Sanoihan minä sinulle, että ... sanoi Soederling.

--Sanoit, sanoit, ole hyväksesi, että sinä olit viisas ja minä tyhmä ... Se on niin, että nauraisi, jos ei itkettäisi.

Kalle ja Helga istuivat rauhallisina ja hiukan kaersivaen näköisinä samalla penkillä, vierekkäin... Kun olisivat edes panneet tiukemmin vastaan, mutta siinä ne istuivat ja odottivat, niinkuin ei maksaisi vaivaa ruveta edes väittelemään. Minkä Helga kerran on saanut pääehänsä, kyllä se siinä pysyy. Kuta hiljaisempi ja noyrempi se on, sitä enemmän se aekäytyy.

Soederlingska tunsikin, että hänen olisi heihin nähden pitänyt menetellä aivan toisella tavalla, heittäen kaikki siihen taellla kertaa. Mutta siitä huolimatta hänen tiukkasi, kirstua potkaisten:

--Ja millä maksetaan nämä ostokset?

Siihen ei kukaan osannut vastata.

--Ja millä korvataan virolaisen vaivat?

Ei siihenkään tullut vastausta.

--Ei millään! Teillä ei ole. Eikä se teitä liikuta. Mutta minä en ota pääelleni sitä häpeää, ettei minulla ole silloin, kun täytyy olla, ja sentähden minulla on. Ja sentähden minä teen, niinkuin minun mielestäni on tehtävä... Ja mikset sinä, Kalle, sanonut sitä heti, ennenkuin annettiin minun mennä?

--Se oli kyllä väärin, etten sanonut.

--Nyt se on myöhempiä. Vieksä paalit tulliin, jos haluttaa. Mutta rahat on annettu minun taakseni ja siellä ne pysyy.

--Kallen tuntuu vaatien kuitenkin, että hänen ilmoittaa rahatkin, sanoi Helga.

--Ja hänen kehtaisi tehdä vanhalle äidilleen sen häpeän ja kepposen! Sinä kehtaisit!

--Siksi, että Kalle ei tahdo, että mamma joutuu syntiin hänen tähtensä.

--Kyllä minä syntini....

Hän hillitsi kieltä, keskeytti ja jatkoi taas:

--Hyvä on. Tehksä, niinkuin tahdotte. Tuoss' on kirstun avain. Siinä on se, mikä on syntirahoilla ostettu, vaikkei vielä maksettu! Ottakaa, vieksä, viskatkaa nekin sinne, mistä ovat tulleet. Antakaa takaisin sille,

jolta ne on otettu. Ehkä se sitten saa rauhansa, kun saa rahansa.

--Mamma! kuului Helgan moittiva ääni.

--Oletko sinä hullu! hönkäisi ukki poeydaen päätä, jossa kynäpäittäessä varassa viruen oli haerppinyt viinakahviaan.--Joko sinä nyt alat antaa perää sinäkin! Mitä se raato rahalla tekee? Ei se tarvitse sinä taivaassa eikä helvetissäkään, jos on joutunut sinne. Suursaaren juoppo pappi sanoi minulle kerran, että taivaassa ei tarvitse rahaa, koska siellä saa kaikki ilmaiseksi, mutta rahalla ei mitään, ja helvetissä on niin helvetin paljon rahaa, ettei siellä rahalla ole mitään arvoa.

--Pappa....

--Ukki....

--Ja jos te taas sinä pelkäätte, että kuollut kummittelee, kun sinä on nyitty eikö ole saatettu siunattuun maahan, niin siihen asiaan minä sanon, että se on turha pelko. Ei ne maissa kummittele, jotka meressä ajelhtii. Nehän ne kummittelevat, jotka maihin haudataan. Kirkkomaistahan enimmäet aaveet laehtevaet liikkeelle. Kiitä, Kalle, onneasi, ettet vetaenyt raatoa rannalle.

--Anna nyt olla, pappa.

--Ka, mitä? Eikö se ole oikeata asiaa? Saattaahan sen sitäpäitse siunata mereenkin, taamaenkin, koska kerran laivoistakin luetaan hauta mereen. Haetaan heti paikalla pappi, niin se on sillä tehty. Haetaan pappi ja pidetään rahat.

Soederling innostui heti siilien.

--Se ei olisi ehkä hullumpaa. Mitä sinä, Helga, siihen sanot? Hauta kuin hauta, siunattu mikä siunattu. Vaan mahtaisikohan meidän pastori tulla?

--Suursaaren juoppo pappi kyllä tulee, se lukee vaikka turkkilaisen haudan.

Hanna räjähti nauramaan, mutta Helga nykähti itkuun.

--Minä luulin niin varmaan, että te, äiti, kohta kun kuulitte, mikä onnettomuus Kallelle oli tapahtunut, heti paikalla olisitte suostunut.

Soederlingska joutui aina suunniltaan, kun Helga itki.

--Hyvä, hyvä, minä suostun ... minä suostun.... Johan minä sanoin: tehkää mitä tahdotte! Ilmoittakaa, ilmoittakaa ... viekää kaikki tulliin! Mutta viekää silloin myöskin kaikki muu ... joka halko, joka laudanpaetkää taeltää saarelta, joka korkki. Miksei niitä ole viety jo aikoja sitten! Miksei se ole ollut syntiä, ettei niitä ole viety.... Vai määraestaekö se riippuukin? Mikset ilmoittanut tulliin sinä teelusikka, jonka loeysit hauvin vatsasta.

--Ruumiinryöstöhaen se oli sekin!

--Elae siinae viisastele, Hanna!--Kaikkihan on meren tuomaa, ja mistae me tiedaemme, kuka niiden kanssa on kulloinkin hukkunut? Jaaekoeoen vain kaikki entiselleen, jaaekoeoen, jaaekoeoen.... Jos Kalle jaksaa odottaa tupaansa, niin jaksan minaekin lehmiaeni. Jos Helga tulee rohdoittaan ja hoidotta toimeen, niin tulen minaekin kahvittani. Kyllae minae tulen toimeen! Heitetaeaeen kahvin juonti, heitetaeaeen. No, mitae sinae nyt enaeae nyyhkit! Saithan tahtosi! Kuulithan!

--Ei jumalalle kelpaa vihassa annettu uhri. Te ette suostu mielellaenne.

--Hah? Eikoe kelpaa? Vai pitaeisi minun vielae mielellaeni, nauru suussa viskata viisituhatta markkaa mereen! Se nyt on jo liikaa!

Ja kiukusta itkien ja paukkaen ja Helgankaan nyyhkytyksistae enaeae vaelittaemaettae tempasi Soederlingska takkinsa ja tyynynsae saengystae ja rynnisti ulos ovesta ja nahtiin menevaen navettalatoon ja riuhtaisevan oven kiinni, niinkuin ei olisi aikunut enaeae koskaan palata.

Ukki otti lekkerinsae kainaloon ja laehti hoippumaan kammariinsa toiselle puolen porstuan, hoepisten mennessaeaeen:

--Kyllae Suursaaren pappi lukee vaikka turkkilaisen haudan. Ei teidaen tarvitse antaa mitaeaeen pois, kyllae Suursaaren pappi lukee vaikka turkkilaisen haudan.

--Jos se on turkkilainen, ei sen hautaa tarvitse kenenkaeaeen lukea! tirskei Hanna haenen jaelkeensae.

--Mahtaisiko tuo olla pahitteeksi turkkilaisellekaan.

Helga kuivasi kyneleensae ja nilkutti aittaansa.

Hanna odotti Kallea ja laehti haenen jaelkeensae. Mutta Kalle kiinnitti kulkuaan ja jouduttautui venheelle, jonka isopurje vielae lepatti levaellaeaeen. Hanna seisoi vaehaen aikaa ja katseli, nakkasi sitten niskojaan ja pyoeraehti pois.

* * * * *

Soederling oli jaaenyt yksin tupaan, paeaetyen siihen, mihin aina paeaetyi, kun oli pulma edessae--paeivittelaemaean. Korvallistaan ruopien haen puheli:

--Taestae se vielae soppa kiehuu, jahka joutuu. Kuka heistaa lopulta lie oikeassa, kuka vaeaeraessae. Mikae ne toikin taenne meidaen rantaan! Olisivat menneet sinne, minne ovat ennenkin menneet--naapurin rantaan...-Pitaeaeekoe taessae nyt panna syoemaettae maata?

Silloin haen huomasi pannun hellalla, kurotti kupin astiahyllyltae ja puristi siitae sen, minkae sai.

Siinae oli matkakirstu lattialla. Sen avain oli kannen paeaellae, mihin Soederlingska oli sen heittaenyt. Soederling avasi varovasti arkun. Se oli

taeynnae pusseja ja kauniisti nauhoitettuja paketteja. Niistae tuoksui
veskunaa, rusinaa, tuntui kuin olisi siellae ollut tupakkaakin. Haen
kohotteli ja kopeloi. Siinae oli sikareja, kokonainen laatikko Hollannin
kuningattaria.--Katsohan Emmaa!--Haen raotti laatikon kantta, sai kaksi
sikaria hyppysiinsa ja pisti ne taskuunsa, Lukittuaan kirstun tyoensi haen
sen pois lattialta tavalliseen paikkaan saengyn ja seinan vaeliin.

Hetken kuluttua istui Soederling sataman suussa ongella, hampaissa sikari,
jonka makuista ei muistanut milloinkaan polttaneensa.

--Siitaepaehaen selviaeae ... ja jos ei selviae, niin ei selviae, mutta kaipa se
jotenkuten selviaeae.

VII

Soederlingska koetti turhaan saada unta silmiinsa. Hupussa korvin maaten
haen ei olisi tahtonut naehdae eikae kuulla mitaeeen. Mutta sydaen jyskytti aekaeae
ja pahaa mieltae ja kaislat ritisivaet alla vaehaenkin liikahtaessa. Koko ajan
haen naeki Helgan milloin tutkivat ja arat, milloin moittivat ja
murheelliset silmaet. Meren moeyryntae kuului ulkokareilta sitae selvemmin,
kuta enemmaen tyyntyi ja aikaa kului.

Kun pihalla lakattiin liikkumasta, nousi haen ja laehti ulos. Helga vielae
valvoi, koska sen ikkunasta naekyi valoa.

Oli tyyntynyt kokonaan. Ei ainoakaan lehti lepattanut pihlajassa navetan
nurkalla. Ei yhtae viriae vaeraehaenyt satamalammikun pinnalla. Purjevene
seisoi, ankkurinuora hoellaenae, siinae, mihin se oli pysahtynyt ankkuroijan
jaeeltae. Mantereen puoliselta ulapalta kuului jostain kaukaa sisevaeylaeltae
hinaajalaivan koneen jyskytys. Tukholman-laivan valkoinen runko paistoi
hetken aikaa kahden saaren vaelissae. Jostakin kaljaasista jossain kuului
kuin puita pienentelevaen kirveen iskuja.

Soederlingska asteli Kaeaermesaaren rantaa pitkin ja paeaetyi Kalliolahteen
paalien luo.

Ulko-ulappa oli tyyni sekin, saaret ja karit kohoten mustina kyoemyselkinae
sen tahmeasta pinnasta. Maininki moeyrysi yhae niiden ympaerillae, mutta
Soederlingskan korva oli ottavinaan, ettae se kaevi hiljaisemmin kuin
taannoin. Se ei siis tiennyt tulevaa tuulta, vaan mennyntae. Saattaa tehdae
tyynen moneksi paeivaeksi, ja sitten tuuli menee itaeeen.

Jos niin kaey, silloin ei virolainen vaelitae tulla, sillae luovimalla se ei
tule, niinkuin sanoi....

Ja parasta kai olisi, ettei tulisikaan koko merirosvo. Ettae yksi mies
saattaa olla niin toisensa kuin mitae virolainen ja Korsu! Sama punainen
kaehaerae parta, samat pienet porsaansilmaet, sama vaeijyvae, ilkkuva katse
tuuheain kulmien alta. Virostahan ne ovat alkuperaeisin Korsutkin. Ei sen

akka suotta olekaan Estmanneja. "Vai Saukosta, vai Saukosta, kylläe minäe saukkolaiset tunnen, on oltu ennenkin asioissa ... kylläe minäe toimitan ... saa luottaa, ettäe minäe toimitan." Kajutta niin likainen kuin sikopahna, haisi mahorkalle ja ryssaen saapasrasvalle, niin ettäe sydaentaeni etoi. Ne ovat vieläe ilettaevaempiae kuin Koiviston jaetkaet.... Jollain muulla tavalla ne ovat nuo paalit sittenkin kaupattavat. Ennen menkoeoet vaikka tulliin.... Ei se tuo hanuri vain kuulune haenen jahdistaan.... Ei, toisaalta se kuuluisi, jos se olisi se.

--Voi, hyväe isäe, sentäeäen!

Soederlingska palasi pihaan, harhaili sielläe hetken huoneiden vaeliae, siirtäeen sitäe ja korjaten taetae, tietäemaettae oikein mitäe varten. Hauki polskahti kalasumpussa. Helgan ikkuna loisti tynnosti ja totisesti kuin majakkalyhty. Se kutsui ja moitti. Mitäe tyttöe sielläe miettinee? Aeitinsäe suruttomuutta se kai taaskin surree.

Haen teki kierroksen kalliolla, laehestyi varovasti ja pysäehtyi lopulta niin, ettäe voi näehdae ikkunasta aittaan.

Helgan aitta oli vanha kaljaasin kajutta, kerran merestäe pelastettu ja siihen nostettu, ja laitettu ensin leikkivaksi pikkutytoelle, joka sitten oli sisustanut ja paperoinut sen itselleen kesäe huoneeksi. Ikkunana oli siinäe yksi ainoa ruutu, harsolla verhottu. Ikkunan edessäe oli pienoispoeytae, katettu valkoisella liinalla. Sisaelläe oli kaikki puhdasta ja sieväeäe niinkuin nukkekaapissa, ympärilläe oli aina lakaistua, ja eteläeseinaemaelläe oli kukkapenkki. Helga istui poeydaen aeaeressäe ja luki jotain, ylläeäen valkoinen yoenuttu.... Kynttiläen liekki piipotti lepattamatta, liikahtamatta niinkuin kukannuppu astiassaan, yhtäe totisena ja pikkuvakavana kuin Helgan kasvot sen takana ... kalpeat ja kuihtuneet, nenaeparka suippo ja laiha.... Silläe oli raukalla jo rypyjae suupielissäe, ja yläehuuli lepaesi ohuena hampaiden päeäelläe, niinkuin ruumiilla.

Helgan kesäe huone oli haenen aedilleen kuin pyhäekkoekäe mikäe. Siihen haen pistihe, milloin jouti, katselemaan Helgan kirjoja ja niitäe itselleen luettamaan. Veisattiinkin yhdessäe. Olisi se hyvin tarvinnut oman huoneensa talvellakin. Jos pidettäeisiin rahat ja paalit--tai vaikkapa vain rahatkin--niin saisi niilläe talvikammarin tuvan kylkeen ... saisi raukka oman olinpaikkansa, ei tarvitseisi ukkojen tupakansavussa yskiae....

Miksi ma haenelle kiukuttelin ja pahoitin mielensäe....

On siihen niin somasti ripustanut vaehaet vaatteensa orrelle, huivinsa ja hameensa ja kirjavat nauhansa, joita laittelee huvikseen, mutta ei koskaan pue päeäelleen ... niinkuin morsian, vaikkei haentäe milloinkaan sille retkelle puettane, mutta ties kuinka pian jo toiselle.

Ettei pelottaisi, loittoni haen ensin, ryki sielläe ja tuli sitten ja raotti ovea.

--Täeäelläekoe sinäe yhäe istut etkäe pane maata? Eikoe sinulla ole kylmäe roeijysillaesi? Tohtorikin sanoi, ettäe sinulla pitäeäe aina olla laemmin. Panisit toki puita kaminaan. Eivaetkoe ne ole sinulle edes puita pilkkoneet?

Ei ne mitäeäen.

--Kylläe siinäe on puita, vaikka en tullut sytyttäeneeksi.

--Minäe sytytäen.

Aeiti riensi tekemäeäen tulta pieneen rautakaminaan, joka oli murattu nurkkaan.

--Mitäe sinäe siinäe luet?

--Uusi Testamentti taemäe on, sanoi Helga, jatkaen lukuaan.

--Etkoe lukisi äeäeneen?

--En minäe luule, ettäe te olette silläe mielelläe, ettäe voitte kuunnella jumalansanaa.

--Eläe sinäe nyt vaelitae siitae äeskeisestae. Ei ukki selväenäe ajattele, niinkuin se päissäeäen puhuu. Eläekäe vaelitae siitaekäeäen, mitäe minäe....

Helga pisti kuivan hajuheinaen merkiksi kirjaan, sulki sen hitaasti ja siirsi syrjäeäen.

--On niin kauheata, kun meilläe melkein pilkataan jumalaa. Eivaethäen pahimmat pakanatkaan toki silläe tavalla....

--Kylläe se sen katu, kun selviäeäe.

--En minäe niin ukista, mutta kun tekin, äeiti ... vaikka minäe olin niin varma, ettäe te heti, kun kuulette, miten on....

Itku näeytti taas alkavan tehdäe tuloaan.

--Kas niin, eläe nyt....

--En, en ... enhaen minäe....

--Jos sinäe sitae, ettäe minäe, niin johan minäe....

--Ei se ole teistäe kuitenkaan synti, vaikka niin sanotte....

--Enhaen minäe tiedäe....

--Kylläe teidaen pitäeisi se tietäeäe....

--Tiedäenhaen minäe, mutta ethäen sinäekäeäen ensin tietäenyt, koska itse ensin sanoit, ettäe se mikäe tuli, oli jumalan lähetäemäe, ja ettäe minäe jumala oli meille antanut, sitae ei meidän tarvinnut antaa ihmisille takaisin. Siinäe uskossahan minäe sitten lähdin kaupunkiin.

--Se oli silloin ... mutta jumalan tarkoitus olikin toinen. Silläe jumala tahtoi meitäe koetella. Jumala tahtoi näeyttäeäe meille, millaisia me oikein

olemme, koska olemme aina tahtoneet olla muita paremmat.

--Ketä muita paremmat?

--Varsinkin Korsuja.

--No, mutta kyllä me nyt toki olemmekin Korsuja paremmat.

--Ne ryoestaevaet ja varastavat ruumiita, ja nyt mekin ryoestaemme ja varastamme. Kuolleen ryoestaeminen on suurempi rikos kuin eläeväen, sillä eläevä voi puolustautua, mutta kuollut ei voi.

--Eläeväen nyt, hyvä lapsi, onhan siinä nyt toki ero. Eikäeväen nyt toki silti tarvitse antaa kaikkea pois, jos antaa osan.

--Jos Kalle ei saa antaa pois kaikkea sitä, minkä hän on vääryydellä ottanut, ei hänen sielunsa saa milloinkaan rauhaa, eikä minunkaan.

--Enemminkö sinä siis jätät elämäsi entiseen ahtauteen ja puutteeseen?

--Enemmin.

--Vielä Hannakin jättäisi Kallen, kun ei jaksaa odottaa, että saisivat huoneen. Sillä yhteiseen tupaan se ei tule.

--Jos Hanna jättäisi Kallen sentähden, että Kalle tahtoo tehdä, niinkuin hänen omatuntonsa vaatii, niin on parempi, että hän jättäisi.

--Ajattelleeko Kallekin niin? Tiedätkö?

--En tiedä muuta kuin että kun piru kerran lähetti hänen tielleen rahat ja pani hänet ne ottamaan, niin Kalle ei koskaan tule niitä kääntämiään, vaikka kuinka muuten kävisi.

--Piru lähetti, jamaesi Soederlingska.

Muuta ei hän siihen osannut eikä nyt tahtonutkaan.... Ne kyllä tulevat pitaamiään päälle. On turhaa siitä nyt sen enempää puhua. Sanoi hän kuitenkin vielä:

--Voi sentähden.. olin niin iloinen, varsinkin sinun tahtesi, että meille koittaisi paremmat päivät.

--Kyllä jumala keksii keinon vielä siihenkin.

--Jumala keksii, jamaesi hän taas, ja taas hänessä kuohahti. Mutta vielä kerran hän sai sen pidaetetyksi. Ei nyt ... ei nyt ... ehtihän siitä vielä. Kunhan se nyt vain tuohon viihtyy ja pysyy tyynenä ja päälle levolle.

Syntyi äännettoisuus.

--Lukisit nyt sentähden.

Helga avasi kirjansa siitae, niihin oli sen sulkenut, ja alkoi lukea:

--"Sitten Henki vei Jeesuksen yloes eraemaahan perkeleen kiusattavaksi. Ja kun Jeesus oli paastonnut neljaekymmentae paeivaeae ja neljaekymmentae yoetae, tuli haenen lopulta naelkae. Silloin kiusaaja tuli haenen luokseen ja sanoi haenelle: 'Jos sinae olet Jumalan Poika, niin kaeske naeiden kivien muuttua leiviksi.' Mutta haen vastasi ja sanoi: 'Kirjoitettu on: Ei ihminen elae ainoastaan leivaestae, vaan jokaisesta sanasta, joka laehtee Jumalan suusta.'"

Mutta Soederlingskalla ei ollut oikeata hartautta kuunnella. Eikae haen myoeskaeaeen saanut silmistaeaeen tytoen hentoa selkaeae ja laihoja sormia ja ranteita, eikae korvistaan haenen heikkoa aeaentaeaeen.... Se viepi sen vielae siihen, jos se sen oikein panee paeaeahaensae. Vuosi vuodelta tuo kaey yhae huonommaksi. Ei se kauvan elae.... Se teetaettaeae minulla, mitae tahtoo. Vaikka kaikki lopulta kuitenkin joutuu minun hartioilleni. Millae taessae sitten rohdot maksetaan ja muu hoito kitumisen aikana?... Ei, ei, nythaen minae taaskaan en kuuntele oikealla mielellae jumalansanaa.

Haen pakottihe kummallakin korvallaan kuuntelemaan ja kuulikin nyt joka sanan:

"Taas perkele otti haenet mukaansa hyvin korkealle vuorelle ja naeytti haenelle kaikki maailman valtakunnat ja niiden loiston ja sanoi haenelle: 'Taemaen kaiken minae annan sinulle, jos heittaeyt maahan ja kumarrat minua.' Silloin Jeesus sanoi haenelle: 'Mene pois, saatana, sillae kirjoitettu on: HERRAA, SINUN JUMALAASI, ON SINUN KUMARTAMINEN JA HAENTAE AINOATA RUKOILEMINEN.' Silloin perkele jaetti haenet, ja katso, enkeleitae tuli haenen luoksensa ja he tekivaet haenelle palvelusta.--Mutta kun Jeesus kuuli, ettae Johannes oli pantu vankeuteen....

--Valitsitko sinae tahallasi tuon paikan minua varten?

--Minae jatkoin siitae, mihin lopetin, kun te tulitte.

--Missae haen lie jo aika menossa ... eikoe haen pitaeksi jo pannaksesi maata.

Tyttoe siirtyi vastustelematta vuoteeseensa. Aeiti peitti haenet siihen, kapaloj lakanaan haenen jalkansa, jotka tuntuivat hienoilta ja haurailta kuin linnun luut, puhalsi sammuksiin kynttilaen, sulki oven jaelkeensae ja riensi ulos, leuka jaeraehdellen, jota koetti turhaan saada asettumaan.

Mistae se saikaan tuon paikan lukeakseen! Olenko minae sitten heille niinkuin se, joka kiusaa palvelemaan kaiken maailman rikkautta? Olenko minae se, jolle taeytyy sanoa: "Mene pois, saatana"? Enkoe minae aherra ja puuhaa ja hoida heitae kaikkia, ettae tuskin pystyssae pysyn?

Kuta enemmaen haentae liikutus valtasi, sitae vihaisemmaksi haen siitae tuli.

... Saa siinae soutaa ja siivota ja suolata, ennenkuin ovat nekaeaeen silakat nelikossa, joilla ostokset maksetaan. Velan siitae sait kantaaksesi, et muuta. Siinae oli saalis, minkae meri antoi, kun kerran antoi. "Jumala

keinon keksii." Keksii se meille sen, ettae pitaae meitae koeyhydessae ja puutteessa neljaekymmentae paeivaae ja antaa sitten taas kiusaajansa viedae meidaet korkealle vuorelle ja naeyttaeae kyllae meille kaiken maailman rikkaudet, mutta eipae laehetaekaeaeen enkeleitaeeen meille palvelusta tekemaaen.... Mikae minut riennaettikaeaeen suin paein kaupunkiin ... olisihan minun pitaenyt arvata, ettae jotain sotkua siitae sillaikaa tulee. Milloin taeaelae on paeat sekaisin, milloin verkot ... selvitele ne sitten ja paikkaa, eikae tule aina kalua paikkaamallakaan. Vai nyt ollaan muka jo naapurin veroisia?... Sekin Soederling ... mahtoi mennae heti tekemaaen torpan kaupat, niin olisi taeytymaellae taeytynyt ainakin ne rahat pitaae.

--Haetsh sinae!--Hyi!

Soederlingska oli ehtinyt ladon ovelle ja riipaissut sen auki, kun sieltae loikkasi haenen helmoihinsa joku punainen, saaden potkun niin, ettae ilkeaeesti raeaeaeisten kieri kalliota pitkin.

--Mikae se oli? kuului samassa jostain Soederlingin aeaeni.

--Naapurin kissa kirottu.... Ja mitae sinaekin siinae keskellae yoetae aaveilet?

--Olin vain ongella vaehaen.... Onko Helga sairas?

--Eikae ole! aerjaeisi Soederlingska, purkaen siihen kaiken kiukkunsa ja kaiken mielensae murheen.

VIII

Sillae kyellaeaeen maaten, mille kerran oli heittaeynt, nukkui Soederlingska isoon paeivaaeen, kunnes heraes miellyttaevaesti paeaeskympoikain saetkaetykseen, emon tuodessa niille ruokaa ikkunan aukkoon, niissae ne istuivat rinnakkain paeivaepaisteessa, kohta valmiina lentoon. Emae meni ja tuli, sysaeten heille suuhun, mitae oli sattunut saamaan, ja lensi sirahnaen tiehensae.

Siinae on se, joka ei kysy sikioeittensae mieltae ... saavat tyytyae siihen, mitae haen heille kitaan tunkee.... Ja niin sitae pitaaekin!

Ja se, mikae eilen maata pannessae oli ollut haemaeraeae ja haailyvaeae ja tunne-sotkuista, oli nyt niin jaerki-selvaeae kuin paeivae sinisen meren yllae ja niin vankkaa ja jaerkaehaemaetoentae kuin kallio, jota haen lyhyin, nasevin askelin asteli ladosta tupaan.

Ei penniaekaeaeen pois! Johan minae olisin paehkaehullu! Mitae minae eilen oikein hourailinkaan? Sitae vaille, etten antanut yllaettaeae itseaeni mihin tahansa.

Haen ajoi remakasti yloes miehet ja komensi Hannan, joka istui haukotellen vuoteensa laidalla porstuan karsinassa, noutamaan vettae laehteestae, sillaikaa kun haen itse kaevi tekemaaen tulta hellaan. Saatuaan sen syttymaaeen haen otti kahvipahtimen seinaeltae ja komensi:

--Soederling, vetäisihän kirstu esiin ... missä sen on avain?

--Tuossahan tuo on kannen päällä, mihin itse eilen panit.

Melkein mielenosoituksellisen välinpitämättömästi otti Soederlingska kirstusta papupussin ja täytti siitä paahtimen, pani sitten pussin takaisin kirstuun ja siirretti sen Soederlingille takaisin nurkkaan saengyn ja seinän väliin.

Helga oli tullut ja lyhytstyntä tavalliselle paikalleen työnsä aaseen.

--Ehkä sinä paahtat nämä kahvit, silläkää kun minä käyn ja lypsän lehmän. Katso, etteivät pala.

Noeystä, vaikka väheän vitkastellen, otti Helga paahtimen, luoden aran katseen Kalleen, joka saunokseen laidalla veti saappaita jalkaansa. Soederlingska otti rannan ja aikoi mennä, kun kääntyi ovesta takaisin.

--Kuka lie jättänyt syöttäjän koukkuihin maatenämeäen kala-aitan kynnyksen eteen?

--Jäivät siihen eilen, kun tulitte, sano Kalle.

--Jäivät....

--Kyllä ne vielä turskalle kelpaa, sano Soederling.

--Täyttäen sitten loput koukuista ennen kahvia ja mene heti kahvin saatuaan laskemaan. On tyyni ja hyvä ilma laskea ja kokea ... kun vain liikutaan ripeästi!

Siihen olisi jätetty ties kuinka kauvaksi, varisten viettäväksi! Jos minä antaisin heille vallan!...

Ja lypsäessään ja siivilöidessään ja lehmiä ruokiessa selvisi Soederlingskalle kaikki kuin keraalta kehien.

Se ei olisi ainoastaan mieletoenta, se ei olisi ainoastaan hirvää väeäryys ja tyhmyys, vaan se olisi minun puoleltani suorastaan rikos heitä vastaan. Juuri heitä vastaan. Totta sen täytyy antaa järkensä toimia, jolla sitä väheän on. Minun heistä sittenkin on lopulta vastattava, varsinkin Helgasta. Ei sellaisen tavaran poistaamisesta voisi kukaan vastata, ei jumalan, ei ihmisten eikä omantuntonsakaan edessä. On se minullakin omatunto, ja minun omatuntoni ei antaisi minulle ikäpäiväen rauhaa, jos en tekisi, niinkuin se minua kaeskee. Helgan omatunto sanoo yhtenä päiväenään niin, toisena näin. Ensin saa pitää kaikki lyhenteittä, sitten ei saa pitää penniäkään. Se on muka jumalan ääni, joka haenessä aina puhuu. Eilen jumala lupasi, tänenäen hänen kieltäen, huomenna ehkä taas lupaa. Mikä se on semmoinen jumalan ääni.... Ja kun siinä ei kenelläkään tapahdu vahinkoa.... Ja jos se on siinä se suurin synty--ja siinä kai se on, koska se sitä ennen ei ollut synty--ettei ruumista saatettu siunattuun maahan, niin voihan todella sitten tehdä niin, että luetaan haudan mereen. Ei

siihen tarvita Suursaaren juoppopappia. Mikseikoe meidaenkin pastori siihen suostuisi? Tapaa kai se siunaus maalinsa pitemmaenkin matkan paeaestae. Mikseikoe jumalan henki voisi liikkua vetten paeaellae yhae vieläkin mihin tahtoo?

Pavut oli paahdettu, kun Soederlingska tuli lypsyltae. Haen otti kahvimyllyn ja jauhaa rutasi tanakalla polvellaan ne pieniksi siinae tuokiossa, ja kaatoi kupillisen jauhoja pannuun.

Olisi tehnyt mieli paukauttaa se kaikki heille samassa. Luulisihan jaerkisyiden sentaeeen pitaevaen mennae heihinkin.

Vaikka mitae niillae oikeastaan on tekemistae koko asian kanssa? Minunhan ne ovat tavarat ja rahat, koska ne kerran ovat minulle annetut. Menettelen siis omani kanssa, niinkuin itse parhaaksi naeen. Ja ettae me muka oltaisiin samallaisia kuin naapuri sentaehden, ettae Kalle sysaesi ruumiin pois, se nyt on sairaan houreita. Tehdaeeen tunnon tilit sitten, kun paalit on myoety ja rahat vaihdettu. Kadutaan jaelestaepaein, jos on mitae katumista. Sovitetaan synti, sitten kun se on tehty. Sitae vartenhan se on synti, ettae se sovitetaan. Pidaen hyvaenaeni. En anna penniaekaeaeen. Tulkoon vaan Viron mies. Jolleivaet tahdo auttaa lastauksessa, niin saan minae tehdyksi sen ilman heitaekin haenen kanssa Hannan ja papan avulla. Ja vaikka menen itse mukana Raeaeveeliin paalit kauppaamaan ja rahat vaihtamaan.

Paukautan sen heille sittenkin!

Haen kaatoi viiteen kuppiin: Soederlingille, ukille, Hannalle, Helgalle ja Kallelle ... siinae ne olivat kupit rivissae kuin paeaeskynpojat orrella.

--Kaey, Hanna, kutsu miehet kahville.

Soederling ja Kalle istuivat kala-aitan edessae, koukkuja taeyttaemaessae. Soederlingska naeki Soederlingin nousevan ja laehtevaen. Kalle ei tullut. Hanna naeytti kuin tiuskaisevan haenelle jotain, nakkasi sitten niskojaan ja pyoeraehti pois.

Ukki tuli porstuan takaa kammaristaan, kohmeloisena ja viluisena, ja kaevi, kaesi vapisten, kuppinsa kimppuun.

--Ota Helgakin, ennenkuin jaeaehtyy.

--Kiitos, mutta ei minulle nyt maita.

--Eikoe sinulle kelpaa kahvi? Onko sinulla paha elaemae?

--Ei se minulle nyt maita. Jos annatte minulle sen sijaan maitoa vaehaen.

--Hanna, siinae on sinun kuppisi.... Miksei Kalle tule?

--Mitae oikkuillee.

Hetken paeaestae naekyi Kalle kuitenkin nousevan, ottavan koukkulaatikon ja vievaen sen ruuhun kokkaan. Kannettuaan sinne vielae siimavasun ja kohokepit

tuli haen vasta sitten tupaan, virkkaen ovelta:

--Tuleeko isä sitten heittäemään ... pitkäsiima olisi nyt valmis.

--Sinun kahvisi jäähtyy, sanoi Soederlingska, selin oveen.

--En nyt vaelitää, sanoi Kalle.

--Et vaelitää? Mikset?

--Ei maita.

--Ei maita sinullekaan? Ohoo!--Soederlingska pyörytti tiukasti päin, katsahti Kalleen, sitten Helgaan, ja ponnahti pystyyn, otsa punaiseksi saevähtäen.--

--Ei maita! Annetaan sitten sille, jolle maittaa.

--Elä haen toki jumalanviljaa ... kyllä minä juon!--mutta ennenkuin Soederling ehti haetaen, oli Kallen ja Helgan kuppien sisäeltöä laetkahtanut likasankoon.

--Mitä skojia tuo on? karjaisi ukki.

--Se on sitä, että jos ei minun kahvini kelpaa, niin sopii taastellaehin keittäen omistaan, jolla on ... ja minulla on vaikka kuolinpäivä.

--Aeiti, en haen minä....

--Kyllä minä ysäen ymmaerraen....

--Kuulkaahan....

Mutta Soederlingska meni jo, likasankoa kaedessäen kiikuttaen, sikolaettiin.

Elkoeet luulko! Ei minua semmoisella säikäytetä.

Porsas sai sangon sisälloesta sekä kaersäensä että niskaansa ja peräytyi vingahtaen altaalta pahnaansa.

Hanna tuli jaelestä, silmät pahansuopaisesti kiiluen....

--On se nyt kerrassaan naurettavaa tuommoinen.

--Mikä niin? aerjäisi Soederlingska.

--Ei ne nyt olisi pahentuneet teidän kahvistanne, jos sitä joivatkin.

--Olkoon se heidän asiansa ... mitä se sinuun kuuluu?

--Ehkä se kuuluu väheän minuunkin.

--Häpeäisit, joka haaskan harakka! Osaan minä itsekkin pitää puoleni!

Jonnekin menneaekseen mielensae kuohua asettamaan mennea rynttaesi Soederlingska rantaan. Siellae oli aivan niinkuin haen oli arvannutkin--kallio silakkain siivuun jaeleltae vielae pesemaettae, niljakkana sisaelmyksistae. Haen kaevi hiekalla ja huosiamella siihen kaesiksi, sadatellen saamattomia, jotka eivaet osaa edes omia jaelkiaeaen siivota ... taeyt jaetetaeaen maetaenemaeaen ... suolet haisemaan ... ja heille minae antaisin vallon?

Soederling naekyi laehestyvaen hitaasti ja jaeaevaen seisomaan siihen jonkun matkan paeaehaen, hierautuen siitae sitten niin laehelle, ettae viimein sai sanotuksi sanottavansa.

--Se oli niiltae ajattelemattomasti tehty ... kyllae ne sen jo itsekin, kun minaeakin niille siitae sanoin. Kyllae ne juovat, jos vielae tarjoat.

--Elkoeoet toki millaean muotoa minun taehteni ottako semmoista syntiae tunnolleen.... Mitae siinae seisot ja noljotat? Miksette mene siimaa laskemaan?

--Aiotko sinae sitten kuitenkin?...

--Niin mitae?

--Myoedae paalit.

--Totta kai.

--Kun ne nyt sitae niin paheksii.

--Rahat ja paalit ovat minun, koska kerran ovat minulle annetut. Minae huushollaen niiden kanssa, niinkuin parhaaksi katson.

--Niin mitenkae sitten?

--Sepaehaen sitten naehdaeaen.

Helga oli arasti laehestynyt haenkin ja pysahtynyt jonkun matkan paeaehaen. Soederlingska korotti aeaenensae, niin ettae se kuuluisi haenelle saakka.

--Ja siksi toiseksi, jos tahdotte tietaeae ... omilla vaehillaeni minae ne kahvit maksoin ... ja mikae muu on otettu velaksi, omillani minae senkin suoritan.

--Kuulkaahan, sanoi Helga, laehestyen.

--Siitae asiasta ei puhuta sen enempaee ... ei nyt eikae vasta.

Helga poistui allapaein aittaansa. Hetken paeaestae meni haen sieltae tupaan. Soederlingska pysytteli ulkotoeissae koko paeivaen ja vaeltti joutumasta kahdenkesken kenenkaeaen kanssa.

* * * * *

Ja niin oltiin Saukossa vaiti monta paeivaeae. Tehtiin tyoet puhumatta, istuttiin poeydaessae, tultiin yhteen ja erottiin sanaa vaihtamatta.

Lapset joivat kyllae taas kahvinsa aamuisin. Mutta paeivae paeivaeltae he yhae enemmaan jaeykistyvaet itseensae.

... Pesevaeet kaetensae, sysaeaevaeet kaikki minun niskoilleni. Ja sysaetkoeoet vain! Kyllae minae sen kannan. Kyllae minun niskani kestaee sen, minkae toisenkin.

Ei Helga enaeae pyytaenyt aeitiae aittaansa lukemaan ja veisaamaan. Kahden istuivat siellae nyt Helga ja Kalle. Soederlingska otti esille vanhan raamattunsa ja koetti lukea yksin. Mutta ei se oikein tahtonut maistua.

... Ei kelpaa enaeae aeiti lastensa kanssa sanaa harjoittamaan. Vaan sopipas vapahtajan syoedae ja juoda fariseusten ja puplikaanien kanssa. Katsottaisiinpas sitae paikkaa. On se yksi raamatunpaikka sekin ... ja toinen syntisen vaimon paikka ... "joka on syytoen, heittaekoeoen ensimaaisen kiven". Eipaes aukea ne paikat eteen ... taitaakin vain aueta ne paikat, jotka itselle parhaiten passaa.

* * * * *

Oli lauvantai-ilta. Kalle ja Helga istuivat taas kahden Helgan aitassa. Kuului vaeliin lukemista, vaeliin hiljaista puhetta. Soederlingska hiiviskeli kalliolla seinanen takana ja koetti kuunnella. Seinanen, laepi haen kuuli Kallen sanovan alakuloisella aeaenellae:

--Ei, en minae voi mennae ilmoittamaan vastoin aeidin tahtoa.

--Niin, eihaen sitae voine.

--Meillae on aina puhuttu siitae, millainen ryoevaeri ja merirosvo ja ruumiinryoestaejaae naapuri on. Ja nyt pitaeisi minun olla samallinen, pitaeae kaikki, enkae olisi yhtaeaeen parempi kuin hekaeaen.

Helga sanoi jotain, jota Soederlingska ei kuullut. Sitten Kalle taas sanoi:

--Ei, ei, kyllae minae aivan hyvin tiesin, mitae tein: tunsin heti, niinkuin olisin tehnyt ryoestoemurhan. Sen minae tunsin. Sillae minae sysaesin sen menemaeaeen siksi, ettae minae ajattelin, ettae jos sillae siinae on rahaa, niin silloin ei kukaan paeaeese sitae minulta perimaeaeen.

--Sinae olisit ehtinyt sen pelastaa?

--Olsin minae aivan hyvin ehtinyt kopata sen ja vetaeae maihin, mutta minae tahallani en sitae tehnyt. Kaduin samassa ja oli vaehaellae, etten heittaenyt salkkua haenen jaelkeensae mereen.

--Kunpa olisit tehnytkin sen.

Istuivat taas vaiti. Helga lie selaillut kirjaansa, koska kuului lehtien kahinaa. Sitten kuului taas:

--Ei aeiti taivu. Hannakin haentae yllyttaeae.

--Jos minae puhuisin Hannalle.

--Se ivaisi sinua niinkuin minuakin....

Taas hetken kuluttua:

--Saisitko sinae rauhan, jos sille luettaisiin hauta mereen?

--En minae luule, koska minae kuitenkin ryoestin.

--Niin, siinaehaen se on.

--Ja eihaen voisi lukea hautaa puhumatta ruumiista ... jos ei kertoisi kaikesta, niin joutuisi taas vain valehtelemaan.

--Niin, siinaehaen se on.

--Mikae taestae elaemaestae sitten tulee?

--En minae osaa sanoa.

Taas sanoi Kalle hetken kuluttua:

--Ja jos naapurissa vielä saadaan se tietäeae, ja miksei saataisi ja ehkæe jo tiedetæeaeenkin ... niin ennenkuin jæeaeen heidaen poikainsa pisteltaevaeksi ja osoiteltavaksi, ja heidaen vertaisekseen, niin menen vaikka merille takaisin. Tehkoeoen æeiti sitten, niinkuin tahtoo.

--Ehkæe haen taipuu. Minae rukoilen vielä haenen puolestaan, ettæe jumala kæeæentæeisi haenen mielensæe.

Kalle kuului nousevan. Soederlingska riensi pois.

Voi, herra, minkæe hulluuden pitæeæekin ihmisiin tarttua!--Pitæekæeæe sitten omanne! Ottakæe rahanne ja paalinne! Ette minun tæehteni tarvitse rukoilla! Ei minua tarvitse laehteæe pakoon vieraille maille.

Haen pyoeræehti jo takaisin, mennaekseen ja huutaakseen sen heille ovesta sisæeæen.

... Mutta hulluhan minæe olisin. Sillæe sehaen on mieletæentæe, sehaen on kerrassaan rekihurjaa!

Mutta silloin haen sæepsæehti: jos naapuri sen todellakin jo tietæeæe? On voinut kæeæyæeæe kaupungissa ja tavata Viron miehen.... Mutta silloin on totta, mitæe Kalle sanoi.

Æeijæe kompuroi porstuassa ja tyoensihe tupaan, josta Soederlingska peitteensa kanssa oli menossa latoonsa.

--Heretkæeæehaen nyt herran nimessæe jo moekoettaemaestæe! Eihaen taessæe enæeæe mikæeæen

jaksa. Ei kihoo enaeae viinakaan paeaehaen. Minae kyllae naeen, mihin taemae vie. Pian ne saavat sinutkin, Emma, siihen villitykseensae. Anna minulle, jos et uskalla itse pitaae. Minae kyllae otan paeaelleni sen synnin, mikae siitae tulee. En minae luultavasti kuitenkaan enaeae paeaese taivaaseen, kun olen juonut ja kiroillut niin helvetin paljon, sekae nyt ettae myoeskin nuorempana, varsinkin nuorempana, ja tulen varmaankin vielae kiroilemaan ja juomaan yhae eteenkinpaain. Niin ettae minulle se nyt on yhdentekevae. Ei siellae luultavasti kuitenkaan lisaetae tulta syntien mukaan. Kaikki kai ne siellae paistuvat samalla valkealla.

--Elkaeae edes pilkatko jumalaa, vaan menkaeae maata!

--Kun en kuitenkaan saa unta.... Hohhoo--ja-jaa....

Ukki jaei seisomaan kalliolle oven eteen. Soederlingska meni yhkaeen, aehkaeen latoonsa.

Koko yoen ritisivaet kaislat epaemiellyttaevaesti ruumiin alla. Ei tahtonut saada rauhaa missaeaeen, lepoa kussaan. Oli usvainen, viluinen yoe. Hylkekarin majakka ulvoi meressae. Niin pian kuin Soederlingska ummisti silmaensae, oli majakka samassa muuttunut suureksi mustaksi hylkeeksi, joka kallion korkeimmalla harjalla haennaellaeaeen seisoen, silmaet tulta suitsuten ja paeae pyoeraehdellen, paeaesti yhden ulinan ulos merelle etelaeaeen, toisen yloes maihin pohjoiseen, kuin jotain omaansa vaatien.

IX

Huonosti nukuttuaan nousi Soederlingska varhain lypsyille. Paeivae juuri alkoi valeta. Haen kuuli laehestyviae askelia naapurin aidan takaa. Kahdet rautakorkoisten kenkaein askeleet karahtelivat kallioon. Toiset tanakat ja lyhyet, niinkuin semmoisen, joka kantaa jotain raskasta, toiset haeilyvaet, luiskahtelevat, jotka vaelistae hiihdaettelevaet, vaelistae polkaisevat niinkuin korkealta pudoten. Ne olivat niinkuin ukon askeleet, silloin kun se toikkaroi humalassa. Mutta kuka oli toinen? Haen koetti katsoa oven raosta, mutta ne pysyttelivaet koko ajan niin, ettae tupa esti naekemaestae.

Nyt hoilotti ukko:

Ja vesi oli tyyni, kun rannalta laeksin, rannalta laeksin,
Mutta merellae kaevi tuuli--
Ulkona ulapalla purren keksin, purren keksin,
Kultani tulevan luulin.

--Elkaeaehaen nyt ... kuletaan hiljaa, niin ei kaaduta, hiljaa, hiljaa vain, kuului houkutteleva aeaeni sanovan.

Se oli Korsun aeaeni ... naapuri oli siis tullut kotiin. Milloin? Yoellaekoe?

Aita rusahti, niinkuin joku olisi lentaenyt sen syliin.

--Ei, minae en mene, intti ukin aeaeni.

--Menee nyt vain koreesti nukkumaan ... tulee sitten huomenna taas, houkutteli taas Korsun aeaeni.

--Voitko sinae sitten auttaa minut aidan yli?

--Tarttukaa tuohon ... ja pistaekaeae jalkanne tuohon, kas niin.

--Eikoe helvetissae ... olisit antanut minun olla ruuhessani, jossa tulinkin ... ruuhessani minae istun ja soudan vaikka kuinka paeissaeni ... te sen vielae varastatte.

--Eihaen me toki naapurin ruuha....

--Miksei taessae ole porttia eikae edes veraejaeae?

--Ettekoes te itse naulannut sitae kiinni?

--Niin teinkin.... Emman kanssa naulattiin. "Naulataan niin, ettei sitae haerkaekaeaeen puske kumoon", sanoi Emma.--Mutta nyt minae revin sen auki.

--Ei nyt ruveta ... sitten toisen kerran.

--Kuule sinae, sinae olet maailman suurin roisto ... vaikka minae joinkin viinastasi, niin sinae olet maailman suurin roisto ... vaikka auttaisitkin minut aidan yli....

--Jaa... jaa... kyllae minae autan.

--Se on hyvae, ettae myoennaet, sillae sinae olet roisto ja ryoevaeri ... rakkari sinae olet ... haaskalokki... kenenkaehaen saappaat sinulla nytkin on jalassasi?

--Omani tiemmae.

--Omasi ... hihhih ... onko ne tehty oikein sinun mitallasi?

--Kas niin, pappaseni, kas niin ... noustaan nyt ... kas niin....

--Anna olla, kyllae minae paeaesens auttamattakin ... sillae minae en tahdo, ettae sinae autat minua.... Perkele sinae olet, punapartainen perkele sinae olet....

--Perkelehaen on mustapartainen.

--Niinkuin konsuli ... ajaa moottorilla ja pulilla vuorotellen sen mukaan missae liikkuu ... oli jo viedae meidaen akatkin helvettiin, mutta taeytyi tuoda takaisin....

--Missae?

--Ei missaeen, tokaisi ukki lyhyesti, naehaevaesti epaeillen, ettae toinen koetti urkkia.... Mutta hyvae mies se on silti ja hyvae mies sinaekin olet ... sinae et surkeile ... ja sinae otat mistae saat etkae pelkaeae aaveita ... etkae ilmoita mitaeen tulliin.

--Nyt ukko erehtyy ... minae ilmoitan aina tulliin.

--Et milloinkaan.... Pih!--Sinaekoe ilmoittaisit tulliin? Kiitae jumalaasi, ettae olet semmoinen, joka ei ilmoita ... sillae ei ole tarviskaan.... Jota minae aina olen saarnannut. Sinun poikasi ovat tulleet isaeaensae.... Kiitae jumalaasi, etteivaet sinun sikioesi ole semmoisia, jotka eivaet ota silloin kun saisivat ... pitaaeae ottaa silloin kun saa.... Katsos, meidaen miehet ovat akkoja ... ilman puhtia ja paholaista ... sentaehden.... Nosta minua niskasta.... Tyttoe on pannut heidaen paeaensae ihan pyoeraelle ja panee kai vielae aetinsaekin paeaen, vaikka se on minun tyttaereni.... Kiitae jumalaasi, ettei sinulla ole jumalisia lapsia, sillae se semmoinen vie elaemisen helvettiin ... ei ne nyt muuta kuin lukevat ja veisaavat, naama soikeana, nena huulten paeaellae ja huulet lerpallaan leuvan paeaellae.

--Mutta sehaen on hyvae, ettae ihmiset ajattelevat iankaikkisuusasioita.

--Niin onkin, ja siksi me olemmekin parempia kuin te ja tullaan aina olemaan, sillae sinae olet skojari ja sinun poikasi ovat skojareita ja sinun kaey vielae huonosti ... sinae uit vielae maha pulleana meressae etkae paeaese siunattuun maahan eikae sielusi saa rauhaa iankaikkisesta iankaikkiseen ammen. Niinkuin kirottu sielu sinae loiskit laineelta laineelle ... niinkuin turvonnut hyle ... ja lokit nokkii tuota nenaesaesi.... Kuule, laske minut nyt alas taestae aidalta ja tule ottamaan ryyppy, pieni pikkuruinen ryyppy ... kuule, ollaan ystaeviaae, naapuri, kuule, heitetaeaeen pois kaikki vanhat vihat!

--Ei minulla ole koskaan ollutkaan mitaeen vihoja.

--Mutta minulla on ollut ja on ja tulee aina olemaan, niin kauvan kuin maailma seisoo, ja se seisoo vielae kauvan.

Aita kuului rusahtavan ... joku aidas katkesi.

--Pidae kiinni, etten minae putoa ... nosta yli toinen jalka ja kannata minua kauluksesta niin kauvan, ettae jalka ulottuu maahan ... kas niin ... kiitos, merirosvo ... niin kauvan kuin maailma seisoo, ja se seisoo vielae kauvan, tulee olemaan iankaikkinen viha Soederlingien ja Korsujen vaelillae. Sillae minun isaeni oli rehellinen mies ja minae olen rehellinen mies ja minun lapseni ja lastenlapseni ovat rehellisiae miehiaae, sillae omena ei putoa kauvas puusta. Elae sinae luule, ettae...

--Nyt on jalka maassa ... nyt minae paeaestaen.

--Paeaestaae vaan ... mitaes olet pitaenytkaeaeen.

--Paeaesettekoe nyt.... Jos minae tulen taluttamaan.

--Elae tule ... pysy vain sillae puolella aidan.

Samassa tuikkasi ukko esiin suin paein nurkan takaa ja kaatui siihen. Kuului ilkkuvaa hohotusta, ja kun Soederlingska syoeksyi esiin, ehti haen naehdae leveaen selaen ja naurusta hytkyvaet hartiat nousevan kalliota, jonka harjalla seisoivat naapurin kaksi poikaa, hohottaen isaeaensae vastaan. Sitten ne katosivat kaikki usmaan kallion taa.

Soederlingska auttoi yloes isaensae ja vei haenet haenen kammariinsa, jossa ukko retkahti selaelleen saenkyyn.

--Mitae teillae oli siellae tekemistae? Kuinka te sinne tulitte?

--Menin vaehaen vesille laulelemaan, kun minulla oli niin onnetoman ikaevae lauvantai-iltana. Niin kuulin soutua sumussa ... niin menin vastaan. Se kun olikin naapuri, niin se sitten kutsui heille tuliaisille. Se on hyvae mies, sillae oli kymmenen markan konjakkia.

--Ettae viitsitte mennae sen viinoja juomaan.

--Ka, miksen olisi....

--Tiesikoe se mitaeaeen ... oliko sillae vihiae mistaeaeen? Ette vain te kertonut? Puhuitte ehkae kaikesta humalapaeissaenne?

Ukko kavahti suoraksi saengyssaeaeen.

--Niin humalassa minae en ole milloinkaan, ettae mae puhuisin semmoista, jota ei saa puhua. Jalat minulla joskus saattaa pettaeae, mutta paeae ei petae koskaan. Kyllae ne ovat muut taessae talossa, joiden paeae pettaeae ennen kuin minun.

--Koettiko se urkkia?

--Ei minulta urkita.

--Oliko sillae mitae venheessaeaeen?

--Oli siinae saekkejae mitae lie ollut presenningin alla.

--Mitae niissae oli?

--En minae kenenkaeaeen kaetkoejae urki.

--Tiedaettekoe, milloin se oli mennyt kaupunkiin? Oliko se siellae jo silloin kun me?

--En minae tiedae.

--Ette te mitaeaeen tiedae.

--Emma, elaehaen mene! Kaada lekkeristae tuohon lasiin ja pane se tuohon

tuolille, niin ettae yletaen eikae tarvitse nousta!--Vie nyt lekkeri kaappiin, etten potkaise sitae kumoon, jos sattuisin nousemaan.

--Kyllae te olette saanut jo tarpeeksenne.

Mutta haen teki niinkuin oli pyydetty.

--Kun se ei vain veisi minun ruuhtani.

--Olkaa huoletta.

Soederlingska seisoi hetken aikaa tuvan edustalla ja kuulosti ja mietti. Kaikki vielae nukkuivat. Sitten haen pudotti hameensa helmat alas, sitaisi huivin paeaehaensae ja meni, hiipien tuvan taitse aidalle ja siitae yli nopeasti Korsun puolelle.... Tuntui jalan kalliota koskettaessa, niinkuin olisi ollut vieraalla, vihollisella maalla. Soederlingien ja Korsujen vaelit eivaet olleet ulkonaisesti rikki, tervehdittiin, kun tavattiin, pysaehdyttiin puhumaankin, kun ei paeaesty muuten ohitse, mutta saattoi kulua vuosia, ettei toinen kaeynyt toisen alueella. Naapurit tiesivaet toistensa elaemaestae vain sen, minkae sitae vaeijyivaet ja naekivaet. Ne olivat etupaeaessae Korsut, jotka naekivaet. Soederlingin puolelta ei voitu paljoakaan naehdae naapurin puolelle, kun edessae oli kallio, joka suojasi heidaen tupansa ja pihansa. Ainoastaan tuvan katto ja paeaety kohosivat kallion yli. Sitae vastoin voivat Korsut sekae taeltae kalliolta ettae ullakkonsa ikkunasta naehdae kaikki, mitae Soederlingin satamassa, kalarannassa ja pihalla tapahtui. Ainoastaan huoneiden taa paeaesi heitae piiloon. He olivat siinae kuin tarjottimella, ainaisen tarkastuksen alaisina. Se oli se ikuinen harmi. Vaan eipae sillae, ettae heillae olisi ollut mitaeaeen salattavaakaan. Heillae ei sitae ollut....

Soederlingska oli pysaehdynyt hetkeksi kallion laelle, josta voi naehdae kumpaankin taloon. Usma ajelehti mereltae maihin suurina lepereina, reveten hetkeksi, tiivistyen taas.

Naapurilla oli hyvae satama, auki etelaeaeen. Heillae oli hyvae kiikarivuori, paljoa korkeampi kuin Soederlingien, ja se sulki Soederlingeiltae naekoealan merelle laenteen ja lounaaseen. Piha oli suojattu ja paisteinen vihreae nurmikko, laskeutuen lounaaseen. Kaikki ulkoHuoneet, aitat ja navetta olivat laentistae kalliota vasten, suojassa talven pahimmalta tuulelta, luoteiselta. Korsun piha oli kevaeaellae sulana, kun Soederlingin puolella vielae oli paksut jaeetikoeet. Siellae oli mainio verkkokallio, jossa oli mukava kuivata ja levitellaeidae.... Siellae oli kaikki paremmin. Navettaa oli alettu kattaa ja kengittaeae. Siellae oli tehty kaikki, mikae olisi ollut tehtaevae meillae, mutta jaeaeenyt tekemaettae. Miehet olivat suuria ja voimakkaita, melkein jaetkiae, leveaeperaeisiae, pitkaeselkaeisiae, jalat lyhyet ja tanakat. Ei niillae ole jumalaa eikae omaatuntoa, mutta kaikki hommansa ne saavat kaeymaeaeen. Ihmekoe on sellaisen saada merestae irti, mitae tahtovat. Ja viekkaita ja kavalia ja varovaisia kuin ketut. Joka paikassa silmae taehystaemaessae, korva kuulostamassa.

Oli se nyt sekin taas: houkutella vanha mies luokseen ja juottaa haenet humalaan, urkkiakseen--sillae mitae muuta varten se olisi sen sinne vienyt?

Ja kun ne saisi siitae pois milloin tahansa, jos vain jaksaisi ostaa saaren omakseen ... ja kun nyt olisi rahaa, millae jaksaisi, jos olisi sen pitaajaetae. Mutta mitaes meillae....

Soederlingskan sydaen oli niin taeyynnae pakahtumista ja kiusaantumista ja kateutta ja kiukkua, ettae siihen oikein koski.

Korsun satamassa oli purjevenhe laiturissa, purje vielae mastossa auki, puomi vedettynae yloes. Molemmat pojat puuhasivat siellae kantaen tavaraa maihin.

Soederlingska oli vihannut heitae melkein siitae saakka kuin alkoivat paeaestae liikkumaan. Aina ne olivat olleet kiusaamassa Kallea ja Helgaa, naeykkimaessae, nakkelemassa kivillae aidan takaa--aina valtaamassa lintuluotoja, varastamassa munia Kaeaermesaaren pesistae, eikae niitae saanut koskaan kiinni.

Korsun akka seisoi tupansa rappusilla, huomaamatta Soederlingskan tuloa. Soederlingska pysaehyi ja katseli haentae tuvan nurkalla kasvavan sireenipensaan suojasta. Se oli pieni, laiha, ketterae ihminen. Kaedet ristissae vatsan paeaellae haen katseli kuin ihastellen poikiaan, jotka juuri kantoivat kukin saekkiaeaen aittaan. Se oli oikea tavarankaetkijae emae, jonka talteen mies ja pojat varastaa ja anastaa, hankkii ja haalii. Se oli se aina varuillaan oleva kiilusilmae narttu pesaensae suulla.... Ja sitten niin syytoen ja viaton ... tekopyhae liehakko ja kehuja ja kiittaejaae, kun pelkaesi jotain ... niinkuin ei olisi milloinkaan mitaeeen kujetta tehnyt, ei milloinkaan punninnut vaeaerin, ei kenellekaeaen antanut vaeaerin takaisin.... "Ai, oliko se kaksikymmen-markkanen kuin rouva antoi ... anteeksi, minae luulin kymmen-markkaseksi ... anteeksi ... ne ovat niin yhdennaekoeisiae nykyajan setelit."

--Huomenta.

Saepsaeh-tipaes....

Korsun akka oli saepsaeh-tenyt, pyoeraeh-tenyt kuin pelaetetty lintu, mutta tointunut samassa.

--Ka, huomenta, huomenta.. Emmako se... no, sepae hauskaa!

Ja samassa se oli kaettelemaessae, syleilemaessae ja heti taas rappusilla, huutamassa kuin varoittaen tupaan:--Taeellae tulee vieraita, Matti.-- Naapurin Emma!

--Eihaen nyt juuri vieraita ... eihaen taemae ole mikaeaen vierailun aikakaan. Tulin vain noutamaan papan ruuhta, kun sanoi jaettaeneensae.

--Olisihan se toki mekin.... Emma kaey sisaeaen. Taisi olla Matillakin jotain asiaa.

--Kaeypi sisaeaen vain, kaeypi sisaeaen, kuului tuvasta Korsun rento, leveae aeaeni.

Soederlingska naeki leveaessae saengyssae suuren miehen sukkasillaan, saappaat potkaistuina jaloista, punaisen parran--kissa rinnoilla kuin parran jatkona ... toinen kaesi niskan alla, toinen kissaa silittaen ... mahtavana ja varmana.

--Ukko siihen heittaeytyi pitkaekseen kaupungista tultuaan.

--Paeivaeae, paeivaeae.

--Loikoo vain. Ei huoli vaivata itseaeen... ja jos kissakin pelaestyy....

Korsu aikoi nousta, mutta ei sitten noussutkaan, nosti vain kissan viereensae ja kiersi kaetensae rinnan paeaelele ristiin.

--Emma tuli ruuhta noutamaan; sanoin jo, ettae olisihan se tuotu.

--No, mitaes nyt vieraita vaivata ... lie muutenkin ollut aeijaestae vastusta.

--Vastusta? Eihaen. Hauskaa vain ... se on niin iloinen aeijae ... aina kaltaisensa.

--Ei haenestae toden totta liene iloa kylaessae enemmaan kuin kotonakaan.

--Pyysin Mattia saattamaan haenet kotiinsa, kun alkoi uupua ... ajattelin, ettae ehkae oli varmempi, jos ehkae eksyy usvassa tai voi ajaa kivelle ... tai sortuu mereen, noustessaan maihin.

--Ruuheessa se kyllae aina pysyy, sanoi Soederlingska,--siitae se ei kaadu, mutta kalliolla ei ole niin varma.

--Eihaen nyt ole niin ihmeellistae, jos jalat joskus pettaeisikin, hevelteli Korsun akka. Onhan vaarilla ikaeaekin. Se oli riski mies aikoinaan ... kun kaikki pysyttaeisiin yhtae riskeinae.

--Oli ystaevaellisesti tehty, ettae autoitte kotiin. Ajattelin, ettae kaevi lopulta riitaiseksi, niinkuin sen tapa on.

--Ei toki yhtaeen.... Kyllae me toki aina Soederlingin kanssa sovimme. Onhan hauska, ettae naapurit joskus tapaavat toisensa ja kallistavat lasin pari ja juttelevat. Se on niin mukava suustaan, aeijae.

--Ukot taessae vain koko ajan toisiaan kehuivat. Jos heitae itseaeen uskoisi, niin ei olisi maailmassa kolmatta miestae heidaen veroistaan.

--Olivatko kalat hyvaessae hinnassa kaupungissa? kysyi Soederlingska, kaeaeentaeakseen puheen toisaalle.

--Olihan ne ... tavallisessa ... varsinkin kampelat ja suolakala myoes.

Korsu haukotteli aerjaehdellen, levittaen leukansa selaelle, huolettomasti ja mahtavasti, niinkuin tuskin olisi viitsinyt vastata, niinkuin se nyt olisi ollut kovin mitaetoen asia, mitae kalat maksoivat.

--Emma on hyvä ja ottaa kahvia.

Taetyihaen ottaa ja juodakin, vaikka oikein se kuvotti.

--Emmakin oli kaupungissa? sanoi Korsun akka.

--Oltiinhan me vaahaen papan ja Hannan kanssa.

--Joko pian saadaan haeat ... ehkä oltiinkin jo morsiamen kanssa haeavaroja hakemassa?

--Eihaen niistä vielä ole tietoa haeistä ... ensin on Kallen toimitettava itselleen huone.

--Noo, pianhan se on yksi huone pystyssä.

Soederlingska ei voinut olla pistaamaetta:

--Hirret maksaa--niille, joiden taetyy ne ostaa.

Kai se sattui, koska Korsun akka kaeensi puheen toisaalle:

--Kuinkas Helga jaksaa?

--Kiitos kysymästä haenen puolestaan, mutta kyllä haen vain on yhdellä huonolla.

--Jaa, jaa, kovin se on vaikeaa, kun rakas lapsi on sairas, mutta kai jumala tietää, mitä varten meille kaersimykset lahettaa.

... Et puhuisi jumalasta sinä etkä vetaisi naamaasi suotta kureihin....

--Nyt pitää Soederlingskan vaahaen maistaa näitä kaupungin tuliaisikin.

--Ohoo, oikein viinää?

--Se on nyt vain ilman aikojaan ... se suotta tuo Korsu ostelee, kun paeeseen....

--Ostaahan, kun on millä ostaa.

Yhtaekkie paukutti Korsu, niinkuin olisi koko ajan sitä siinä vain vaeijnytkin:

--Se Haapsalon saksa, jolta olitte ostaneet potattia, kaski sanoa, että haen kyllä tuo tullessaan saekin, joka teiltä oli unohtunut.

Soederlingskan paeetae huimasi, niin että hetkeksi himmeni silmissä, mutta haen kuuli samalla, että haenen aeaenensä oli tyyni, rauhallinen ja huoleton.

--Niin, se unohtui lähdön kiireessä ... sen piti tuoda se meidän venheeseen....

--Itse se sanoi teidaen sanoneen, ettae tulisitte noutamaan, sanoi Korsu, vilkaisten akkaansa.

--Vai niinkoe se oli.

--Mikset sinae, Matti, ottanut saekkiea mukaasi, niin olisi joutunut pikemmin?

--Se nyt olisi ollut ihan liika suuri vaiva teille, kun naekyy olleen omaa lastiakin yllin kyllin. Sanoiko se olevan matkan itsellaeen taennepaein?

--Kai sillae mahtoi olla, koska sanoi tulevansa. Eikaehaen tuo olisi suuri kierros, vaikka tulisi asian alkaenkin.

--Kiitos kahvista ja viinistae ... jos minae sitten laehden.

--Jos Emma tarvitsee potattia, ennenkuin virolainen tulee, niin meiltae kyllae saa ... meillae on niitae samoja potattia, tuossa poika juuri kantaa saekkiea aittaan.

--Kiitos vain, mutta kyllae meillae on vielae. Ja aikaahan kohta saada jo uutisopotattiakin.

--Onhan toki parempi antaa niiden kasvaa ja syoedae vanhoja niin kauvan.

--Ruuhi on kai satamarannassa? sanoi Soederlingska nousten.

--Minae tulen naeyttaemaeen.

--Kyllae minae sen.... Hyvaesti, Korsu.

--Hyvaesti, hyvaesti.--Terve tuloa toisenkin kerran. Muista jaelkiaesi. Terveisiae papalle! huusi Korsu saengystaeen.

Ettae haen sittenkin oli juonut heidaen kahviaan ja maistanut heidaen viinejaeen! Jos olisi edes saanut tietaeae jotain. Mutta siitae, tiettiinkoe taeaeliae vai eikoe tietty mitaeen, ei haen ollut selvillae laehtiessaeen enemmaen kuin tullessaankaan.

Soederlingska laehti kiertaemaeen ruuhtaan saaren ympaeri, meren puolitse, ja soutu niin, ettae aivot notkuivat ja kokka kuohui.

Kyllae siellae sittenkin tiedetaeaeen jotain, joskaan ei ehkae kaikkea. Kun se kutsuu isaen mukaansa juottaakseen haentae yoekauden, niin totta sillae on siinae joku erikoinen tarkoitus. Jaelillae se on, joskaan ei vielae ihan perillae. Silloin kun se sai ukin urkittavakseen, ei se vielae ollut tavannut akkaansa eikae siis saanut haeneltae mitaeen tietaeae, vaikka akka olisikin paeaessyt paaleista vainuun. Sillae on ollut vihiae jo sitae ennen ja siihen se on paeaessyt jo kaupungissa. Se on virolainen, joka on vihjannut. Koska ne kiersivaet silmaeae toisilleen, kun miestae mainittiin.

Mutta samassa leimahti Soederlingskan paeaehaen toinen otaksuma.

Miksei Korsu olisi itse voinut loeytaeae niitae samoja paaleja kuin mekin? Eivaet kai ne olleet ainoat paalit ne, jotka tulivat Kalliolahteen. Se oli tietysti ollut taehystaemaessae ja vaeijymaessae Ulkokarilla, jossa se aina makaa, ja joko se nosti loeytoensae siellae maihin ja kaetki ne sinne ja meni heti kaupunkiin niitae kauppaamaan virolaiselle, tai vei se ne jo mennessaean. Jos sillae on ne taeaellae jossain kaetkoessae, silloin tulee virolainen ne noutamaan, samalla kuin meidaenkin paalit. Se oli sovittu jo silloin, kun minae puhuin sille ... ilmankos se hymaehi sekin niin merkitsevaesti. Kuka tietaeae, mitae asioita niillae jo ennenkin on ollut keskenaeaan.

Vai kampoita kaupalle! Se oli raaka valhe, ettae ne taehaen aikaan olisivat voineet saada kampoita niin paljon, ettae niitae olisi kolmen miehen tarvinnut laehteae kaupunkiin viemaeaan. Ja vaikka olisi ollutkin joku kilo, niin ei niillae rahoilla osteta venheen taeydeltae tavaraa eikae monta pullollista viinia. Eikae niillae taehaen aikaan ole voinut olla lintujakaan viedae, eikae nyt suolakalakaan mene kaupaksi. Muilla vehkeillae siellae on saatu rahaa irti.

Soederlingska oli mielensae uhmassa soutanut jo pitkaen matkaa satamansa suun ohi, ennenkuin sen huomasi. Haen kaeaentyi ja souti varovammin.

Siksi se virolainen oli niin kernas tulemaan. Yksi tie, kaksi asiaa. Korsun paalit ja Soederlingin paalit. Sulloo ne samaan ruumaan. Ja silloin ei toinen ole parempi kuin toinenkaan. Ja nyt on meitae tietysti heidaen mielestaeaan kaksi samanveroista Saukkosaarella.... Ja siksi siellae oltiin niin rentoja ja rehtejae kuin olisi oltu maailman rehellisimpiae ihmisiae.-- "Terve tuloa toisenkin kerran!--Muista jaelkiaesi!--Terveisiae papalle!"

Mutta siinae sinae erehdyit, kettu, haaskalokki, merirosvo, ruumiinryoestaejae! Nuolaisit ennenkuin tipahti. Saukkosaarella ei ole eikae tule olemaan kahta, vaan yksi. Ei kahta rehellisae, vaan yksi, ei kahta roistoa ja ryoevaeriae, vaan yksi!

Liika aikaisin siinae ilkuitte ja iskitte toisillenne silmaeae. Suotta siinae roehoetit selaellaesi ja sivelit punaista partaasi. Saat vielae semmoisen paukauksen, ettae ikaesi muistat. Naehdaeaenpaes, uskallatko vielae huomeniltanakin katsoa silmiin. Roehoetae mitae roehoetaet! Vielae siinae taas kiihotat ja liehakoitkin. Sano Soederlingskan sanoneen.

Taas souti Soederlingska, muistamatta, mitae teki ja missae oli.

--Varo sumppua!

Haen pyoeraehi ja sai juuri ja juuri temmatuksi ruuhensa ajautumasta kalasumppuun, joka oli ankuroituna vaehaen matkaa rannasta. Rannalla seisovat kaikki muut paitse ukki, katsellen outoa naekyae, kun aeiti taehaen aikaan paeivaestae, ennen kahvinkeittoansa, tulee ulkoa mereltae, soutuena kuin henkensae kaupalla.

--Mistae sinae tulet? Onko siellae mitaeaan? Oletko naehnyt meressae mitaeaan?

Vasta tupaan tultuaan suvaisi Soederlingska virkkaa jotain.

--Antakaa minulle jotain, mitae tahansa, ettae saan pahan pois suustani ... onko teillae jo kahvia?

Sitae oli, ja loeytyi viinatilkkakin kaapin nurkasta.

Ne nautittuaan, toisten odottaessa ja ihmetellessae, tohtimatta kuitenkaan kysyae, mitae oli tapahtunut, ja tietaeamaettae oikein mitae ajatella, istui Soederlingska penkin paeaessae, kaedet polvilla, aeaenetoennae, ajatuksiinsa yhae synketen.... Jos minae sittenkin kuvittelin turhia ... jos ne eivaet tiedaekaeaeen mitaeaeen.... Mutta vaikka eivaet vielae tietaeisikaeaeen, niin virolainen ei tule pitaemaeaeen suutaan eikae ukkikaan ... ja virolainen saattaa taellae tuulella olla taeaeliae milloin hyvaensae.

--Ei meressae ole mitaeaeen ... mitaes siellae olisi.... Mutta joka tahtoo tulla minun kanssani kirkkoon, niin laittautukoon heti valmiiksi.

--Laehtee koe aeiti kirkkoon? ihastui Helga.

--Laehten ... ja samalla tulliin.

--Suostuuko aeiti sitten antamaan pois kaikki?

--Tehkaeae niinkuin tahdotte ... teidaenhaen ne on ... en minae jaksa yksin kaikkia vastaan.

--Annatte siis pois paalit ja rahat ... kaikkiko?

--Eihaen toki! huudahti Hanna.

--Eihaen toki niin, ettae kaikkia, sanoi Soederling.

--Vaan mitenkaes?

--Niin kuin on oikein.

--Mikae on oikein?

--Se ettae rahoista ja paaleista annetaan pois, minkae laki vaatii antamaan, ja pidetaeaeen niistae loeytaejaeisinae se, minkae laki sallii pitaeeae.

--Mitae sanonee siihen Kallen tunto?

--Kaikki ... annetaan kaikki!... Ei pidetae mitaeaeen! riemuitsi Helga, silmaet leimuten ja posket hehkuen.

--Kallelta minae kysyin.

--Itsehaen sen tiennette.

--Ei, ei, ei oteta loeytaejaeisiaekaeaeen!

--Sitae minaekin! sanoi Soederlingska ponnistautuen yloes.--Ja ovessa

menessäeäen:--Mitäe kituttamisesta! Kun kerran antaa, niin antaa kaikki ...
niin paeaesette siitae rauhaan eikae ole sen enempeaeae suremista eikae syntiensae
sovittelemista!

--Voi, voi, aetitkin tahtoo niin ... nyt puhalsi pyhae henki ensi kerran
Saukkosaaren yli!

Mutta Kallen korva oli ollut kuulevinaan aedin aeaenessae ivaa ja
katkeruutta. Haen nousi ja meni haenen jaelkeensae.

--Jos teidaen tuntonne sanoo, ettae on vaeaerin, jos annetaan kaikki, niin ei
pidae tehdae toisin.

--Mitaepae taessae minun tunnoistani. Tehaen taessae olette koko ajan tietaneet
paremmin kuin minae, mikae on oikein, mikae vaeaerin.

--Eihaen se nyt ihan niinkaeen....

--Kas niin ... mene panemaan venhettae kuntoon.

Hanna riensi haenen jaelkeensae vaate-aittaan.

--Mutta miksi te, taeti, tahdotte antaa kaikki pois, kun ei Kallekaan enaeae
naekyisi tahtovan?

--En minae tiedae, mitae ne milloinkin tahtoo, mutta sen minae tiedaen, mitae
minae itse tahdon.

--Joko nyt tekin olette paeaestaenne vialla?

--Se on niinkuin minae sen sanoin.

--Olkoon sitten! tiuskaisi Hanna, teki kipakan pyoeraeyksen ja riensi
kulmikkain elein karsinaansa, alkaen siellae maettaeae tavaroitaan kirstuunsa.

Helga ja Soederling istuivat vielae tuvassa.

--Eihaen nyt sentaeäen olisi tarvinnut kaikkea antaa.

--Kyllae, kyllae, se oli niin menevae! puhui Helga huumeissaan.

--Mikae sen mielen nyt sitten niin kokonaan muutti?

--Jumala avasi haenen silmaensae.

Oli se sittenkin Soederlingistae hiukan kaesittaemaetoentae. Haen ruopi
korvallistaan, mutta turhaan, saamatta vastausta. Sitten haen kaatoi vettae
kippaan, otti saippuapalan uunin reunalta ja meni kalliolle tuvan taa
pesemaäeäen silmiaeäen.

Mutta karsinassaan lautaseinaen takana paukkui Hanna yhae kirstunsa kanssa,
kuului aehkaevaen ja puhkavan ja lopulta paukuttavan sen kiinni ja vaeaentaevaen
vihaisesti lukkoon. Sitten haen tuli ulos, kaupunkivaatteissaan, hattu

paeaessae, sateenvarjo kaedessae, saketti kaesivarrella, kellotaskuinen solkivyoe kelloineen vyoellae ja jalassa tykikengaet. Semmoisena haen meni sitten rantaan odottamaan muita, ja oli kaikista merkeistae paeaettaeen kiukkuisella paeaellae--mika Soederlingin mielestae ei ollut ihme, sillae naeinhaen niiden yhteenmeno nyt lykkaeytyy, kuinka paljon lykkaeytyneekaeen.

Kalle oli tuonut venheen rantaan. Sillaikaa kun haen puki pyhaevaatteita paeaelleen, meni Soederling ja otti purjeet verkkoaitasta ja vei ne venheeseen, pystytti mastot ja kiinnitti vantit, nosti purjeet, sijoitti peraesimen paikoilleen ja istuutui peraeen odottamaan.

Oli taemae yhae vieläkin haenen mielestaeen niin ja naein, ettae annetaan pois kaikki, vaikkei siihen ole mitaeen pakkoa. Mutta tottapan tietaevaet.... Tuuli naekyi yhae virkistyvaen, ja sisae-ulapallakin paerskyi jo pieniae vaahtopaeitae, luvaten pysyvaeae laitatuulta tullen mennem.... Se oli sitae touhukkaansa. Ensin tahdotaan pitaeae kaikki, ja sitten ei pidetae mitaeen.

* * * * *

Oltiin jo kaikki venheessae, ja Kalle oli juuri irroitannut keulakoeyden, kun ukki ilmaantui pihalle.

--Minnekkae te menette?

--Kirkkoon! huusi Soederlingska.

--Ja tulliin! huusi Hanna.

--Odottakaa! Mitae helvetin skojia se nyt on?

--Se on sitae, ettae mikae on oikein, se on oikein!

--Elkaeae ... kuulkaa! Joko sinae nyt sinaekin, Emma?

--Antakaa vettae lehmaelle, ja jos virolainen tulee, niin sanokaa, ettae jos haen tahtoo paaleja, niin menkoeoen kysymaeen niitae Korsulta.

--Ei Korsu ole loeytaenyt mitaeen paaleja.

--Usko sinae haentae.

Tuuli oli tarttunut purjeihin ja vei purtta satamasta. Ukko huusi vielä jotain, mutta ei kuulunut enaeae mitae. Siitae paeaettaeen, ettae haen teki tiukkoja liikkeitae paeaellaeen ja kaedellaeen ja polki jalkaa, haen syleksi ja kiroili.

X

Taival Saukkosaaresta Kirkkosaareen katkesi yhae kiintyvaessae laitatuulussa

niin pian, ettae tapulin ja kirkon ovet olivat vielae kiinni, kun Soederlingien pursi pyoeraehi satamasillan tyyneen, pistaeytyen siihen toisten saaristopursien vaeliin. Ei ollut kirkkolaivakaan vielae saapunut, huusi vasta jossain sisevaeylaellae.

Soederlingskasta oli aina--arkenakin, saati sitten naein sunnuntaina--juhlallista laskea siihen vanhan, totisen, ankaran kivikirkon alle, joka seisoi kallioisella pohjallaan melkein yhtae vanhana ja tukevana kuin kallio itsekin. Ja samalla jotenkuten kuin ahdistavaa. Sillae siinae se sitten vasta johtui mieleen synti kuinka vanha ja kuinka pieni tahansa, vaikka olisit koettanut kuinka paaduttaa itsesi ja olla vaelittaemaettae ja viekastella. Tapuli sen vieressae, kaeheae-aeaeenisine kelloineen, vaehaen sen naekoeinen kuin vanha lihava emaentae--"mummu", joksi haentae leikillae sanottiinkin--oli toki hiukan arkisempi ja tutumpi, mutta pyhaeisin oli sekin tarpeeksi ankara ja totinen ... ja viirikukko sen katolla oli kuin aina valvova, joka taholle taehystelevae omatunto.

Kirkon ympaeirillae oli kiviaita, joka yhtyi kahtaalta tapuliin, niin ettae ovi sen holvin alitse oli samalla porttina kirkon pihalle. Vaehaen matkaa kirkosta oli pappila ja sen ympaeirillae pienoinen kylae kalastajatupia, pari kauppapuotia ja leipuri. Kirkon takana ylinae muita oli kalliolla luotsimaja ja sen riuku ja tullipaeaellysmiehen asunto.

Kylaeenraitilla, rannalla ja laivasillalla kaeyskenteli kirkkopukuista vaekeae. Ryhmae naisia istui jo tapulin edustalla avauusta odottamassa.

Helga hyppaesi ensin maihin ja riensi ystaevaeartaetaeen opettajatarta vastaan, joka syli avoinna juoksi haentae kohti alas sillalle.

--Minae olin luotsituvassa taehystaemaessae ja tunsin jo kaukaa teidaen venheenne.... Meitae on taeaeellae paljon!

--Voi, voi, minulla on niin kauhean paljon puhumista.... Aeiti, minae menen koululle!

--Kai sinae kuitenkin tulet kirkkoon?

Helga ei vastannut, eikoe lie kuullutkaan, ne riensivaet kaesikaedessae pois.

--Nyt siinae kaakatetaan, paeaeesi Hannalta sillalle noustessa.

--Anna sinae heidaen olla.

Kulkiessa sillalta maihin valtasi Soederlingskan yhae enemmaen liikutus ja hartaus ja arkuus ja juhlallinen mieli. Ja samalla kuin tunnon moite ja haepeae jostain--joka kuitenkin haihtui samassa. Nythaen sen taeytyy pian tapahtua ja nyt on myoehaeistae enaeae mitaeaeen peruuttaa. Jos tahtoi pitaeae, ei pitaenyt ollenkaan tulla.... Haen jaei seisomaan sillan paeaeahaen ja odottamaan Soederlingiae, rahasalkku ja virsikirja kainalon alla, kaeaerittyna samaan liinaan.

Kalle oli kaeaeraeissyt kokoon kokkapurjeen ja laehtenyt Hannan jaelkeen. Oli kuin Hanna olisi tahallaan vaelttaenyt haentae, kiirehtien kulkuaan. Kalle

kuitenkin saavutti haenet leipurin luona. Naeytti kuin haen olisi pyytaenyt haentae poikkeamaan syrjaeaen, mutta Hanna jatkoi matkaansa ja Kallen taeytyi seurata. Nyt ne pysaehyivaet hetkeksi tullivahtimestarin portin eteen, Hanna sanoa tuikkasi jotain, Kalle sanoi haenkin jotain, mutta Hanna pyoeraehi ja meni sisaeaen ja jaetti haenet siihen. Se oli tuttu talo Hannalle, haenen herrasvaekensae oli asunut siinae toissa kesaenaee.... Kalle poikkesi rantaan ja istahti paeae painuksissa melkein veden rajaan.

Soederling oli vihdoinkin saanut isonpurjeen kaeaerityksi kokoon ja noussut haenkin maihin.

--Minae luulen, ettae Hanna hankkii eroa Kallesta. Eihaen ne koko matkalla vaihtaneet sanaakaan, ja mitae varten se olisi muuten semmoisella kiukulla sullonut kaikki tavaranasa kirstuunsa?

--Jos sillae olisi semmoiset aikeet, ettei enaeae palaa, niin eikoehaen se silloin olisi ottanut kirstua mukaansa?

--Ei ehkae vielae sitae ilennyt.

--Olisiko tuosta niin suuri vahinko, vaikka menisikin menojaan. Minusta se on aina ollut semmoinen herrain harakka.

--Niin minustakin.

--Kaikki on kai parasta, niinkuin se kaey.

--Hohhoo, niinpae niin, huokasi Soederlingska.

Haen oli tosimurheissaan, kurkku kuin kureessa ja rinta melkein itkunherkkaenaee.--Mennaeaeen sitten ... menetkoe sinae vai menenkoe minae?

--Mene sinae vain.

--Mennaeaeen ehkae kuitenkin yhdessae.

Noeyraesti ja melkein avuttomasti seurasi Soederlingska miestaeaeen. Sen aeaeni oli nyt jumalinen ja heikko. Mikae sen nyt noin herpasi ja hellyytti? Vaikka kirkkomatkoillahan sitae aina sulatteli ja noeyryytteli. Hyvaehaen tuo on, ettae vaelistaa tuntee tarvetta turvautua mieheensaekin, eikae aina ole edellae menemaessae ja toista kiskomassa.

--Olisi saanut olla Kallekin kolmantena, koska rahat kerran ovat haenen. Jos mentaeisiin noutamaan haenetkin tuolta.

Mutta siinae tuli samassa tullipaeaellysmies juuri raittia kaevellen, yhdessae pastorin kanssa. Vaehaen syrjaeaen vaeistyen pysaehyi Soederlingska ja niiasi herroille.

Ne tunsivat heti, pysaehyivaet, ihastuivat ja tulivat tervehtimaeaeen ja kaettelemaeeen.

--Kas, ovathan ulkokarisetkin laehteneet liikkeelle! Mitaes kuuluu Saukkoon?

Kuinka on kalastanut?

--Kiitos, onhan se.

--Miten vanha pappa jaksaa?

--Kiitos, hyvin haen jaksaa.

--Jaha, jaha.... No, joko haahkanpojat siellae pian ovat ammuttavassa kunnossa?

--Alkanevat ne jo olla. Milloin herra pastori ja herra tullipaeaellysmies taas tulevat ampumaan?

--Kai me piankin ... ehkae jo tulevalla viikolla, niin pian kuin on rippikoulu pidetty.

--Meillae olisi ollut pieni asia herra tullipaeaellysmiehelle, jos taessae saan puhua.

--No?

--Tuli taessae vain tuonnoin muutamia pumpulipaaleja maihin.

--Tuliko montakin?

--Saattaa niitae olla siellae parinkymmenen paikoille.

--Yksin lukien niitae on kaksikymmentaeyksi.

--Todellako? Sehaen on harvinainen loeytoe....

--Arvosteltiin ne kukin noin sadan viidenkymmenen markan arvoiksi....

--Sehaen on kerrassaan kaunis loeytoe ... oikein kaunis loeytoe ... minae iloitsen taeydestae sydaemestaeni teidaen puolestanne, sanoi pastori, herkkamielinen, hyvaentahtoinen mies....

Siihen oli alkanut kokoontua muutakin vaekeae, muodostaen pian piirin heidaen ympaerilleen.

--Jahah, tulitte siis tekemaeaeen niitae ilmoitusta ... hyvae on ... missae tavarat ovat nyt?

--Siinae ne ovat, mihin tulivatkin ja nostettiin, Kaeaermesaassa Kalliolahden pohjassa ... jos herra tullipaeaellysmies muistaa ... se on oikeastaan samaa saarta kuin Saukko; sitae sanotaan kyllae Kaeaermesaareksi, niinkuin olisi eri saarta, vaikkei se kuitenkaan ole mikaeaeen eri saari, selitti Soederling.

--Kyllae, kyllae, aivan oikein ... se on se, jonka kaeressae on se hyvae allien ampumapaikka.

--Juuri se ... juuri se sama ... siellae ne ovat maissa hyvin peitettyinae.

--Siitae tulee kauniit loeytaejaeiset, ainakin hyvae kolmannes.

--Ja se olkoon teille sydaemen pohjasta suotu, sanoi pastori.

--Sitten taessae olisi vielae taemae, jonka meidaen poika loeysi samaan aikaan kuin paalit tulivat maihin ... mitae lienee ... jos herra tullipaeaellysmies vielae viitsii ja ehtii katsoa.

Suu supussa ja pitaeen silmaensae hetken aikaa suljettuina Soederlingska ojensi tullipaeaellysmiehelle kotelon. Tullipaeaellysmies pani lasit nenaelleen ja avasi.

--Mitae taessae on?--Rahaa!--Ja laivan paperit. Margaretha van Amsterdam pumpulilastilla....

--Siellae on siis laiva tehnyt haaksirikon ja miehistoe ehkae hukkunut? sanoi pastori.

--Kuinka se taemaen loeysi?

--Se tuli ruumiin kanssa. Kalle huomasi sen sattumalta meressae Ison-Ulkokarin ja Pikku-Ulkokarin salmessa. Kun se kohotti ruumista pelastusvyoestae, niin katkesi vyoe ja taemae jaei kaeteen. Kun siinae kaey kova virta ja oli melkein pimeaein, niin ei se saanut selvaeae siitae, painuiko ruumis vai muutenko paeaei katoamaan ... liekoe uponnut vai virtako sen vei.

--Jaa, oikeastaan se oli niin, ettae ... alkoi Soederling, mutta Soederlingska tyrkkaesi haenet vaikenemaan, kun samassa tullipaeaellysmieskin kysyi:

--Tiedaettekoe, kuinka paljon rahaa teillae taessae oikeastaan on?

--Kyllae me kerran laskimme setelit. Sitten sitae ei ole avattu. Siinae pitaeisi olla kuusikymmentaekuusi semmoisia, joissa seisoo kymmenen, ja kuusikymmentaekahdeksan semmoisia, joissa on viisi.

--Siis ainakin ... elaehaen vielae! ... viisi kertaa kuusikymmentaekahdeksan ... se on kolmesataa neljaekymmentae ... ja kymmenen kertaa kuusikymmentaekuusi, se on ... Se on kuusisataa kuusikymmentae ... Siis ainakin tuhat guldenia....

--Paljonko onkaan nyt gulden meidaen rahassa? kysyi pastori, muuatta seteliae tarkastaessaan.

--Minae luulen, ettae yksi gulden on yhtae paljon kuin kaksi kertaa meidaen markka, sanoi Soederlingska.

--Se tekisi siis kaksi tuhatta markkaa! Ja paalien kanssa neljae, viisi tuhatta.

--Semmoinen summa! Sehaen on vasta rahaa se! kuului vaekijoukosta.--Paeivaeae!

--Paeivaeae, Boeoelen isaentae.

--Sehaen on kokonainen omaisuus! sanoi Boeoelen isaentae, Saukon omistaja.

--Ja sen te olisitte voineet pitaae lyhentaemaettae, jos olisitte tahtoneet, sanoi pastori.

--Ei me olisi voitu eikae tahdottukaan, sanoi Soederlingska.

--Minae tarkoitan, ettei ainakaan kukaan olisi voinut tietaae eikae kaivata mitaaen, ellette olisi itse tulleet ilmoittamaan.

--Olisihan sentaaen tainnut yksi tietaae, sanoi Soederlingska, surunvoittoisesti hymaettaen.

--Oli tehtaevae, niinkuin on oikein, sanoi Soederling.

--Epailemaettae ... tietysti, tietysti.... Taeytyy kuitenkin olla Soederling tehaekseen niinkuin te nyt ... kaikki eivaet toden totta olisi niin tehneet.

Tullipaaellysmies oli pannut paperit takaisin koteloon ja sitonut sen nauhalla ja pistaenyt silmaelaset rintataskuunsa.

--Jaa-a! Jaeae siitae sievae summa loeytaejaeisiksi.

Tekeytyen niin tyyneksi ja rauhalliseksi kuin suinkin voi virkkoi Soederlingska:

--On ajateltu, ettei tehae mitaaen vaatimuksia loeytaejaeisista.

--Miksi ei? Ollaanko Saukossa niin rikkaita, ettei kelpaa se, mitae meri antaa ja minkae laki sallii pitaae?

--Eipae tietenkaaen.... Mutta taemae on nyt hiukan niinkuin erikoisempi tapaus sen ruumiin taehden, kun sitae ei voitu saada siunattuun maahan ja kun se nyt tapaturmaisesti tuli niinkuin riistetyksi ... niin se nyt lyoe niin kovin luontoa vastaan ettae pitaae siitae mitaaen. Sen kyllae pastori parhaiten ymmaertaee.

--Minae ymmaerraen, ymmaerraen ja minae....

--Se on nyt sentaehden meille ja lapsille vaehaen niinkuin omantunnon asia, eikae sille mahda mitaaen, ettae on arkatuntoinen ... olisihan raha ja tavarakin tarpeen, mutta sitae on nyt semmoinen kuin on ... sen pastori kyllae parhaiten ymmaertaee....

--Minae ymmaerraen ja minua ilahduttaa mitae suurimmassa maaerin saada olla semmoisen teon todistajana, ja minae tahdon saada sanotuksi sen taessae kaikkien kuullen, ettae tunteakseen ja tehaekseen niinkuin Soederling nyt, taeytyy olla ... taeytyy olla--Soederling ... sillae kuka tahansa sitae ei vain olisi tehnyt.

--Ei totisesti kuka tahansa, sanoi Boeuelen isaentae, mutta ... tuota ...
niinpae niin ... kuulkaas, Soederlingska ... tulkaas taenne!

Mutta pastori jatkoi vielae:

--Soederlingska on kerran vielae vahvistanut minua siinae, mitae olen aina sanonut, ettae jos meidaen on loeytaeminen sitae oikeata, vanhan ajan rehtiae vaekeae, niin on meidaen mentaevae hakemaan sitae saaristomme ulkoriutoilta, missae meri pauhaa ja myrskyt vinkuvat kovemmin kuin muualla, karkaisten kansan siveellistae selkaerankaa, taistellessanne joka paeivae silmae silmaeae vastaan kuoleman kanssa. Ystaevaet, minae sanon vain: se oli suuremmoisesti tehty!

Haen oli pyoereaaliikkeinen, herkkaemielinen, heleae-aeaeninen entinen laulaja, M. M:isti, ja haen meni, liikutettuna puristettuaan Soederlingin ja Soederlingskan kaettae. Soederlingska niiasi syvaeaen, ja haenen leukaansa repi.

Kun Soederling ei osannut muuta sanoa, sanoi haen:

--Pastori on vain hyvae ja tulee ampumaan haahkoja ... kyllae niitae on jo saeaestettykin.

--Kiitos, kiitos.

Soederlingska pistihe pastorin jaelkeen.

--Herra pastori ... saanko minae sanoa pari sanaa kahden kesken: mahtaisiko pastori samalla voida lukea haudan hukkuneelle ... meistae se olisi niin suotavata, ettae tulisimme vaikka erikoisesti sitae varten noutamaan ... jos se kaey paeinsae?

Melkein kyyneliin heltyen taputti pastori Soederlingskaa hartioihin.

--Mielellaeni minae sen teen, ettae luen rukouksen ja siunauksen aaltojen yli ... oikein mielellaeni minae sen teen....

Sitten pastori meni ja papinkello alkoi soida.

--Niin, minunkin taeytyy mennae, sanoi tullipaeaellysmies ... tuolla tulee laivakin. Jaa, minae otan siis taemaen ja talletan sen ja menettelen sen kanssa, niinkuin laki ja asetukset vaativat. Kaikkein ensiksi on laehetettaevae teidaen allekirjoittamanne ilmoitus tullikammariin. Enkae minae nyt rupea kaavaketta muuttamaan, jossa seisoo, momentti kolme, ettae ilmoittaja pidaettaeae itselleen pelastuspalkkiona sen, mikae haenelle lain ja asetusten mukaan on tuleva....

--Ei, ei. Herra tullipaeaellysmies tekee vain, niinkuin laki ja asetukset vaativat, sillae se, mikae on oikein, se on oikein.

--Pelastuspalkkio teidaen on nostettava ja kuitattava. On sitten eri asia, mihin sen kaeytaette, Eihaen taemae nyt minuun kuulu ja ennaetetaealhaen siitae vielae, mutta jos aiotte antaa sen takaisin laivayhtioelle tai

vakuutusyhtiöille tai tavaranomistajalle tai kenen vahingoksi haaksirikko lopulta tulee, niin se on minusta nurinkurista, ettae te, koeyhaet kalastajat, rupeatte rikastuttamaan rikkaita yhtiöitä. Antakaa sitten ennemminkin johonkin hyvaeen tarkoitukseen, kirkolle tai koululle tai sivistysrahastolle tai mihin vain. No jaa, Soederling odottaa minua taessa, minae tulen kohta, mennaeäen sitten meille allekirjoittamaan paperi, siinae taeytyy olla teidaen nimenne. Paalit saavat olla toistaiseksi siellae, missae ovat, ellette tahdo tuoda niitae taenne. Tai ehkae tehdaeäen niin, ettae minae tulen itse noutamaan ne tullipurrella, niin saadaan samalla ampua haahkoja ja pitaeae turskasiimaa.

Tullipaeaellysmies meni, pieni, paksu, pulleaposkinen, monisanainen, lihavaniskainen herra, entinen merikapteeni, silmaet ulkona paeaestae, kiiltonapit vaelaehdellen pullealla vatsalla, paeaessae valkoinen virkalakki.

Kirkkolaiva laski juuri rantaan, ja vaeki riensi laivasillalle sitae vastaan.

* * * * *

Soederlingien isaentae, Saukkosaaren molempien puoliskojen omistaja, talonpoika ja maakauppias, oli seisonut siinae ja vartonut, korvallistaan ruopien ja suutaan mutistellen.

--Tuota noin ... niinpae niin ... mutta kulkaahan.... Olisitte vain pitaeneet rahat, niin olisi koko Saukko nyt ollut teidaen.

--Olisiko isaentae myoenyt?

--Milloin tahansa ... mitae minae niillae karuilla kallioilla ja kalavesillae, joita en tarvitse, kun en kuitenkaan itse kalasta.

--Paljoko isaentae olisi tahtonut?

--Puolesta siitae rahasta olisitte saaneet sekae oman osanne ettae naapurinne.

--Eihaen kuitenkaan olisi ollut oikeata iloa ostaa sitae rahoilla, joita ei olisi voinut katsoa oikealla tavalla saaduksi.

--Raha kuin raha.... Kyllae se olisi siinae ajan ollen mennyt. Aikansa olisi tunnossa kangerrellut kuin rikka silmaessae, mutta kyllae se olisi sulanut.

--Isaentae ajattelee samoin kuin pappa.

--Olsi se mennyt.... Mutta loeytaejaeiset pitaeae teidaen nyt ainakin pitaeae. Elkaeae olko hulluja, ettae rupeatte taessa vieläe tekemaeeäen lahjoja herrojen kassoihin. Mitae se raenttaeae. On niillae itsellaeäenkin rahaa. Ja on teillae muutenkin jo tarpeeksi sitae kunnian ja rehellisyden mainetta.

--Ei me sitae tavoitellaksemme. Meistae vain tuntui, niinkuin ei muutenkaan olisi voinut, sanoi Soederling.

--Eihaen isaentae vaan naapurille myoe? kysyi Soederlingska.

--En. Sitae minae en tee ... en ainakaan teidaen osaanne ... ja millaepae se sekaeaeen ostaisi.

--Eihaen tiedae....

XI

Alettiin soittaa yhteen. Laivasta tuleva vaeki riipaisi mukaansa Soederlingskan. Toermaeae noustessaan kuuli haen sanottavan takanaan: "Onko se tuo tuossa vihreaessae hameessa ... jolla on iso virsikirja kainalossa?"-- "Se se on."--"Viisi tuhatta ... ajatelkaas." Kun astuttiin tapulin holvin alatse yhteenpuristettuna joukkona, kiersi Vaelisalmen pitkae luotsioldermanska paeaensae jaeelleen, kuin jotain etsien, ja kun naeki, nyoekkaesi sillae kuin tunnustaen kaikkien muiden yli ja puolesta.... Mistae ne nyt laivassa tulleetkin jo olivat ehtineet saada sen tietaeae? Ja mitae siinae nyt lie heistae niin erinomaista?... Ne naeyttivaet kuiskuttelevan toisilleen ja katselevan haentae vielae kirkossakin.

Penkin paeaessae kaeytaevien risteyksessae oli istunut ihan tuntematon tyttoe ja luovuttanut heti pyytaemaettae paikkansa Soederlingskalle.

Ei, eihäen sitae mitenkäeaeen olisi voinut tehdae toisin, vaikka sitten niillae rahoilla olisi voinutkin ostaa Saukon ja koko maailman. Eihäen taessae miten olisi voinut istua vaeaeerin saadun tavaran tallettajana.... Kun oli niinkuin koko kirkkovaeki olisi juossut kuin minkae ihmeen jaelessae.

Etteivaet luulisi, ettae haen heidaen katsomistaan katsoo ja ihmettelemistaeaeen etsii, tuijotti Soederlingska menojen alkamista odottaessaan paeaetaeaeen kaeaeentaemaettae suoraan eteensae alttarille, jonka taulu kuvasi vapahtajaa kulkemassa vettae myoeten, vedellae taeyttymaessae olevan venheen luo, toinen kaesi ojennettuna vajoavaa Pietaria kohti, toisen kaeden sormi toruen ylhaeaelle.... Se kun ei usko, niin sentaehden se uppoo.... Kovin oli kulunut alttariliina ja liikainenkin se oli ja kultaus sen tupsuista ihan vaskeksi vaalennut. Sen paeaellae oli kolmihaarainen puinen, maalattu kynttilaejalka. Uudet olisi kirkko naekynyt tarvitsevan alttarikalut ... sadalla markalla ehkae saisi sekae liinan ettae uuden metallisen kynttilaejalan.... Mikae lie se sivistysrahasto?... Antaisi pastorille sen satasten ja pitaeisi itse loput, jos jotain jaeisi taehdeeksi. Olihan sitae siinaekin lahjaa yhden koeyhaen osaksi, ettae antoi kerta kaetellen pois viisi tuhatta.... Koska laki ja oikeuskin vaatii, ettae pelastuspalkkio otetaan paeaeltae. Ja koska Kallekin siihen suostui. Helgalle ei tarvitseisi puhua mitaeaeen,

Lukkari veisasi:

Aelae sure, sielun', maailmaa,
Aelae ajattele tavaraa,
Aelae pyydae katoovaa.

Ah, toivo, turvaa Herraan vaan,
Ain' armolliseen auttajaan.

... Juuri niinhaen se on ja niinhaen sen pitäeae olla.

Maailma turvaa tavaraan
Ja luottaa turhaan kunniaan,
Ma Herraan Jumalaan,
Ja uskon vahvast', ettae haen
Mua auttaa aina haedaessaen'.

... Voi kuinka sekin oli oikein sanottu!

Viel' olet yhtae vaekevae
Ja iaeti aina pysyvae,
Kuin alust' olit sae;
Tee sielun' rikkaaks' sinussa.
Niin pysyn aina rikkaana.

... Ei saa luottaa tavaraan. Enkaehaen minae siihen luotakaan. Eikaehaen meillae luota siihen kukaan. Siksihaen meillae ei sitae olekaan eikae tarvitse ollakaan sen enempi kuin on. Meidaen taeytyy tulla toimeen sillae, mikae meillae on ja minkae me rehellisellae tyoellaemme voimme ansaita ja mikae meille kuuluu oikeuden ja totuuden mukaan. Ei se ole se rikas, joka tahtoo tavaraa, vaan se on rikas, joka tekee sielunsa rikkaaksi--se pysyy aina rikkaana.

Virren loputtua oli niinkuin olisi kirkon laepi kulkenut semmoinen humaus, kuin koko kirkkovaeki olisi ollut sitae mieltae mitae virsikin, jonka olivat veisanneet.... Saahan ne veisata. Vaan kuinka monet heistaa tehnevaet, niinkuin virressae veisaavat?

Joku kosketti Soederlingskaa kylkeen. Se oli vieressae istuva vanha Rooemanska.

--Ihanko totta, ettae olette loeytaeneet viisi tuhatta ettekae itse pitaeneet mitaean?

--Mistae Rooemanska on sen kuullut?

--Kaikki siitae puhuvat. Ei ole semmoista vielae koskaan kuultu.--Olinhan minae siinae aesken. Sanovat muidenkin loeytaeneen, mutta eipaes ole kukaan muu tullut ilmoittamaan saaliitaan.

--Ketkae muut?

Pastori astui juuri alttarille.

Tuommoista alttari- ja messupappia sitae sitten saa hakea! Joka noin sanelee rukoukset ja helaehyttelee ilman urkuja ja mitaean. On muka jonkinjoutava korupappi, helisevaesanainen, maailmanmielinen. Entaepae se nyt onkin palkintotuomarina kilpapurjehduksissa ja kalastelee ja ampuu lintuja ja tekee seuraa ja laulaa herrain kanssa, kun kerran hoitaa virkansa ja

julistaa puhdasta jumalansanaa! Osaisi kai se itkettää ja saisi kai se herätyksiaekin aikaan yhtä hyvin kuin se opettajattaren Kaarssonikin, jos tahtois... Säätyyn katsomatta se kyllä on yhtä ystävällinen ja alhainen kaikille. Vaan eipäs ole vielä milloinkaan astunut jalallaan Korsun puolelle. Kyllä pysähtyy ja tervehtii ja haastaa heillekin, kun tapaa, mutta ei mene milloinkaan vieraaksi, vaikka kuinka kaartaakoeet.

Pastori oli lukenut rukoukset ja synnintunnustukset ja messusi: "Herra olkoon teidän kanssanne", ja koko sydämensä syvyydestä vastasi Soederlingska yhdessä seurakunnan kanssa:--"Niin myöskin sinun henkesi kanssa."

Kun saarnavirren viimeinen väersy oli menossa, nykäisi vierustoveri taas Soederlingskaa kylkeen:

--Se oli eilen ollut ampumassa Soederskaerissä tullipäälysmiehen kanssa ja olivat olleet ulkona vielä tänekin aamuna, niin että juuri ja juuri ennaettivat kirkkoon.

--Sittenhäen siinä ei ole mitään, koska kerran ennaettivat.

--Eipä ei.--Ja kun ei viikolla päässyt rippikoulultaan. "Pyhäet" siitä vain muistuttelevat. Niillä on nyt helluntaisilla parhaallaan taas rukouksensa ja hengenvuodatuksensa koululla. Meidänkin Hulda meni sinne ja teidän Helga myöskin. Kaarssonkin on siellä. Voisivat ne ainakin kirkkoaikana pitää loma.

--Jos nyt kuunneltaisiin.

Pastori oli saapunut saarnatuoliin, polvistunut ja painunut rukoukseen. Kun hän siitä nousi ja suoristihe ja antoi katseensa kulkea yli kirkon, oli Soederlingskasta, niinkuin se olisi pysähtynyt haeneen ja kiintynyt erityisesti juuri haeneen ... hyväntahtoisesti, ystävällisesti, ikäänkuin:--"Vai niin, siinäkö sinä olet.... Minä tarkoitin todella sitä, mitä esken sanoin."

Tietäen, että ajatuksensa saarnan aikana aina pyrkivät menemään omia teitänsä, Soederlingska nyt oikein päättämaellään päätti kuunnella ja painaa mieleensä joka sanan. Ja kun pastori painoi päätänsä aenettoemaenaan Isämeitänsä, niin teki Soederlingskakin samoin ja luki sen hiljaa haenkin ja ehti juuri saada omansa loppuun samalla kuin pastorikin omansa. Hän luki puoliksi haeneen pastorin mukana rukoukset ja koetti parhaansa mukaan seurata virsikirjasta päivän evankeliumia. Hiukan tosin pastori pääsi jättämaenaan lehtä kääntäessään, mutta lopussa he taas kulkivat rinnan ja sulkivat yhtä aikaa kirjansa, jotka heillä molemmilla olivat yhtä suuret. Niitä oli Saukossa useatkin kerrat oikein kaudesta pitäen verrattu toisiinsa ... ne olivat samaa raentia ja painetut samana vuonna Frenkelin ja pojan tykönen Turusa. Joka kerta käydessään se yhä uudelleen penkoo kirjavasun ja kääntele ja katselee vanhat aapiset ja katkesmukset ja postillat. Sitä vanhaa raamattua se selaillee tuntikaudet ja se onkin niin vanha, ettei se sanonut sen vanhempaa nähdessään, vaikka se on nähnyt niitä paljonkin. Niitä ei ole enää helppo saada rahallakaan. Kun olisi semmoinen, josta ei olisi ainoatakaan lehtä poissa, niin voisi siitä

kuulemma saada satakin markkaa. Se on sen mielestä pyhä kirja ikäenkuin sitä pyhempi, kuin vanhempi se on, ja kuin useampi siitä on autuuttaan etsinyt ja sen siitä loytenyt. Ja moni on sen niistä loytenyt, eivätkä ne ole raeasyiksi kaesiin hajonneet, niinkuin hajoavat nykyajan kirjat. Helga ei vaelitae vanhoista, sillä pitäe olla aina uusia. Mutta naapurilla ei ole uusia eikä vanhoja. Virsikirja tuolla raukalla kuitenkin lienee, luultavasti akkansa nimiin, mutta kaeyttaaekoe sitä akkakaan, se on toinen asia. Eiväet ole osanneet opettaa lapsiaan sen vertaa, että nuo olisivat paeesseet edes ripille, vaikka ovat jaetkaemiehie jo kumpainenkin. Vaan sitä nuo tahtonevatkin, ettei heidän lastensaakaan korvissa, enemman kuin heidän omiinsaakaan, saisi tunnon vastuksina soida Jumalan soimaava sana, tekivaetpae sitten mitae tahansa. Kaeyhaen synninteko silloin reilusti kuin pakanoilta. Aikansa se menee, mutta mistaes otat isaemeitaesi kuolinhetkellae, kun tulee kiire laehtoe viimeiselle tuomiolle, jos et sitä ole elaeessaesi oppinut? Sen verran pitäisi kuitenkin jokaisen viljellae jumalansanaa, että osaisi Herran rukouksen milloin tahansa. Ettei kaevisi niinkuin entiselle laivurille, jonka koelin paeellae kelluessaan, olisi pitänyt rukoilla, mutta eipae osannutkaan, vaan taetyi pyytäe renkiaaen: "Lue sinäe, hyväe mies, joka osaat, se vieläe kerran minunkin puolestani, kun minäe en osaa." Menee se aikansa heiltaekin, miten kuten menee, mutta kuinka sitten, jos venhe keikahtaa ... ja se saattaa keikahtaa milloin talaansa, kun kiusataan jumalaa niissäe ilmassa tahansa.... Meidän lapset oppivat lukemaan Helga jo viidennellae ja Kalle seitsemaennellae. Sentaehden niillae onkin niin hyväe tieto sanasta ja sentaehden niistäe on tullutkin vanhempinsa niin arkatuntoisia, että saattaa olla jo vaehaen liikaakin, ja niin vastahakoisia kaikelle sellaiselle että ottaa ja anastaa ... niinkuin onkin koetettu opettaa ja neuvoa.... En luule, että koko taessae kirkkovaessae on ketäaen muuta, joka olisi pakotta antanut pois viittaa tuhatta. Kukapa heistäe kykenisi sen tekemäaen? Ei nyt ainakaan naemae kirkkosaarelaiset, jotka nylkevaet herrasvaekiaaen ja kiskovat Helsingin hinnat maidosta ja kalasta ja kaikesta muusta, mistae suinkin saavat. Ja kyllae ne rannastaan korjaavat mikae sinne tulee eikä ole tullariin asiaa, vaikka tuo on ihan potattipellon aidan takana.... Siksi se sitten onkin niin ihmeellistae, ettei aellistelystae loppua, jos on jokukaan, joka ei....

Soederlingska haetkaehti pois naeistäe omistaan siihen, että pastori yhtaeckiae vaikei. Joko se lopetti? Mitenkae minäe nyt taas naein haihduin? Mitae se puhuikaan? Mitae minäe viimeksi ajattelinkaan? Lienee pastori kuinka hyvin puhunut....

Ei pastori kuitenkaan vieläe ollut lopettanut, haen piti vain pienen loman ja jatkoi sitten. Ja nyt Soederlingska kuuli ja painoi mieleensa joka sanan:

"Rakkaat sanankuulijat! Paeivaen teksti antaa meille vieläe vaelillisesti aihetta puhua myoeskin omastatunnosta. Oi, kuinka sen laita on huonosti meidän maassamme taetae nykyae! Tuskin menee paeivaee, ettemme kuulisi puhuttavan kavalluksista ja petoksista ja ryoevaeyksistäe ja uskottujen varojen ja tavarain vilpillisistäe anastamisista. Isaenmaan ystaevae, kansan ystaevae tuntee syvaeae surua sitäe naehdessaeen ja kuullessaan. Mitae tuleekaan meidän kansastamme, jos naein jatkuu! On niinkuin olisi epaerehellisyyden maetae elinjuuriamme jaeytaemaessae. Ennen ei niin ollut, ennen ei semmoisesta niin paljoa kultu. Mistae se tulee? Kuinka taellinen muutos on

mahdollinen? Se tulee siitä, että meidän tajuntamme oikeasta ja väeäerästä on hämmentynyt, että meidän omatuntomme on menettänyt herkkyytensä, niinkuin kompassi, joka on joutunut raudan läheisyyteen. Se rauta, joka saa meidän omatuntomme, meidän siveellisen johtoneulamme näyttäemäen väeäerin, se on se rajaton maallisen tavaran rakkaus ja hillitön nautinnon ja pikaisen rikastumisen himo, joka on vallannut kaikki kansanluokat, ylhäiset niinkuin alhaisetkin. Se on se, joka saa omatuntomme äänen heikkenemistäen heikkenemäen ja lopulta kokonaan mykistymäen."

--Tuolla se tarkoittaa naapuria, ajatteli Soederlingska.

"Mutta voi sitä ihmistä, jolle hänen omatuntonsa ei enää sano mitään! Tulepa kerran hänen matkallansa yö, tai yllätyksellä hänen merellä usva, jolloin ei tahtia tuika eikä kuu kumota. Mihin hän silloin joutuu? Kuinka hän silloin loytaa pelastavan väylän pois karien keskestä, joiden yllä ja ympärillä meri aerjyy? Oi, kuinka paljon, paljon on niitä, jotka ovat antaneet omatuntonsa magnetineulan mennä niin pilalle, ettei heillä eläessäen ole siitä mitään johtoa!"

"Mutta onhan, jumalalle kiitos, toki niitäkin, jotka eivät ole päästäneet rahan- ja rikkaudenhimoa mykistämäen omaatuntoaan, vaan jotka sallivat sen olla äänessä, ottaen väriä siitä, mitä se sanoo, sen pienimmästäkin kuiskauksesta. Vielä on meillä keskuudessamme sitä vanhaa juurta, josta uudetkin vesat ehkä kerran taas versovat, sitä, joka on saanut aran, herkäen omatunnon perintönsä esi-isiltäen ja joka yhä sitä perintönsä hoitaa. Se on sitä samaa polvea, joka tyytyy vielä vanhaan uskoonsa ja vanhaan raamattuunsa, jonka päällä niinkuin vankalla kivijalalla taamaen Suomen kansan usko ja kunto on levanut vuosisatoja ja johon heidän yhä vieläkin olisi eläessä perustettava, etsien siitä autuuttaan."

"Vaikka he saattavat eksyäkin, niin he kuitenkin omatuntonsa avulla lopulta osuvat oikeaan. He kysyvät omaltatunniltaan neuvoa kuin luotettavimmalta ystäväeltäen. He katsovat siihen kuin kelloon, ja jos huomaavat sen jätettäväneen, niin he tarkistavat sitä auringon, s. o. jumalansanan valossa, silloin kun se on korkeimmillaan taivaalla, minä tarkoitan: puhtaimmillaan. He antavat omalletunnilleen sananvuoron ei ainoastaan pyhänsä, vaan myöskin arkena jokapäiväisissä askareissaan, kotona ja kylässä, merellä ja maalla, sanalla sanoen eläen kaikissa kohtaloissa. Ja he saavat siitä moninkertaisen palkinnon. Heidän omatuntonsa ei ole heille vaivaksi, vaan se on heille iloksi, auttaen heitä ja palkiten heitä sillä, jonka vertaista ei ole mitään maailmassa: omatunnon rauhalla. Omatunnon rauha ... oi, sen ihanampaa ei voi olla, sillä se on rauha jumalassa! Katsokaa, millaisena se kuvastuu lapsen silmissä, joka ei vielä tiedä, mitä paha onkaan, millaisena se sykahtelee nuorukaisen povessa, kun hän on kiusauksensa kestänyt, mutta ennen kaikkea millaisena se leväilee vanhuksen otsalle, kun hän on taistellut ja voittanut! Maailma on hänelle hänen eläessä ehtoolla kuin keväinen aamu, taivas on hänelle sininen ja pilvetoen, ja meri yhtä sininen kuin taivas, sillä hänen sydämessään asuu rauha, tunnon rauha. Kuinka ihanaa olisikaan, jos me kukin kohdastamme tekisimme niin kuin omatunto meitä vaatii, kuinka hyvä meidän silloin olisi eläessä ajassa ja tulevassakin! Siihen auta meitä, abba, rakas isä! Ammen.--Rukoilkaamme."

* * * * *

... Ettae pitaaee saada kuulla niin kaunista puhetta! Ettae pitaaee ihmisen osata puhua tuolla tavalla! Haen jonkinjoutava korupappi! Ettae pitaaee osata sanoa niin paikalleen! Aivan niinkuin se on ja niinkuin sen pitaaee ollakin. Sillae naekeehaen sen joka paeivae, mihin se vie, kun ihmiset eivaet kuuntele omaatuntoaan eivaetkae tee, niinkuin se kaeskee. Parhaiten se naehdaeaen Korsuista.... Saattaahan kyllae kuka tahansa eksyae ja joutua kiusaukseen. Eikaehaen aina hoksaa, miten pitaeisi milloinkin tehdae. Mutta silloin kun sen hoksaa, niin ei saa sulkea omantunnon suuta, vaan pitaaee antaa sen puhua, mitae se tahtoo.... Ei pitaeisi milloinkaan sulkea omantuntonsa suuta. Hetihaen minun omatuntoni minua siitae kolhaisikin. Koko ajanhan se minua kangerteli. Heti kun ruvettiin nostamaan paaleja maihin ja niitae sinne kaetkemaeeen, niin oli sellainen tunto, ettae nyt taessae menee jokin vaeaeraeaen. Jos tuli kohta tieto siitae ruumiista, niin en olisi mennyt ollenkaan koko kaupunkiin. Hanna ja pappakin siinae pitkin matkaa eksyttivaet.... Mutta kukas se lopulta sanoi, ettae annetaan kaikki ... niinkuin annettiinkin ja niinkuin pitikin. Enhaen minae mitenkaeaen tahdo sillae kehua. Muuthan ne taessae ovat minua kehuneet enkae minae. Mikaes minae olen, vaivainen syntinen.... Liikojahan pastori luulee, jos luulee, ettae meistaa olisi esimerkiksi kenellekaeaen. Eihaen meillaekaeen tehdae kaikkea, niinkuin pitaeisi. Paljonhan minae turhasta tuituttelen ja kiukuttelen, Soederlingillekin, vaikka tiedaen ja naeen, ettae haen koettaa parastaan. Minkaepae haen sille mahtanee, ettae on hitainen ja saamaton, niinkuin koko sen sukukin.... Eletaeenhaen meillae, ja jos ei eletae, niin kuollaan. Ja elettaeisiinhaen meillae hyvinkin, jos ei olisi surua Helgan hoidosta ja jos Kalle saisi semmoisen tytoen, joka ei katsoisi pirtin ahtautta, vaan tyytyisi olemaan siinae, missae muutkin. Tulisihan siinae vaeljempaeaeekin, sitten kun kerran aika papasta jaettaeisi.... Ja jos nyt sitten saadaan lain mukaan se loeytaejaeispalkkiokin.... Koska kerran sanotaan, ettae rehellisyys maan perii, niin perikoeoen. Kun ne sitae kerran niin tarjottelevat.... Olisihan jo liikaa maallisen maineen tavoittelemista, jos ei sitae ottaisi, ja saattaisi heraaettaeae itsessae ylpeytaa ja kateutta muissa ihmisissae.... Se voi tehdae tuhannen, ehkae enemmaenkin ... mutta antakootpa, minkae haluavat.... Kyllae olisi tuo alttari uuden liinan ja uusien kynttilaejalkain tarpeessa. Onhan ihan ilmeinen haepeae, ettae tuommoisia naeytetaeaen kirkossa. Kun Sorvilahden vanha friiherrinna lahjoitti tuon kruunun, niin tehtiin siitae ilmoitus ja julkinen kiitos kirkossa.... "Antaisit, hyvae Herra Jeesus, minulle anteeksi kaikki pahat teot, rikokset ja synnit.... Jos en muista olla, niinkuin olla pitaeisi, niin tule minun luokseni noin kuin tulet tuossa Pietarin luo ja nosta toinen sormesi ja ojenna kaetesi avuksi hukkuvalle, elaekae anna minun vaipua paatumukseeni ja epaeuskooni."

Soederlingska istui kirkossa jumalanpalveluksen loppuun saakka, kuuli messut alttarilta ja veisasi loppuvirren, jaei vielae kuulutuksiinkin eikae tehnyt, niinkuin suurin osa muusta kirkkovaeeestae, jotka hyoekkaesivaet ulos, heti kun laiva huusi laehtoeaeen saarnan loputtua.

Ja kun haen niin tuli ulos kirkosta, oli haenen niin hyvae ja helppo ja leppoisa olla ja oli niinkuin olisi saanut kaikki taehaenastiset syntinsae anteeksi. Ja maailma oli tapulin edustalta katsoen juuri ihan niin kuin pastori oli sanonut sen olevan sille, jolla on tunnon rauha: oli paisteinen paeivae, taivas oli todella ihan pilvetoen eikae niinkuin aamulla

puolipilvinen ... ja meri osasi sitten olla niin sininen, ettei se olisi voinut tulla sen sinisemmaeksi!

Laiva oli jo poissa ja laiturit tyhjiä. Purjevenheitä viiletti Kirkkoulapalla kuin kilpapurjehduksessa, latvapurjeet mastossa. Heidaenkin venheessään olivat purjeet jo levitetyt. Soederling näkyi istuvan sikari hampaissa pollarin päällä.... Olisihan pitänyt saada ennen lahtoa ryyppäetä kuppi kahvia leipurissa, mutta olkoon nyt....

--Se sitten vasta oli saarna....

--Niinkö?

--Etkö sinä sitten ollutkaan kirkossa? Sitä on miestä. Missä sinä sitten olit?--Mistä sinä olet saanut noin hirmuisen suuren sikarin?

--Tullipääellismies vei minut kirjoittamaan sen ilmoituskaavakkeen alle.

--Olisit kai sinä sieltä siltä ehtinyt vielä kirkkoonkin?

--Tiedäthän, millainen se on, kun se kerran saa kaesiinsa. Sen piti saada tarjota ja jutella ja näytellä kaikki pyssynsä ja uudet haahkakuvansa ja taetyt lintunsa ja muut ... ja sillä tavalla siinä aika meni....

--Tuliko ilmoituskaavakkeesta pyyhityksi mitään?

--Niin mitään?

--Sepä se siitä pelastuspalkkiosta.

--Ei siitä mitään pyyhitty.

--Hyvä on.--Missä muut ovat?

--Kalle istuu tuossa purjeen takana.

--Entä Hanna ja Helga?

--Hanna ei tulekaan. Oli mennyt laivaan ja pyytänyt toimittamaan kirstunsa tulliwahtimestariin ensi tilassa.

--Mene menojaan hyvästi heittäemättä. Mitä Kalle sanoo?

--Ei tuo juuri mitään.

Samassa tuli Helga ystävänsä kanssa, rientäen rinnettä alas.

--Saako Hulda tulla mukaan?

Olisi tehnyt mieli sanoa:--Pysyköön tällä pyhine henkineen.... Mutta taetyihän sen tietysti kuitenkin päältä.

--Tervetulemaan vain, jos neiti tyytyy siihen, mitä meillä on....

--Olenhan minäe ennenkin tyytynyt.

--No sitten.

Laehdettiin. Tytoet istuutuivat kokkaan, toisiinsa kiinni, Soederling ja Kalle istuivat peraeen. Soederlingska laittoi itselleen mukavan paikan keskelle venhettae ison maston juureen, josta haen venheen kallistuessa saattoi naehdae laidan yli. Laskettiin myoetaelaitaista. Tuuli oli tasainen, mutta kuitenkin tarpeeksi voimakas. Vaeylae vei suorana reittinae ensin ulos kirkkolahdesta Kirkkoulapalle, sitten sen yli Vaelisaaristoon ja siitae sen saarien lomitse Saukon selaelle, jossa matka oli puolessa ja jonka takana ulkona meressae haeaemoeitti Saukkosaari, yksinaeinen luoto, viimeinen asuttu maa, syrjaessae kaikilta vaeyliitae.

* * * * *

--Kyllae nyt sitten on korea saeae! sanoi Soederlingska, kun venhe oli paeaessyt vauhtiinsa.

--Oikea kirkkosaeae, saeesti Soederling.

--Siinae kaeaentyvaet danskolandilaiset omalle reitilleen ... ne saavat luovia ne.

--Hyvin ne vain luovii.

Kulettiin Luotsisaaren ohi. Oldermannin venhe oli laskenut ankkurinsa satamaan ja riisui juuri purjeitaan.

--Eikoe oldermanni ollutkaan kirkossa, koska tulee tuossa ruuhella vastaan?

Pitkaeoldermanska nousi ruuheen, ja ukko alkoi soutaa haentae maihin, kun oldermanska kai sanoi haenelle jotain, koska ukko lakkasi soutamasta ja kaeaensi paeaensae Soederlingeihin.... Tiesi sen, mitae ne puhuivat. Pian puhuu siitae koko saaristo!

--Oli vahinko, tytoet, ettette olleet kirkossa. Pastori messusi taas niin kauniisti, ja saarnasi myoes.

--Kaunis aeaeni haenellae kyllae on, sanoi opettajatar, suu supussa.

--On haenellae muutakin, joka tahtoo ymmaertaeae.

--Valtiokirkon tavallinen korupappi ... ilman uskoa ja oikeaa henkeae.

--Mahtaneeko sitae olla niin paljoa enemmaen teidaen Kaarssonillannekaan.

--Ei haenelle rukous ainakaan ole mikaeaeen ulkolaeksy, niinkuin jostain kaavakirjasta opittu.

--Jaa, jaa, kyllae tuo tiedetaeaeen....

Ei Soederlingska nyt kuitenkin vaelittaenyt ruveta naeistaa sen enempaee vaeittelemaaen. Pitaekoeet uskonsa ja pappinsa, minae pidaen omani. On naehy ne omin sanoin rukoilemiset--mitkae Helgankin.

--Mistae pastori sitten saarnasi? kysyi Helga, kuin sovittaakseen.

--Hyvaestae omastatunnosta ja tunnon rauhasta.

--Sehaen oli hyvae teksti.

--Olihan se ... sille, joka osasi ymmaertaae.

Tytoet supattivat omiaan, Kalle istui eteensa tuijottaen, Soederling ohjasi ja imi sikariaan ja syytytti sen tuontuostakin, kun se sammui. Soederlingska vaipui omiinsa. Tuli mieleen, mitae Korsut sanovat, kun saavat tietaae.... "Niinhaen toki ... mitenkaes toki muuten ... mekin aina ilmoitetaan tulliin".... Ulkokullatut, sopii mennae nyt ja tehdae samoin. Se on ehkae pakosta nyt, taellae kertaa, kun paalit tuli ilmi.

Oli tultu Vaelisaarien salmesta Saukon suurelle selaelle. Siellae puhalsi itaetuuli voimakkaammin ja aalto oli suurempi. Venhe alkoi nousta ja laskea, vuoroin puskien aallon harjalle kuin vihassa, vuoroin kuin lauhtuneena liukuen siitae alas, sihisten ja kuin itsekseseen sopottaen. Soederlingskan korvissa kummitteli, niinkuin se olisi koko ajan tahtonut sanoa jotain--mutta mitae? Se tuntui kuin tietaevaen jotakin jostakin, enemmaen kuin kukaan ihminen--mutta mitae? Oli kuin se olisi ollut aikeessa tehdae jotain, uhannut, mutta sitten taas tyyntynyt ja paeaettaenyt jaettae sen tekemaettae, Silloin taelloein loksahтели ja kurahteli vuotovettae pohjalautain vaelissae.... Siinae oltaiisiin, jos joku maetae kaaripuu--ja maetiaehaen ne kai olivat kohta kaikki--rusahetaisi poikki ja pari lautaa longahtaisi liitoksistaan. Siinae olisi ihminen pian veden varassa, yksi omina tekemine rukouksineen ja pyhine henkineen, toinen hyvine toineen ja hyvine ominetuntoineen ja tunnonrauhoineen ja ihmisten kiitoksineen ... eikae taitaisi tulla vedenpaeaellae-kaevelijae kaettaeaaen vaipuvalle ojentamaan ... tuonne taitaisi seisaheta vaehaen ulomma sormeaan toruen nostamaan.... Ei auttaisi mikaaeaaen, pohjaan, pohjaan menisit kuin kivi--jollei ehkae Korsu sattuisi naekemaaeaaen kiikarikallioltaan ja ehtisi apuun.... Huh! Mutta johan minae ihan joutavia, terve ihminen keskellae paeivaee.... Ja ennen minae menen vaikka pohjaan kuin kivi, ennenkuin annan sen tulla auttamaan.

--Huh! Helga, anna minulle saalini sieltae tuhdon alta, ja kietaise omasikin ympaerillesi, ettet kylmety ... ne ovat siinae samassa kaeaeroessa.... Tytoet, laulaisitte jotakin laempimiksenne.

--Mitae mamma tahtoisi, ettae me laulaisimme?

--Mitae vaan.

Tytoet lauloivat:

Haen sinun purttasi taeellae jo ohjaa,
Maailman myrsky kun mylvien soi.
Haen on sun toivosi ankkuripohja,

Eikae sun purtesi hukkaa voi.
Autuuden rantaa
Kohti se kantaa,
Sieltäe jo kirkkahin koittavi koi.

--Kylläe se sitten vuotaa kauheasti taemäe meidän vanha räyhäe.

--Se on vain se ylimmäisen laidan ravistunut liitos, joka kallistuessa vuotaa, sanoi Soederling. Siirtyäeäe vaehaen enemmäen toiselle puolelle, niin se lakkaa.

--Eiköe nuo vuotane alemmat niinkuin ylemmäetkin. Ainahan meidän venheet vuotaa, niin purret kuin ruuhetkin.... Ollappa kerran venhe, joka ei vuotaisi.

--Saa semmoista venhettäe hakea. Tytoet alottivat uuden virren.

Ja vaikka nyt uhkaava ulappa on
Ja raivoten mylvivi myrsky,
Ja vaahtoa aaltojen tyrsky.
Ja eessäe on pimeys loppumaton,
En pelkäeäe, on valoisa matkani päeäe
Ja Jeesus mun purttani johtaa,
Jo kaukana kauniisti hohtaa
Mun kotini kirkas--en matkalle jäeäe!

Soederlingskan ajatukset olivat taas kulkeneet omia teitäeäen. Kun tytoet olivat lopettaneet, virkkoi haen:

--Mahtaisiko pysyäe veden päeäelläe semmoinen ihminen, jolla ei olisi mitäeäen syntiäe, jos näeet semmoista olisi ... tai joka olisi tunnustanut kaikki syntinsäe ja saanut ne anteeksi ... tai joka ei olisi tietten tahtoen valehdellut, ei pettäenyt, ei puhunut pahaa lähimmäisestäeäen, ei tekeytynyt muita paremmaksi, ei himoinnut maallista tavaraa eikäe ihmisiltäe maallista mainetta ... jonka omatunto ei kykenisi haentäe mistäeäen moittimaan?

--Mitäe mamma tarkoittaa?

--Onko opettajatar näehnyt sitäe kuvaa Ytterkarin vanhassa kirkossa, jossa pyhäe mies kuuluu soutavan kiven päeäelläe saaresta toiseen?

--On sielläe kylläe semmoinen kuva katolisen uskon ajalta.

--Miksi mamma sitäe kysyy?

--Muuten vain johtui sekini taessäe mieleeni.

Jonkun ajan kuluttua kysäeisi Soederlingska taas:

--Mikäe on oikein ero katolin uskon ja meidän uskon väelillääe?

--Kuinka minäe nyt oikein sanoisin ... katolin usko on oman vanhurskauden usko, joka opettaa, ettäe ihminen tulee autuaaksi hyvistäe toistäeäen, mutta

meidaen uskomme opettaa, ettae ihminen vanhurskautuu uskon kautta ilman lain toetae.

--Etteivaetkoe hyvaet tyoet mihinkaeaeen kuuluisi?

--Niinhaen se sanoo Lutheruskin postillassaan, tiesi Soederling.

Hetken kuluttua sanoi Soederlingska taas:

--Pastori lupasi tulla siunaamaan sen ruumiin....

--Sittenhaen on kaikki hyvin tehty ... kaikki, kaikki! puhkesi Helga.

--En tiedae, onko kaikki tehty, mutta en ainakaan minae tiedae, mitae pitaeisi vielae tehdae paremmin, jurahti Soederlingska. Ja olisiko tarvinnut autuudekseen sitaekaeaeen ... koska uskolla paeaesee?

--Jumala siitae meitae kerran vielae palkitsee.

--Sitae et sinae taida tietaeae eikae taida tietaeae kukaan muukaan, mitae jumala tekee tai jaettaeae tekemaettae.

Laehestyttiin kotisaarta.

--Saanko kiikarin, sanoi Kalle isaelleen.

Saatuaan sen haen tarkasti ensin kotirantaa ja sitten Korsun sataman kohta.

--Siellae on rannalla niinkuin jokin saekki, mikae lie.

--Mikae saekki? Anna taenne!--Eikoe totisesti olekin siellae se meidaen potattisaekki! Virolainen on siis ollut taeaeliae sillaikaa.

--Ja on vieläekin.

--Missae? Jaa, siellae on todellakin naapurin kallion takana vieras vimppele.

XII

--Nyt saamme pian kuulla kunniamme, sanoi Soederlingska, kun naeki ukin astuvan tuvan ovesta, samalla kun haen itse hyppaesi venheen kokasta maihin.

Mutta--ihme ja kumma kaikille--ukki asteli tynesti vastaan, parhaimmalla paeaellaeaeen, silmaet pestyinae, parta ajettuna ja pyhaevaatteet yllaeaeen. Ja ihan selvaenaen.

--Iltaa, pappa! Terveisiae kirkosta!

--Kiitoksia.

Sen silmissä ja suun ympärillä oli kuitenkin kuin jotain ivansekasta ilmettä ja oli sitä aeneen saakin jotain. Tuvassa odotti uusi yllätys.

--Katsos pappaa, kun on keittänyt kahvitkin! Ja kattanut pöydäenkin, kupit, sokerit ja kaikki.

--Ajattelin, että sinun tekisi hyvästä saada jotain suuhusiin.

--Niin tekeekin!

Toisten juodessa kahvia istui ukki etukummarassa, mutistellen suutaan ja mullahtellen silmiänsä, mutta ei näyttänyt aikovan rakentaa riitaa, ei ainakaan vielä.

--Pastori ja tullipäälysmies käeskivät sanoa hyvin paljon terveisiä. Ne oikein kaudesta pitäen kysyivät, miten pappa jaksaa.

Mutta ei se näkynyt sen erikoisemmin kiinnittävänsä ukin mieltä.

--Ne tulevat pian tänne ampumaan haahkoja ja laskemaan turskasiimaa, niin pian kuin pastori on saanut pidetyksi rippikoulunsa. Eikös ole hauskaa, että pappa taas saa mieluisiaan vieraita?

Vastaukseksi ruiskahti vain kaarisylki lattialle.

--Ohoh, anteeksi, se meni vahingossa.

--Ei se mitään, pappa sylkee vaan.

--Tullipäälysmies tulee tullipurrella ja viepi samalla mennessään paalit, sanoi Soederling.

--Soo-o.

--Ja pastori tulee ja lukee haudan! sanoi Helga.

--Kenenä haudan?

--Senpä ruumiin ... mereen....

--Ne ilmoitettiin--paalit?

--Ja rahat myöskin.

--Jahah ... paalit ja rahat myöskin, venytteli ukki.

Hetken kuluttua hän kysyi merkitsevästi:

--Näkyikö niistä papereista siellä, mikä sen laivan nimi oli, josta ne olivat joutuneet pois?

--Margaretha van Amsterdam.

--Miksi pappi sinä kysyy?

--Ilman vain. On hauska tietää, kuka sai omansa.

Laskien ensimmäisen kuppinsa poeydalle sanoi Soederlingska, tekeytyen huolettomaksi.

--Virolainen näkyy kaatuneen jätettäessä potattaisakin.

--Kaevihän se.

--Ottiko se mitä maksua vaivoistaan?

--En tiennyt tarjotakaan--eikä minulla olisi ollut mitään maksamaan.

--Mitä tuo muuten?

--Mitäpä se tuo.

Näki kaikesta, että ukolla oli hampaankolo taivasta, mutta ettei hän tahtonut päästää sinä sieltä, niin kauvan kuin vieras oli sisällä. Kun opettajatar ja Helga kahvinsa ryypettyään olivat menneet ulos, sanoi Soederlingska:

--No, pappi purkaa nyt vain, mitä haenella on sydämellään.

--Ei minulla ole mitään purkamista.

--Sanoiko virolainen mitään siitä, kun ei tullut kauposta mitään?

--Sanoi: "Se oli siis vain semmoista akkain touhua."

--Johan te tietysti sanoitte: "Niin oli"--

--Niinkuin olikin.

--Sanokoon virolainen mitään hyvänsä, mutta kyllä teidän itsennekin täytyy sisimmaessanne myöntää, että sen täytyi kaatua, niinkuin se kaevi. Sillä jos yksi Korsu voikin kulkea ruumiilta ryoestaemissään saappaissa, niin ei yksi Soederling voi sinä milloinkaan tehdä. Niitä on niitä, joilla on omatunto, ja toisia, joilla sinä ei ole. On ero ihmisillä ja ihmisillä. Ruumiiden tavaraa ei Saukossa koskaan talleteta, tulkoon sinä sitten kuinka paljon tahansa, vaikka sata miljoonaa markkaa.

--Sanohan pilanpäite, Emma, olisitko voinut tallettaa rahat, jos ne eivät olisi olleet ruumiin? Jos sen teit, olisitko silloinkin ollut parempi kuin Korsu?

--Ja siihen minä sanon, niinkuin olen aina sanonut, ja niinkuin tulen aina sanomaan, että vaikka minä olisin tehnyt miten tahansa, ja vaikkei olisi

ilmoitettukaan, niin sittenkin minäe sanon, ettäe minäe ja me ja minun lapseni olemme aina olleet ja tulemme aina olemaan paremmat kuin Korsu ja haenen sikioensäe ... jonka olisitte saaneet kuulla pastoriltakin, jos olisitte olleet kirkonmaeellae kuulemassa.... Kas vain, joko nyt aletaan hyvaestellae naapuria vain sentaehden, ettäe on maistettu haenen konjakkiaan? Pitaeisi papan kuitenkin muistaa, mitae on itse sanonut, viimeksi taenae aamuna tuossa aidan takana.... Ja mitae se muuten kuuluu taehaen, mitenkae olisi tehty tai jaetetty tekemaettae, jos ei olisi ollut ruumista, koska siinae kerran oli ruumis?

--Ei siinae ollut mitaeen ruumista! hoenkaeisi ukki.

--Eikoe ollut ruumista?

--Siitae laivasta, Margareetasta, josta pumpulipaalit tulivat maihin, ja josta olivat ne rahat, mitkae Kalle loeysi, ei ole hukkunut ainoatakaan miestae, ei hiirtaekaeen.

--Kuinka ei ole hukkunut?

--Koska kaikki kerran pelastuivat.

--Mitae te laskettelette?

--Pumpulipaaleilla lastattu hoeyrylaiva Margareeta, jonka te luulette menneen pohjaan miehineen paeivineen, on Helsingin rannassa ja sen miehistoe myoes--joka mies.

--Entae se ruumis, jolta Kalle otti salkun? Onko sekin Helsingin rannassa?

--Kalle ei ole ottanut salkkua miltae en ruumiilta.

--Elkaeae nyt!...

--Lue tuosta!

Ukki veti poveltaan sanomalehden ja ojensi sen Kallelle.

--Mikae se on?

--Mistae te olette sen saanut?

--Viron Ansu toi.

Kalle luki ukon osoittamasta paikasta:

--Vaeltetty haaksirikko. Viime viikon myrsky oli vaehaellae aiheuttaa Suomenlahdella haaksirikon, joka kuitenkin onneksi saatiin vaeltetyksi, kiitos olkoon miehisteon ponnistusten ja onnellisen sattuman. Muutamia meripeninkulmia ulkopuolella Hylekarin majakan menetti hollantilainen hoeyrylaiva 'Margaretha van Amsterdam', pumpulilastilla Pernambucosta Pietariin, melkein samaan aikaan ensin potkurinsa ja sitten peraesimensae. Laiva ajautui avutonna kylki edellae saaristoa kohti. Naehtyae en, ettäe se

kaikessa tapauksessa joutuisi karille, paeaetti kapteeni, niin pian kuin Hylekarin majakka oli tullut naekyviin, jaettaeae laivan ja koettaa airojen ja purjeiden avulla paeaestae majakkaan telefoinoimaan apua. Se onnistuikin. Sen tehtyaeaen palasi miehistoe takaisin laivaan odottamaan 'Assistancea', joka oli hoevry paeaellae Kotkassa ja ehti sieltae haetaeaeen, ennenkuin 'Margaretha' oli ajautunut saaristoon. Tunti vielae ja laiva olisi luultavasti murskautunut Saukon ulkopuolella oleville riutoille."

--Mutta mitenkae oli rahasalkku joutunut mereen?

--Lue eteenpaein.

Kalle luki:

--"Omituisuutena mainittakoon, ettae vaikka laiva siis pelastui ja samoin sen miehistoe, laivan paperit ja koko kassa joutuivat hukkaan. Kapteeni oli ottanut salkun, jossa niitae saeilytettiin, mukaansa jaettaeessaeen hyttinsae, mutta siksi aikaa, kun haen auttoi laskemaan pelastusvenhettae mereen, pistaenyt ne pumpulipaalin vanteen alle. Kun laine samassa loei kannen yli, pyyhkaeisi se kansilastina olleet paalit mereen."

--Jako sinae, Kalle, et muka olisi osannut erottaa pumpulipaalia hukkuneen ruumiista?

--Voihan olla, ettae erehdyin.

Ukin kurkusta kirahti lyhyt, pilkallinen, kaeheae naurahdus. Muut eivaet saaneet sanaa suustaan. Sitten puhkahutti Soederlingska:

--Ja sen sinun erehdyksesi taehden annettiin siis pois kaikki, mikae olisi voitu muuten pitatae?

--Juuri niin! ilkkui ukki.

--Mitenkae?--Soederling kysyi, vaikka alkoi jo ymmaertatae.

--Totta kai! Koska ilman sitae erehdystae ei olisi ollut haaksirikkoa eikae hukkuneita ja olisi saatu jaeadae siihen uskoon, missae ensin oltiin, ettae se, mikae tuli, tuli meille jumalan laehettaemaena, niinkuin Helga heti sanoikin, ja niinkuin se ehkae nyt olikin ja varmasti olikin. Mutta nyt annettiin kaikki pois siinae uskossa, ettae sinae muka olit ryoestaenyt ruumiin, jota et ollut tehnytkaeaeen. Haeh?

--Jaa, jaa ... kyllae, kyllae, aenkytti Soederling, suu auki, silmaet pyoereinae paeaessa.

--Etkoe ymmaerrae sinae?

Kallekin katseli melkein haetaeaentyneena, lehti polvellaan:

--Vaan eikoes nyt ... eikoes ole sama ... olipa se ruumis tai ei ... koska ... koska minae kerran sen ruumiina ryoestin?

--Onko se sama, jos olet ollut tekevinaesi jotain etkae ole tehnytkaeaen? Ja onko se sama, jos sinae haahkaa ampuessasi ammutkin ohi ja satutat sen kuvaan? Ja ryoestaeakoe se ruumiin, joka ryoestaeae pumpulipaalin? Mitae? Luulisi sen mahtuvan sinunkin lyhyeen jaerkeesi....

--Ei kyllae ryoestaekaeaaen, mutta....

--Mutta mitae?--Ei mitaeaaen.... On siinaekin mies, joka ei osaa erottaa pumpulipaalia ruumiista! Hoepsistae! sanon minae, etten muuta sanoisi.

--Syytae sinae poikaa, joka itse summamutikassa sulloit menemaeeen kaikki, loeytaejaeisetkin! aerjaisi ukki.

--Se on eri asia.

--Voidaksesi taas kerrankin sanoa, kuinka paljoa parempi sinae olet kuin naapurin akka.

--Niin olenkin.

--Saadaksesi mainetta maailman taeydeltae.

--Jota sainkin--saarnastuolia myoeten.

Isolla, ylimielisellae liikkeellae ponnahti Soederlingska poeydaestae. Ja toisella yhtae isolla liikkeellae haen tempasi lypsinkiulun astiahyllyltae.

--Kaeaaenae lehti, Kalle, sanoi ukki. Lue, mitae siinae vielae seisoo. Emma, elaehaen mene.

--Lehmae on lypsaemaettae.

--Kuulehan kuitenkin, ennenkuin menet.

Kalle kaeaaensi lehden ja luki:

--"Ennenkuin 'Assistance' kuitenkin ehti saapua hylkynaee ajelehtivan laivan luo, oli sen huomannut eraes kalastaja, purjehtinut sen luo ja ottanut sen haltuunsa. Kalastaja vaeittaeeae, ettae haen ilman 'Assistancen' apuakin olisi voinut suorittaa laivan pelastamisen, koska laiva haenen vaeitteensae mukaan olisi ajautunut eraeeen matalikon yli, mihin se ei olisi tarttunut kiinni, mutta jossa ankkuri olisi ottanut pohjaan. Laskemalla ankkurin haen olisi voinut--niin ainakin haen vaeittaeeae--estaeae laivan ajautumasta alempana oleville kallioille ja voinut pitaeae sen siinae siksi, kunnes myrsky olisi tauonnut, mikae muuten tapahtuikin ennen pitkaeeae. Laivan todellinen pelastaja on tosin 'Assistance', mutta kun kalastajan vaatimus pelastuspalkkion tai ainakin osan siitae saamisesta ei sekaeaaen liene aivan peraeae vailla, on vielae mahdollista, ettae taemae reipas kalastaja on vetaenyt apajan, joka voi tehdae haenestae kaikeksi elinajakseen varakkaan miehen. Olkoon se haenelle kernaasti suotu. Onnellinen kaappaaja on yksi meidaen saaristomme rohkeimpia ja pelottomimpia miehiae, tuo meren urheilijoille hyvin tunnettu linnunampuja ja hylkeentappaja, Saukkosaaren Matti Korsu."

--Korsu!

--Ko-korsu!

--Joo--Korsu! ilkahti ukki.

Ei kuulunut kotvaan muuta kuin paperin ratinaa, kun Kalle laski sanomalehden luotaan.

Soederlingska oli lyykaehaenyt rahille oven suuhun. Sanaakaan sanomatta haen nousi ja meni ulos, niinkuin unessa jotain haparoiden.

Navettaan hoippuessaan haen naeki Helgan ja opettajattaren tulevan Kaeaermesaaresta paein laulaen, kaedet toistensa selaen takana.

Kun haen avasi navetan ovea, ynaehi haenelle lehmae parrestaän pitkaen, ikaevoeivaen ynaehdyksen. Soederlingska lyykistyi lypsaemaeäen. Mutta silloin repaeisi haentae kiukku varpaista sormenpaeihin, laepi koko ruumiin, heitaetti kiulun kaedestae ja maetkaeytti pitkaekseen viereiseen parteen kaislapahnojen paeaele. Samassa tyrskaehti rinnasta hampaita kiristaevae, koko ruumista runteleva, hillitoen, kiukkuinen itku.

... Kuinka saattaa semmoista tapahtua? Eikoe sitten enaeae ole mitaeäen oikeutta maassa eikae taivaassa? Kuinka vanhurskas jumala voi semmoista sallia? Minkaetaehden annetaan toisille kaikki ja toisille ei mitaeäen? Minkaetaehden rehellisiltäe, oikeilta ihmisiltäe viedaeäen heidaen viimeinen vaehaensae ja roistoille annetaan kaikki maailman rikkaus?

Nyt se on saariston rikkain mies? Sitäe se roehoettikin saengyssaeäen niin, ettäe tuskin tervehti. Nyt se voi ostaa, jos tahtoo, Saukkosaaren, ja vaikka ostaisi koko Boeoelen tilan. Kylläe isaentae myoe, keneltäe vain saa rahaa. Oli sanovinaän, ettei haen Korsulle muka myoe. Miksei moeisi! Pian siinae rikkaina rehotetaan isaentaemiesten arvossa. Kylläe rahalla rankiin paeaeesee.

Nauravat partaansa, ilkkuvat selaen takana. "Olisi ollut ... kerran saivat, ei ollut pitaeäeäe!"

Tarvitsiko jumalan taellae tavalla pitaeäe meitäe narrinaan? Laitetaan ensin paholaiset paeäetae huimaamaan ja naeyttaemaeäen temppelin harjalta kaiken maailman rikkaus ja kunnia. Pannaän naekemaeäen naekyjae keskellae paeivaäeäe. Ensin annetaan Helgan rukoilla ja kuvitella mahdottomia. Ja uskotellaän, ettäe se muka on haenen aivan erikoinen lahjansa, sairaan tytoen rukouksesta saatu haenen parantumisekseen. Kaeaennaeppees sitten niin, ettäe se olikin piru, joka laehetti rahat ja paalit. Sokaiseppas pojan silmaet niin, ettäe luulee pumpulipaalin ruumiiksi, ja aja heidaet sitten tunnonvaivoihin siitäe, ettäe on muka ryoestetty, vaikkei olekaan ryoestetty, ja ettei olematonta vainajaa ole saatettu siunattuun maahan.... Toisille pannaän omatunto marisemaan jokaisesta jonkinjoutavasta, niin ettei tiedae, mitäe pitaeisi tehdae, ettäe olisi oikein ... ei anneta sen saada tarvettaan mistaeäen, vaikka haenen suuhunsa koko elaemisensae ahtakoon ... vaikka mitäe lahjoja tehkoeoen... Toinen jaetetaeäen siitäe kokonaan rauhaan ... se saa ryoestaeäe, se saa varastaa ... tehdae mitäe ikinäe tahtoo ja saa siitäe laivoja palkinnokseen ja kiitosta sanomalehdissaekin--saariston reippain mies.

--Ynyy--pani lehmae parresta.

Syytaen minae! Sillae mitae pahaa minae olen tehnyt kenellekaeaeen muulle kuin itselleni? Enkoe minae kaikkena elinaikanani ole koettanut parastani ihmisten ja jumalan mieliksi, niinkuin olen sen sanasta oppinut? Sentaehdenkoe minulla on isae, joka juo niin, ettei naekisi selvaeae paeivaeae, jos olisi millae aina juoda? Ja nahjus mieheksi, joka kiikaroi ja katselee, mutta ei milloinkaan mitaeaeen naee? Sentaehdenkoe minun ainoaan tyttoeoeni on pantu parantumaton tauti, johon minulla ei ole varoja hakea sitae hoitoa, minkae se tarvitseisi? Kiitokseksi kaikesta annetaan pahimman vihamieheni ehkae vielae viedae viimeinenkin elaemiseni. Maailman maineella, ihmisten ihailulla hyvittelaeaeen mieltae kuin kissaa paeaeen silittaemisellae, niinkuin lasta mummolan kiitoksella--jolla sillae sitten ei tee ei niin kerrassa mitaeaeen.... Ja tunnon rauhat luvataan ... mutta mistae minae senkaeaeen otan, haenen poutaisen paeivaensae, kun en kuitenkaan olisi tehnyt niinkuin olisi pitaenyt, jos en pelaennynt naapurilla olevan vihiae?

--Ynyy!

... Yny, mitae ynyt ... mutta minae syytaen, koska minulle kaey aina vastaan, mutta minun pahimmalle vihamiehelleni aina myoeten.... Se pakana sitten osaakin olla ulkona missae saeaeessae tahansa. Se sitten ei pelkaeae pirua eikae jumalaa, kun vain saa--ja saakoon! saakoon!

--Ynyy ... pani lehmae vielae kerran, ja Soederlingskan taeytyi nousta lypsaemaeaeen.

"Saakoon! Saakoon!" pani yhae lypsaajaen sisaessae, ja maito suihkusi samassa poljennossa taeystiae utareista kiuluun. Lypsyaeaeen odottanut lehmae katsoa maurotti mielissaeaeen, kaula koukussa ja haentae kaarella, ja pyrki nuolemaan selkaeae.

--Onhan edes tuo Tepla....

Tippukoot kyneleet kiuluun ... tippukoot vain.

Mutta yhtaeakkiae keskeytyi lypsaentae, selkae suoristui, silmae vaelaehti ja kyynel kuivui. Pari viimeistae vetaeisyae ja taeysi rainta korkealla kaedessae riensi Soederlingska takaisin tupaan.

Siellae istuivat vielae ukki ja Soederling, ja heille oli selvinnyt sama mikae Soederlingskallekin.

--Se ei ole sittenkaeaeen sanottu--! sanoi Soederling.

--Eikae olekaan! Se on vale, ettae se saa sen laivan! Siinaehaen seisoi, ettae miehistoe kyllae jaetti laivan, mutta palasi kohta takaisin. Nehaen eivaet siis oikeastaan olleetkaan jaettaeneet laivaa hylkyksi oman onnensa nojaan, vaan ainoastaan poistuneet siitae hakeakseen apua. Naapuri saa pyyhkia suutaan!

--Mitae mahtaisi vaikuttaa se, ettei laivassa kuitenkaan ollut ketaeaeen silloin, kun se sen tapasi ja otti haltuunsa? sanoi Soederling.

--Vaikka! Ei se ole mitäen semmoinen haltuunsa ottaminen!

--Se vaihtaa, että olisi voinut pelastaa laivan, laskemalla ankkurin.

--Vaihtaa! Mutta se ei ollut sitä vielä laskenut silloin, kun pelastuslaiva saapui, eikä se saa toteen sitä enää, että ankkuri olisi pitänyt siinä ilmassa. Ei penniäkään se saa sen enempää kuin mitään hyviä herrat tahtovat armostaan antaa!

--Jutun se siitä ainakin nostaa.

--Nostakoon! Ja kunpa nostaisikin. Ai, ai, kuinka minä olisin iloinen, jos se siitä nostaisi jutun! Kaeykoeen vain kaeräjoimaa rikkaiden herrain kanssa. Kuinkas kaevi Tammion luotseille melkein samallaisessa asiassa. Meni kuluista verkot ja vehkeet. Kyllä herrat aina puolensa pitävät. Sen tietää, mitään se semmoinen maksaa.

--Ei haen ole sanottu, että se rupeaakaan riitaan, jos näkee....

--Sekö? Se rupeaa! Sitä pitäisi yllyttää siihen ... pannaan Boeolen isäntä yllyttämää. Saadaanpa nähdä, että sitä lyö sillä sokeudella, että se rupeaa riitaan. Ostamatta jättä Säukkosääri! Olisipa se ollutkin! Olipas toki sittenkin vanhurskas Jumala! Onpas vielä oikeuttakin maailmassa. Oikein minä jo äskettäin näin, että luulin tulevani kipeäksi.... Nyt on minusta ihan yhdentekevä, saatiinko me mitäen vai oltiinko saamatta, kunhan ei tullut sitä haapää, että Korsu sai laivan.

--Pyyhkäise sitten suutasi ja ole tyytyväinen.

--Ei tiedä ollenkaan, pappa, millä tässä vielä pyyhittäen suutamme vuoden ja vuorokauden kuluttua, kun kruunu on ottanut omansa. Taisi pettyä Hanna pahasti, mutta hyvä vain siitä kohdalta. Se hyvä siitä ainakin oli. Ja saadaan nyt ainakin nähdä Matrosoffin ostokset maksetuksi. Ajattelin jo, että pitäkää nähdä viedä tälleen takaisin.--Pappa, eläähän menkö! Soederling, varrohan vähen.

--Kalle näkyy siellä kokoavan verkkoja.... Miehet pysähtyivät kuitenkin oveen, sillä Soederlingska oli vetäissyt matkakirstun keskelle lattiaa, avannut sen ja alkanut sitä kaivaa.

--Arvaako pappa, mitään tässä on?

Kirstusta nousi neliskulmainen, soikulainen, neljästä kulmastaan somasti yhteen liitetty valkoinen pahvikäero, ja pahvikäeroon sisästä tuli olkivaippaan verhottu pullo.

--Mitään se on?

--Totikonjakkia teille.

--Anna sitten tänen!

--Maltetaan mieleemme! Jos minäe annan teille heti kaikki, niin juotte sen yhteen menoon eikae jaeae mitae tarjota pastorille ja puplikaanille.

--Eikoe kutsuta naapuriakin yhteen iloon?

--Olkaa te....

Sitten tuli arkusta sikarilaatikko.

--Etpae arvaa, Soederling, mitae taessae on?

--En minäe vain osaa arvata.

--Sikareja sinulle ... parhaitapa pitaeisi ollakin eikae mitaeäen kaupantekiaeistavaraa ... kymmenen penniae kappale.... Siin' on.... Ei mutta ... katsohan niitae rakkareita! Minäe pyysin taeyden laatikon ja kehtaavat antaa vajaan ... yksi, kaksi, kolme ... kolme sikaria on poissa. Pidetaeäenpaes mielessae, kun mennaeäen maksamaan.... En minäe kuitenkaan olisi Matrosoffista tuota uskonut, mutta taessae maailmassa ei nyt naey pitaeäen luottaa kehenkaeäen ... ei niin ainoaankaan, ei muihin kuin itseensae.

--Mahtaisiko nyt maksaa vaivan ruveta rakentamaan riitaa parin kymmenen pennin taehden, virkkoi Soederling, silmaet sirrallaan, ikenet irvellaeäen, puraisten poikki saamansa sikarin paeäen.

--En minäe sen rahan taehden, vaan sen rehellisyyden.--Tekisikoe teidaen mielenne sauna, miehet?

--Pyhae-iltanako?

--Totisaijut minäe ainakin keitaen.--Mutta, herra jumala, jos pastori tulee ja tahtoo lukea haudan! Eihaen sillae voi luettaa hautaa pumpulipaalin yli!

--Tulee kai ne nyt haenellekin lehdet!

--No niin, totta kai ... minäe olen ihan paeäestaeni pyoeraellae.... Mutta nyt minäe vasta oikein ymmaerraen jumalan tarkoituksen, kun se ei antanut sen vahingon tapahtua, ettae se olisi ollut ruumis. Sillae ei se semmoinen mereen siunaaminen kuitenkaan olisi ollut oikeata siunaamista, niinkuin oikeaan vihittyyn maahan ... aina se olisi sittenkin ollut siinae mieltae kangertelemassa. Ei tahdottu saelyttaeäe meidaen paeaellemme semmoista syytae, ettae meidaen taehemme olisi kukaan hukunut, vaikka kyllae kai olisi ansaittu.... Miltaes maistuu sikari?

--Hyvae sikari taemae on, myhaehti Soederling, huulet torvella.

--Eikoes pappa sytytaekaeäen omaansa?

Ukki ei ollut vielae oikein leppynyt.

--Mahdoit tuoda oikeata suutupakkaa.

--Tytoet veisaavat siellae niin kauniisti.... Tuota niin ... mitae minun

pitikaaen ... niin, ettae vaikka se nyt ei kaeraejoeisikaaen itseaaen ihan puhtaaksi ... mutta kyllae se lie ollut koko kolahdus. Mahtoi olla ensin miehella harja pystyssae, kun keksii laivan ja nousee siihen ja luulee saavansa sen pitaae ja uskoo koko maailman voittaneensa, ja sitten tuleeikin oikeat isaennaet ... eikae saa sen enempaae kuin minkae hyvae herrat tahtovat annossaan antaa, ja ovat jo ehkae antaneetkin, enintaaen sikarin ja ryyppyn.... On se nyt ihmettaa ja kummaa, taemae maailman meno. Juuri kun naeytti sakeimmalta, ettae nyt se vasta oikein paeivae pimenee.... Mutta hyvae se on ihmiselle, ettae jumala meidaet vaelistaae panee koetukselle, saeikaeyttaeae, pelottelee, vaikkapa vain suottakin, ettae mitenkae paljon me pelaestyisimme ... ja kyllae minae pelaestyinkin.... Sanokoon sanomalehti mitae sanoo.

Soederlingska oli puuhannut siinae tulta viritellen, pannen saijuvettae kiehumaan, ja pienenteli sokeria polvellaan, kun Kalle tuli ilmoittamaan, ettae silakkaverkot ovat venheessae ... tulisiko joku toverina laskemaan?

--Menkaeae kaikki kolme, niin joudutte sitae pikemmin takaisin, ennenkuin vesi jaeaehtyy.... Yhhyh ... siitaehaen se kuitenkin on se oikea elaminen ... ei ole tosiasiunausta meren hylkyjen jaelessae houhottamisesta....

Miehet menivaet, turpa hoeyryten. Ukkikin oli sytyttaenyt sikarinsa.

--Kalle, kuulehan ... pistae tuo taskuusi ja pureksi heitae mennessaesi.

--Mitae taessae on?

--Ilman vain ... karamelleja vaehaen ... pilanpaeiten ... ota....

Kalle otti ... ottipas. Se nyt sitten vasta on poika ... kukahan olisi toinen tehnyt niinkuin haen?... Ja Helga myoes ... niin arkatuntoisia ja toisellaisia kuin muiden ihmisten lapset. Minae olen mitaetoen ja sokea ja kaesittaemaetoen.... Kyllae sillae on kaunis aeaeni tuolla opettajattarella.

Ja Soederlingskakin huilahutti poeytaeae pyyhkiessaaen virrenvaerssyn, minkae sattui muistamaan:

Ihminen, miks kerskaillet,
Tomu, tuhka olet vaan!

... Olisi se ollut tupsaus, jos kaetkettiin paalit ja rahat ja naapuri antoi kiukuissaan ilmi ... ja rupesivat meitae epaeilemaeaeen ja meiltae etsimaaeaeen ... mutta oli toki varjelijansa.

Ja kuppeja pestessaaeaeen huilahutti haen toisen vaerssyn:

Ah, autuas, ken armosta
Saa pahat tekons' anteeks,
Se, jonka syytae, jumala
Ei anna tulla kanteeks'!

--Voi, voi sentaaeaeen, kuinka sen ihmisen sitten on helppo olla, jolla on puhdas omatunto!

End of the Project Gutenberg EBook of Omatunto, by Juhani Aho

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK OMATUNTO ***

This file should be named 7omat10.txt or 7omat10.zip

Corrected EDITIONS of our eBooks get a new NUMBER, 7omat11.txt

VERSIONS based on separate sources get new LETTER, 7omat10a.txt

Produced by Robert Connal and the Online Distributed Proofreading Team.

Project Gutenberg eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as Public Domain in the US unless a copyright notice is included. Thus, we usually do not keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

We are now trying to release all our eBooks one year in advance of the official release dates, leaving time for better editing.

Please be encouraged to tell us about any error or corrections, even years after the official publication date.

Please note neither this listing nor its contents are final til midnight of the last day of the month of any such announcement. The official release date of all Project Gutenberg eBooks is at Midnight, Central Time, of the last day of the stated month. A preliminary version may often be posted for suggestion, comment and editing by those who wish to do so.

Most people start at our Web sites at:

<http://gutenberg.net> or

<http://promo.net/pg>

These Web sites include award-winning information about Project Gutenberg, including how to donate, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter (free!).

Those of you who want to download any eBook before announcement can get to them as follows, and just download by date. This is also a good way to get them instantly upon announcement, as the indexes our cataloguers produce obviously take a while after an announcement goes out in the Project Gutenberg Newsletter.

<http://www.ibiblio.org/gutenberg/etext03> or

<ftp://ftp.ibiblio.org/pub/docs/books/gutenberg/etext03>

Or /etext02, 01, 00, 99, 98, 97, 96, 95, 94, 93, 92, 91 or 90

Just search by the first five letters of the filename you want, as it appears in our Newsletters.

Information about Project Gutenberg (one page)

We produce about two million dollars for each hour we work. The time it takes us, a rather conservative estimate, is fifty hours to get any eBook selected, entered, proofread, edited, copyright searched and analyzed, the copyright letters written, etc. Our projected audience is one hundred million readers. If the value per text is nominally estimated at one dollar then we produce \$2 million dollars per hour in 2002 as we release over 100 new text files per month: 1240 more eBooks in 2001 for a total of 4000+ We are already on our way to trying for 2000 more eBooks in 2002 If they reach just 1-2% of the world's population then the total will reach over half a trillion eBooks given away by year's end.

The Goal of Project Gutenberg is to Give Away 1 Trillion eBooks! This is ten thousand titles each to one hundred million readers, which is only about 4% of the present number of computer users.

Here is the briefest record of our progress (* means estimated):

eBooks Year Month

1	1971	July
10	1991	January
100	1994	January
1000	1997	August
1500	1998	October
2000	1999	December
2500	2000	December
3000	2001	November
4000	2001	October/November
6000	2002	December*
9000	2003	November*
10000	2004	January*

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation has been created to secure a future for Project Gutenberg into the next millennium.

We need your donations more than ever!

As of February, 2002, contributions are being solicited from people and organizations in: Alabama, Alaska, Arkansas, Connecticut, Delaware, District of Columbia, Florida, Georgia, Hawaii, Illinois, Indiana, Iowa, Kansas, Kentucky, Louisiana, Maine, Massachusetts, Michigan, Mississippi, Missouri, Montana, Nebraska, Nevada, New Hampshire, New Jersey, New Mexico, New York, North Carolina, Ohio, Oklahoma, Oregon, Pennsylvania, Rhode Island, South Carolina, South Dakota, Tennessee, Texas, Utah, Vermont, Virginia, Washington, West Virginia, Wisconsin, and Wyoming.

We have filed in all 50 states now, but these are the only ones that have responded.

As the requirements for other states are met, additions to this list will be made and fund raising will begin in the additional states. Please feel free to ask to check the status of your state.

In answer to various questions we have received on this:

We are constantly working on finishing the paperwork to legally request donations in all 50 states. If your state is not listed and you would like to know if we have added it since the list you have, just ask.

While we cannot solicit donations from people in states where we are not yet registered, we know of no prohibition against accepting donations from donors in these states who approach us with an offer to donate.

International donations are accepted, but we don't know ANYTHING about how to make them tax-deductible, or even if they CAN be made deductible, and don't have the staff to handle it even if there are ways.

Donations by check or money order may be sent to:

Project Gutenberg Literary Archive Foundation
PMB 113
1739 University Ave.
Oxford, MS 38655-4109

Contact us if you want to arrange for a wire transfer or payment method other than by check or money order.

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation has been approved by the US Internal Revenue Service as a 501(c)(3) organization with EIN [Employee Identification Number] 64-622154. Donations are tax-deductible to the maximum extent permitted by law. As fund-raising requirements for other states are met, additions to this list will be made and fund-raising will begin in the additional states.

We need your donations more than ever!

You can get up to date donation information online at:

<http://www.gutenberg.net/donation.html>

***

If you can't reach Project Gutenberg,
you can always email directly to:

Michael S. Hart <hart@pobox.com>

Prof. Hart will answer or forward your message.

We would prefer to send you information by email.

The Legal Small Print

(Three Pages)

START**THE SMALL PRINT!**FOR PUBLIC DOMAIN EBOOKS**START

Why is this "Small Print!" statement here? You know: lawyers. They tell us you might sue us if there is something wrong with your copy of this eBook, even if you got it for free from someone other than us, and even if what's wrong is not our fault. So, among other things, this "Small Print!" statement disclaims most of our liability to you. It also tells you how you may distribute copies of this eBook if you want to.

BEFORE! YOU USE OR READ THIS EBOOK

By using or reading any part of this PROJECT GUTENBERG-tm eBook, you indicate that you understand, agree to and accept this "Small Print!" statement. If you do not, you can receive a refund of the money (if any) you paid for this eBook by sending a request within 30 days of receiving it to the person you got it from. If you received this eBook on a physical medium (such as a disk), you must return it with your request.

ABOUT PROJECT GUTENBERG-TM EBOOKS

This PROJECT GUTENBERG-tm eBook, like most PROJECT GUTENBERG-tm eBooks, is a "public domain" work distributed by Professor Michael S. Hart through the Project Gutenberg Association (the "Project").

Among other things, this means that no one owns a United States copyright on or for this work, so the Project (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth below, apply if you wish to copy and distribute this eBook under the "PROJECT GUTENBERG" trademark.

Please do not use the "PROJECT GUTENBERG" trademark to market any commercial products without permission.

To create these eBooks, the Project expends considerable efforts to identify, transcribe and proofread public domain works. Despite these efforts, the Project's eBooks and any medium they may be on may contain "Defects". Among other things, Defects may take the form of incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other eBook medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

LIMITED WARRANTY; DISCLAIMER OF DAMAGES

But for the "Right of Replacement or Refund" described below, [1] Michael Hart and the Foundation (and any other party you may receive this eBook from as a PROJECT GUTENBERG-tm eBook) disclaims all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees, and [2] YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE OR UNDER STRICT LIABILITY, OR FOR BREACH OF WARRANTY OR CONTRACT, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES, EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGES.

If you discover a Defect in this eBook within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending an explanatory note within that time to the person you received it from. If you received it on a physical medium, you must return it with your note, and such person may choose to alternatively give you a replacement copy. If you received it electronically, such person may choose to alternatively give you a second opportunity to receive it electronically.

THIS EBOOK IS OTHERWISE PROVIDED TO YOU "AS-IS". NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, ARE MADE TO YOU AS TO THE EBOOK OR ANY MEDIUM IT MAY BE ON, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR A PARTICULAR PURPOSE.

Some states do not allow disclaimers of implied warranties or the exclusion or limitation of consequential damages, so the above disclaimers and exclusions may not apply to you, and you may have other legal rights.

INDEMNITY

You will indemnify and hold Michael Hart, the Foundation, and its trustees and agents, and any volunteers associated with the production and distribution of Project Gutenberg-tm texts harmless, from all liability, cost and expense, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following that you do or cause: [1] distribution of this eBook, [2] alteration, modification, or addition to the eBook, or [3] any Defect.

DISTRIBUTION UNDER "PROJECT GUTENBERG-tm"

You may distribute copies of this eBook electronically, or by disk, book or any other medium if you either delete this "Small Print!" and all other references to Project Gutenberg, or:

[1] Only give exact copies of it. Among other things, this requires that you do not remove, alter or modify the eBook or this "small print!" statement. You may however, if you wish, distribute this eBook in machine readable

binary, compressed, mark-up, or proprietary form, including any form resulting from conversion by word processing or hypertext software, but only so long as *EITHER*:

[*] The eBook, when displayed, is clearly readable, and does *not* contain characters other than those intended by the author of the work, although tilde (~), asterisk (*) and underline (_) characters may be used to convey punctuation intended by the author, and additional characters may be used to indicate hypertext links; OR

[*] The eBook may be readily converted by the reader at no expense into plain ASCII, EBCDIC or equivalent form by the program that displays the eBook (as is the case, for instance, with most word processors); OR

[*] You provide, or agree to also provide on request at no additional cost, fee or expense, a copy of the eBook in its original plain ASCII form (or in EBCDIC or other equivalent proprietary form).

[2] Honor the eBook refund and replacement provisions of this "Small Print!" statement.

[3] Pay a trademark license fee to the Foundation of 20% of the gross profits you derive calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. If you don't derive profits, no royalty is due. Royalties are payable to "Project Gutenberg Literary Archive Foundation" the 60 days following each date you prepare (or were legally required to prepare) your annual (or equivalent periodic) tax return. Please contact us beforehand to let us know your plans and to work out the details.

WHAT IF YOU *WANT* TO SEND MONEY EVEN IF YOU DON'T HAVE TO?

Project Gutenberg is dedicated to increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine readable form.

The Project gratefully accepts contributions of money, time, public domain materials, or royalty free copyright licenses. Money should be paid to the:
"Project Gutenberg Literary Archive Foundation."

If you are interested in contributing scanning equipment or software or other items, please contact Michael Hart at:
hart@pobox.com

[Portions of this eBook's header and trailer may be reprinted only when distributed free of all fees. Copyright (C) 2001, 2002 by

Michael S. Hart. Project Gutenberg is a TradeMark and may not be used in any sales of Project Gutenberg eBooks or other materials be they hardware or software or any other related product without express permission.]

*END THE SMALL PRINT! FOR PUBLIC DOMAIN EBOOKS*Ver.02/11/02*END*

OR PUBLIC DOMAIN EBOOKS*Ver.02/11/02*END*

y if you wish to copy and distribute this eBook

under the "PROJECT GUTENBERG" trademark.

Please do not use the "PROJECT GUTENBERG" trademark to market

any commercial products without permission.

To create these eBooks, the Project expends considerable efforts to identify, transcribe and proofread public domain works. Despite these efforts, the Project's eBooks and any medium they may be on may contain "Defects". Among other things, Defects may take the form of incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other eBook medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

LIMITED WARRANTY; DISCLAIMER OF DAMAGES

But for the "Right of Replacement or Refund" described below,

[1] Michael Hart and the Foundation (and any other party you may

receive this eBook from as a PROJECT GUTENBERG-tm eBook) disclaims

all liability to you for damages, costs and expenses, including

legal fees, and [2] YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE OR UNDER STRICT LIABILITY, OR FOR BREACH OF WARRANTY OR CONTRACT, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES, EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGES.

If you discover a Defect in this eBook within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending an explanatory note within that time to the person you received it from. If you received it on a physical medium, you must return it with your note, and such person may choose to alternatively give you a replacement copy. If you received it electronically, such person may choose to alternatively give you a second opportunity to receive it electronically.

THIS EBOOK IS OTHERWISE PROVIDED TO YOU "AS-IS". NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, ARE MADE TO YOU AS TO THE EBOOK OR ANY MEDIUM IT MAY BE ON, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR A PARTICULAR PURPOSE.

Some states do not allow disclaimers of implied warranties or the exclusion or limitation of consequential damages, so the above disclaimers and exclusions may not apply to you, and you may have other legal rights.

INDEMNITY

You will indemnify and hold Michael Hart, the Foundation, and its trustees and agents, and any volunteers associated with the production and distribution of Project Gutenberg-tm texts harmless, from all liability, cost and expense, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following that you do or cause: [1] distribution of this eBook, [2] alteration, modification, or addition to the eBook, or [3] any Defect.

DISTRIBUTION UNDER "PROJECT GUTENBERG-tm"

You may distribute copies of this eBook electronically, or by disk, book or any other medium if you either delete this "Small Print!" and all other references to Project Gutenberg, or:

[1] Only give exact copies of it. Among other things, this requires that you do not remove, alter or modify the eBook or this "small print!" statement. You may however, if you wish, distribute this eBook in machine readable binary, compressed, mark-up, or proprietary form, including any form resulting from conversion by word processing or hypertext software, but only so long as
EITHER:

[*] The eBook, when displayed, is clearly readable, and

does **not** contain characters other than those intended by the author of the work, although tilde (~), asterisk (*) and underline (   ) characters may be used to convey punctuation intended by the author, and additional characters may be used to indicate hypertext links; OR

[*] The eBook may be readily converted by the reader at no expense into plain ASCII, EBCDIC or equivalent for